

OCENA EX-ANTE PROJEKTU
STRATEGII ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA
„MAŁOPOLSKA 2030”

Spis treści

Spis zastosowanych skrótów	2
Wstęp	3
1. Ocena poprawności i trafności zdefiniowanych w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” przesłanek aktualizacji dokumentu oraz pozycji wyjściowej, obejmującej: diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, prognozę trendów rozwojowych, wzywania rozwojowe. 10	
1.1. Ocena poprawności i trafności zdefiniowanych w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” przesłanek aktualizacji dokumentu	10
1.2. Ocena poprawności i trafności zdefiniowanej w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” pozycji wyjściowej, obejmującej: diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, prognozę trendów rozwojowych, wzywania rozwojowe	13
1.2.1. Ocena poprawności i trafności sporządzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych	13
1.2.2. Ocena poprawności i trafności sporządzonej prognozy trendów rozwojowych.....	44
2. Ocena poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej, w tym zawartych w nim celów, obszarów, kierunków polityki rozwoju oraz działań.....	55
3. Ocena spójności wewnętrznej projektu Strategii.....	73
4. Ocena skwantyfikowania celu głównego oraz celów szczegółowych w odniesieniu do przyjętych w projekcie wskaźników dla tych celów w ramach każdego z obszarów	82
5. Ocena potencjalnego wpływu realizacji Strategii na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem: prognozowanych trendów rozwojowych, zakładanych wartości wskaźników, ram finansowych ujętych w projekcie.	93
6. Ocena zaproponowanego w dokumencie systemu realizacji (wdrażanie, monitorowanie, ocena i aktualizacja) Strategii w kontekście skuteczności i efektywności przedstawionych rozwiązań.	106
7. Ocena zaproponowanych w dokumencie ram finansowych.....	112
8. Ocena spójności projektu Strategii z dokumentami określającymi ramy krajowej polityki rozwoju, tj. Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030.....	118
Rekomendacje	131
Spis tabel	142
Spis rysunków.....	142

Spis zastosowanych skrótów

Skrót	Definicja
B+R	Badania i rozwój
DPS	Dom Pomocy Społecznej
GOZ	Gospodarka o obiegu zamkniętym
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
MPZP	Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PSI	Polska Strefa Inwestycyjna
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
SRW	Strategia Rozwoju Województwa
SRWM 2030	Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”
UE	Unia Europejska
UMWM	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Wstęp

Cel główny ekspertyzy

Celem głównym przedstawionej ekspertyzy jest sformułowanie uwag i ocen dotyczących poprawności metodologicznej projektu SRWM 2030 i trafności sformułowanych w niej: wyzwań, celów, zakresu interwencji oraz przedstawienie rekomendacji służących poprawie jakości dokumentu.

Procedura prac nad dokumentem Strategii

Analizowany *projekt Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”* stanowi efekt prac analitycznych prowadzonych w ramach Departamentu Zrównoważonego Rozwoju Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego oraz I edycji debaty regionalnej na temat przyszłości Małopolski w perspektywie 2030 roku. Centralnym elementem dotychczasowej dyskusji były warsztaty strategiczne zorganizowane w okresie od maja do lipca 2019 r. w 7 lokalizacjach na terenie województwa małopolskiego (Ludźmierz, Nowy Sącz, Tarnów, Czerna, Zator, Miechów, Kraków). Celem warsztatów, poza przekazaniem partnerom Samorządu Województwa informacji dotyczących regionalnych, krajowych oraz europejskich uwarunkowań prac nad Strategią, było przede wszystkim pozyskanie wiedzy na temat potrzeb, aspiracji rozwojowych i pomysłów projektowych po stronie partnerów. W warsztatach udział wzięło prawie 450 osób reprezentujących małopolskie środowiska samorządowe, biznesowe, naukowe oraz organizacji samorządowych.

Ponadto w okresie formułowania projektu SRWM 2020 za pośrednictwem elektronicznego formularza dostępnego na stronie: <https://bankprojektow.malopolskie.pl> prowadzony był I nabór do Banku Projektów Ponadlokalnych. Bank stanowi instrument wspierający Samorząd Województwa w rozpoznaniu potrzeb rozwojowych w regionie i formułowaniu w oparciu o nie interwencji publicznej opisanej w Strategii. Dzięki niemu możliwe będzie zidentyfikowanie typów projektów, które potencjalnie mogłyby zostać sfinansowane ze środków regionalnego programu operacyjnego na lata 2021-2027 oraz będą pomocne przy formułowaniu postulatów Samorządu Województwa względem instrumentów i programów opracowywanych na szczeblu centralnym.

Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął 29 sierpnia 2019 r. *projekt Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”* w celu skierowania go do konsultacji społecznych. Takie działanie miało pobudzić publiczną dyskusję na temat przyszłości Małopolski w perspektywie 2030 r. W ramach konsultacji społecznych przewidziano możliwość wnoszenia wniosków i uwag oraz zgłaszania pomysłów na projekty w naborze do Banku Projektów Ponadlokalnych do 31 grudnia 2019 r. Zgłoszone wnioski, uwagi i projekty, wzmocnione rekomendacjami sformułowanymi w niniejszej ewaluacji ex-ante oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, mają zostać wykorzystane na rzecz opracowania ostatecznej redakcji *Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”*.

Samorząd Województwa Małopolskiego, już na początku prac nad Strategią, zadeklarował wolę przygotowania oraz wdrożenia interwencji publicznej czyniącej zadość zintegrowanemu podejściu do polityki rozwoju, na które składają się:

- łączenie zróżnicowanych typów działań (infrastrukturalnych i tzw. miękkich) oraz mobilizowanie partnerów regionalnych Samorządu Województwa (jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, administrację rządową, uczelnie, organizacje pozarządowe) do podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju Małopolski;

- uwzględnienie przestrzennego wymiaru interwencji opisanej w Strategii, dzięki czemu możliwe będzie efektywne wykorzystanie unikalnych potencjałów Małopolski oraz lepsze zaadresowanie problemów rozwojowych jej poszczególnych terytoriów.

Struktura dokumentu Strategii

W strukturze analizowanego dokumentu wyodrębniono:

- **Część diagnostyczno-prognostyczną**, w której przedstawiona została obecna sytuacja rozwojowa Małopolski oraz główne trendy rozwojowe, które będą determinowały rozwój regionu w perspektywie 2030 roku;
- **Część strategiczną**, gdzie, w oparciu o wnioski wynikające z Części I, zdefiniowano wizję rozwoju Małopolski oraz główne kierunki działań służące jej realizacji wraz ze wskaźnikami reprezentującymi zakładane miary sukcesu.

Streszczenie ekspertyzy

Prezentowany dokument stanowi opis wyników ewaluacji ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.

Obowiązek przeprowadzenia ewaluacji ex-ante Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” wynika z zapisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Głównym celem przedstawionej ekspertyzy było sformułowanie uwag i ocen dotyczących poprawności metodologicznej projektu SRWM 2030 i trafności sformułowanych w niej: wyzwań, celów, zakresu interwencji oraz przedstawienie rekomendacji służących poprawie jakości dokumentu.

Końcowym produktem ewaluacji ex-ante są wnioski, umieszczone we wstępie oraz rekomendacje, ujęte na końcu, niniejszego dokumentu.

Opis metodologii

W przeprowadzonej ewaluacji ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” wykorzystano procedurę badawczą, która pozwoliła na realizację celów ekspertyzy, którymi były:

- Ocena poprawności i trafności zdefiniowanych w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” przesłanek aktualizacji dokumentu oraz pozycji wyjściowej, obejmującej: diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, prognozę trendów rozwojowych, wzywania rozwojowe.
- Ocena poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej, w tym zawartych w nim celów, obszarów, kierunków polityki rozwoju oraz działań.
- Ocena spójności wewnętrznej projektu Strategii.
- Ocena skwantyfikowania celu głównego oraz celów szczegółowych w odniesieniu do przyjętych w projekcie wskaźników dla tych celów w ramach każdego z obszarów.
- Ocena potencjalnego wpływu realizacji Strategii na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem: prognozowanych trendów rozwojowych, zakładanych wartości wskaźników, ram finansowych ujętych w projekcie.
- Ocena zaproponowanego w dokumencie systemu realizacji (wdrażanie, monitorowanie, ocena i aktualizacja) Strategii w kontekście skuteczności i efektywności przedstawionych rozwiązań.

- Ocena zaproponowanych w dokumencie ram finansowych.
- Ocena spójności projektu Strategii z dokumentami określającymi ramy krajowej polityki rozwoju, tj. Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030.

Przeprowadzając proces ewaluacji ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” analizie poddano elementy składające się na logikę interwencji, w tym: zidentyfikowane potrzeby i wyzwania rozwojowe, przyjęty cel główny oraz cele strategiczne, główne kierunki polityk rozwoju oraz kierunki działań strategicznych, terytorialny wymiar interwencji oraz zestaw wskaźników mierzących realizację Strategii.

Analizując treść projektu Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” należy stwierdzić, że dokument ten zawiera wymagane przepisami prawa (w rozumieniu przepisów Art. 13. 1. Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz Art. 11. 1c, 1d i 1da Ustawy o samorządzie województwa) elementy.

Oceniając spójność powiązania wizji i celu głównego SRWM 2030 należy stwierdzić, że są one ze sobą logicznie powiązane.

Wizja Małopolski oraz wynikający z niej cel główny, sformułowane w odniesieniu do pożądanego stanu/obrazu województwa w 2030 roku, wskazują na aspiracje i dążenie do bycia regionem zrównoważonego rozwoju, w którym stworzono mieszkańcom równe szanse i możliwości wszechstronnego rozwoju. W wizji kładzie się nacisk na to, że region będzie się rozwijał w oparciu o nowoczesną gospodarkę, odpowiedzialne traktowanie dostępnych zasobów środowiska naturalnego oraz aktywność mieszkańców. Ponadto zwraca się uwagę na kwestię zachowania tożsamości kulturowej regionu w integrującej się Europie. To zachowanie własnej tożsamości kulturowej ma się odbywać przede wszystkim w oparciu o czerpanie z dziedzictwa kulturowego regionu oraz dbanie o zachowanie jego walorów dla przyszłych pokoleń.

W takim zapisie wizji i celu głównego znajdujemy nawiązanie do Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). W SOR kładzie się bowiem nacisk m.in. na rozwój zrównoważony i społecznie wrażliwy (w wizji SRWM 2030 jest nawiązanie do równych szans, wszechstronnego rozwoju i aktywności mieszkańców regionu oraz do odpowiedzialnego traktowania zasobów środowiska naturalnego), tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców (w wizji SRWM 2030 jest odwołanie do nowoczesnej gospodarki) przy jednoczesnym wzroście spójności społecznej, ekonomicznej, środowiskowej i terytorialnej (do tych zapisów nawiązuje cel główny SRWM 2030).

W analizowany dokumencie znajdziemy informacje wskazujące na to, że cel główny SRWM 2030 będzie realizowany poprzez podejmowanie odpowiednich działań w pięciu Obszarach:

- **MAŁOPOLANIE** - działania ukierunkowane będą przede wszystkim na zapewnienie jak najlepszej jakości życia Małopolan oraz ich rodzin.
- **GOSPODARKA** - głównym celem planowanych działań jest dalszy rozwój oraz umacnianie konkurencyjnej oraz innowacyjnej pozycji Małopolski zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.
- **ŚRODOWISKO** – działania w tym obszarze będą koncentrować się nie tylko na ochronie oraz racjonalnym korzystaniu z zasobów środowiska naturalnego Małopolski, ale również na

nadaniu im charakteru czynników wspierających rozwój gospodarczy regionu oraz przyczyniających się do poprawy jakości życia Małopolan oraz ich rodzin.

- **ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA** – działania będą koncentrować się na wspieraniu wdrażania interwencji opisanej w pozostałych Obszarach.
- **ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE** – działania opisane w tym obszarze stanowią wyraz terytorializacji interwencji publicznej realizowanej na kanwie zapisów SRWM 2030, w taki sposób aby w większym stopniu była ona dopasowana do specyfiki wyzwań rozwojowych, przed którymi stoją poszczególne części Małopolski.

Przyjęte w projekcie SRWM 2030 Obszary tematyczne nawiązują wprost do celu głównego: *Małopolska regionem zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym*. Należy zatem uznać, że wynikają one bezpośrednio z celu głównego SRWM 2030, a tym samym wskazują obszary kluczowe z punktu widzenia realizacji przyjętej wizji rozwoju regionu.

Analizując treść wskazanych pięciu obszarów Strategii, gdzie realizowana ma być wizja rozwoju Województwa Małopolskiego do 2030 roku, należy stwierdzić, że obszary te korespondują z zapisami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). W SOR mówi się bowiem o m.in.: rozwoju zrównoważonym i społecznie wrażliwym (w SRWM 2030 odpowiednie obszary strategiczne to: Rozwój zrównoważony terytorialnie oraz Małopolskie), tworzeniu warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców przy jednoczesnym wzroście spójności społecznej, ekonomicznej, środowiskowej i terytorialnej (w SRWM 2030 odpowiednie obszary to: Małopolskie, Gospodarka, Środowisko, Rozwój zrównoważony terytorialnie) oraz o skutecznym państwie i instytucjach służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (w SRWM 2030 wskazano obszar: Zarządzanie strategiczne rozwojem województwa).

Analizując treść projektu SRWM 2030 należy stwierdzić, że zaprezentowane powyżej podejście, stawiające w centrum zamierzeń strategicznych Małopolan oraz ich rodziny, znalazło swoje odzwierciedlenie w strukturze Strategii, której podstawę stanowią wymienione wcześniej Obszary, w ramach których dokonano koncentracji różnych działań wokół wyznaczonych celów szczegółowych. To właśnie cele zdefiniowane dla poszczególnych Obszarów mają stanowić podstawę dla wspólnych wysiłków podejmowanych przez Samorząd Województwa oraz jego partnerów (przedsiębiorców, uczelnie, trzeci sektor, pozostałe jednostki samorządu terytorialnego, administrację rządową). Analiza projektu SRWM 2030 pozwala stwierdzić, że działania składające się na interwencje planowane w ramach poszczególnych Obszarów nie są rozłączne, lecz wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii, kluczowego dla ich powodzenia.

Cel główny SRWM 2030 ma być realizowany poprzez podejmowanie odpowiednich działań w pięciu Obszarach tematycznych. Dla każdego Obszaru zdefiniowano Cel strategiczny oraz Główne kierunki polityki rozwoju.

Analiza treści celów strategicznych pozwala stwierdzić, że dają one realną szansę na realizację celu głównego, co z kolei rodzi nadzieję na to, że w 2030 roku Małopolska, bazując na swojej otwartości, rzeczywiście stanie się regionem równomiernego rozwoju, regionem przyjaznym, nowoczesnym i konkurencyjnym.

Należy jednak zwrócić uwagę na kilka kluczowych kwestii problematycznych, które ujęto w poniższych wnioskach.

Wnioski

1. Dokument co do zasady wykazuje się poprawnością i logiką. Wizja, cele, główne kierunki polityk rozwoju, kierunku działań strategicznych wykazują się hierarchicznością.
2. Poszczególne kierunki działań strategicznych dobrze wypełniają główne kierunki polityk rozwoju. Jednocześnie należałoby rozważyć agregowanie poszczególnych kierunków działań strategicznych, ponieważ obecnie system celów strategicznych, głównych kierunków polityk rozwoju oraz kierunków działań strategicznych jest nazbyt rozbudowany. W sumie, w analizowanym dokumencie, odnajdziemy:
 - a. 5 celów strategicznych
 - b. 24 główne kierunki polityk rozwoju
 - c. 338 kierunków działań strategicznych.
3. Odnosząc się do pierwszej części dokumentu zatytułowanej **Część diagnostyczno-prognostyczna**, w której przedstawiona została obecna sytuacja rozwojowa Małopolski oraz główne trendy rozwojowe, które będą determinowały rozwój regionu w perspektywie 2030 roku, można stwierdzić, że:
 - a. Wymienione w projekcie SRWM 2030 przesłanki uzasadniające przeprowadzenie aktualizacji dokumentu *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020*, należy uznać za zdefiniowane w sposób poprawny i trafny.
 - b. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej (przedstawiona w części 1. DIAGNOZA I PROGNOZY ROZWOJOWE, punkt: Diagnoza i analiza trendów rozwojowych, strony: od 3 do 69) została sporządzona poprawnie, a wnioski (w postaci zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych) z niej płynące są trafne. Jednocześnie rekomenduje się uzupełnienie zapisów Strategii o wyzwania rozwojowe scharakteryzowane w punkcie 1.2.1. niniejszej ekspertyzy.
 - c. Oceniając przedstawioną prognozę trendów rozwojowych, uwzględniając zapisy dokumentów strategicznych kraju, treści polityk unijnych oraz wybranych opracowań naukowych i wybranych danych statystycznych, należy stwierdzić, że została ona wykonana poprawnie i trafnie. Jednocześnie rekomenduje się uwzględnienie wniosków przedstawionych w punkcie 1.2.2. ekspertyzy, celem poprawy jakości przedmiotowej części projektu SRWM 2030.
4. Odnosząc się do drugiej części dokumentu zatytułowanej **Część strategiczna**, gdzie, w oparciu o wnioski wynikające z Części I, zdefiniowano wizję rozwoju Małopolski oraz główne kierunki działań służące jej realizacji wraz ze wskaźnikami reprezentującymi zakładane miary sukcesu, można stwierdzić, że:
 - a. Ocena poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej, w tym zawartych w nim celów, obszarów, kierunków polityki rozwoju oraz działań pozwala stwierdzić, że zostały one zaplanowane w sposób logiczny, realny oraz w sposób trafny w odniesieniu do wyzwań opisanych w diagnozie oraz możliwości interwencji z perspektywy publicznej. Wątpliwości budzi treść kilku działań, których sukces realizacji zależy od regulacji systemowych lub interwencji realizowanej przez podmioty prywatne, na które Województwo i partnerzy publiczni mają ograniczoną możliwość oddziaływania.
 - b. Oceniając spójność powiązania Wizji oraz Celu głównego SRWM 2030 z Obszarami tematycznymi, Celami strategicznymi i Głównymi kierunkami polityk rozwoju, należy

stwierdzić, że są one ze sobą logicznie powiązane. W wizji określono przyszły obraz Małopolski jako regionu równych szans i wszechstronnego rozwoju jego mieszkańców, regionu z nowoczesną gospodarką i aktywnymi mieszkańcami, który odpowiedzialnie podchodzi do zasobów środowiska naturalnego oraz zachowuje swoją tożsamość w integrującej się Europie czerpiąc z historycznego dziedzictwa. Z wizji wypływa Cel główny mówiący o tym, że Małopolska stanie się regionem zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym. Tak zdefiniowany Cel główny ma być osiągnięty poprzez podejmowanie działań w pięciu Obszarach tematycznych, którym przypisano Cele strategiczne i Główne kierunki polityk rozwoju. Analiza treści poszczególnych Celów strategicznych pozwala stwierdzić, że dają one realną szansę na realizację Celu głównego, co z kolei rodzi nadzieję na to, że do 2030 roku Małopolska zrealizuje ambitną wizję swojego rozwoju.

- c. Ocena spójności wewnętrznej pomiędzy częścią diagnostyczną oraz częścią operacyjną Strategii polegała na zestawieniu i porównaniu ze sobą treści wyzwań rozwojowych oraz zestawu działań (ujętych w hierarchicznej strukturze operacyjnej Strategii jako elementy interwencji publicznej o największej szczegółowości). W wyniku przeprowadzonej analizy spójności części diagnostycznej i operacyjnej Strategii można wskazać następujące uwagi:
- Warto przeanalizować zasadność ujęcia dodatkowych działań, które w pełniejszy sposób realizować będą interwencję publiczną w odniesieniu do wybranych wyzwań,
 - Wśród wyzwań są takie, do których nie przypisano żadnych działań, warto je przeanalizować.
- d. Skwantyfikowanie celu głównego przy zastosowaniu przyjętych wskaźników należy uznać za trafne. Wskaźniki cząstkowe wybrane do konstrukcji wskaźnika *zróznicowanie poziomu rozwoju gmin w Małopolsce na podstawie wskaźnika syntetycznego*, uprawniają do stwierdzenia, że dają one podstawę do rzetelnej oceny poziomu zróżnicowania rozwoju województwa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym.

Z kolei odnosząc się do skwantyfikowania celów szczegółowych należy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

- Warto rozważyć rozszerzenie zestawu zastosowanych wskaźników o wskaźniki zaproponowane w rozdziale 4 niniejszej ekspertyzy,
 - Cztery pierwsze wskaźniki zastosowane do kwantyfikacji celu strategicznego 4. [Obszar: Zarządzanie strategiczne rozwojem województwa] – System zarządzania strategicznego rozwojem w województwie dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030, są wadliwe w tym względzie, że w swojej nazwie zawierają już oczekiwaną tendencję zmian (mamy tu na myśli zastosowane słowo „przyrost”). Należy w nazwie wskaźnika zrezygnować ze stosowania słów/stwierdzeń sugerujących oczekiwaną zmianę, którą powinno definiować się obszary „oczekiwany trend”.
- e. Oceniając potencjalny wpływ realizacji Strategii na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem: prognozowanych trendów rozwojowych, zakładanych wartości wskaźników, ram finansowych ujętych w projekcie należy stwierdzić, że większość zaprezentowanych zmian wartości wskaźników odnoszących się do poszczególnych celów strategicznych jest właściwa. Prognozowane zmiany odpowiadają

przedstawionym trendom rozwojowym oraz są spójne z treścią interwencji publicznej. Wątpliwości oceniających dotyczą wskaźnika „Zróżnicowania poziomu rozwoju gmin w Małopolsce na podstawie wskaźnika syntetycznego”. Prognozy finansowania rozwoju województwa w perspektywie do 2030 roku wskazują, że środki prywatne przeznaczane na inwestycje będą wyższe od skumulowanych środków inwestycji publicznych. W związku z tym Województwo Małopolskie ma ograniczone zdolności do wpływania na poziom zróżnicowania wewnętrznego rozwoju w regionie, gdyż jest on kształtowany w dużym stopniu przez procesy gospodarcze. Wnioski te potwierdza również porównanie hipotetycznej skali interwencji publicznej w sferze gospodarczej (działania przypisane do priorytetów związanych z innowacyjnością i gospodarką) oraz prognozowanej skali inwestycji przedsiębiorstw. Środki publiczne tylko w niedużej skali mogą bezpośrednio pobudzić endogenny potencjał rozwoju gospodarczego. Większe znaczenie może mieć poprawa dostępności i jakości infrastruktury technicznej i drogowej, natomiast interwencja publiczna w praktyce nie będzie w stanie wyrównać szans rozwoju opierających na takich zasobach jak: koncentracja kapitału finansowego, kapitał intelektualny, lokalizacja, poziom innowacyjności, etc.

- f. Oceniając zaproponowany w dokumencie system realizacji (wdrażanie, monitorowanie, ocena i aktualizacja) Strategii w kontekście skuteczności i efektywności przedstawionych rozwiązań, biorąc pod uwagę logikę powiązań występujących na poziomie wizji, celu głównego, obszarów tematycznych oraz celów strategicznych, należy uznać, że zaproponowany system realizacji strategii jest trafny. Jednocześnie należy odnieść się do uwag zawartych w rozdziale 6 ekspertyzy, celem uzupełnienia dostrzeżonych braków w przedmiotowym systemie.
- g. Oceniając zaproponowane w dokumencie ramy finansowe należy stwierdzić, że właściwie w projekcie Strategii zdiagnozowano źródła finansowania polityki rozwoju regionalnego. Logiczny jest brak wskazania konkretnych wartości środków finansowych, mając na względzie brak ustaleń odnośnie finansowania Polityki Spójności. Słusznie prognozuje się potrzebę podjęcia wysiłków na rzecz zwiększenia finansowania polityki rozwoju regionu przez środki własne oraz instrumenty finansowe zarządzane centralnie przez Komisję Europejską. Środki unijne nadal będą stanowić istotny impuls do inwestycji w regionie. Wydaje się, że prawidłowo zdiagnozowano potencjał finansowania polityki rozwoju regionu z poziomu JST. Metodologia wykorzystana do obliczenia potencjału finansowania polityki rozwoju zastosowana przez autorów Strategii dała podobne wyniki jak metodologia wykorzystana w przedmiotowej ocenie. Jednocześnie w Strategii należy podkreślić możliwy wkład przedsiębiorstw oraz skalę zmian wywołanych inwestycjami prywatnymi w sferze społeczno-gospodarczej. Proponuje się uzupełnienie stosownych zapisów w projekcie Strategii.
- h. Ocena spójności projektu Strategii z dokumentami określającymi ramy krajowej polityki rozwoju, tj. Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, wskazuje, że projekt SRWM 2030 jest spójny z ww. dokumentami zarówno na poziomie wyzwań jak i celów rozwojowych.

1. Ocena poprawności i trafności zdefiniowanych w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” przesłanek aktualizacji dokumentu oraz pozycji wyjściowej, obejmującej: diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, prognozę trendów rozwojowych, wyzwania rozwojowe

1.1. Ocena poprawności i trafności zdefiniowanych w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” przesłanek aktualizacji dokumentu

W projekcie SRWM 2030 stwierdzono, że obowiązująca do 2020 roku *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* jest najdłużej obowiązującym spośród wszystkich dotychczas opracowanych przez Samorząd Województwa dokumentów tego typu. Autorzy projektu SRWM 2030 zwracają uwagę na fakt, że skuteczność polityk publicznych, w tym w szczególności tych projektowanych i wdrażanych w oparciu o SRWM 2011-2020, wymaga aby treść zapisów zawartych w głównym dokumencie dotyczącym rozwoju województwa, nadążała za zmianami zachodzącymi w jego otoczeniu. To właśnie zmiany jakie zaszły w sferze realnej oraz formalno-prawnej, w trakcie dekady wdrażania SRWM 2011-2020, stały się głównym przyczynkiem do rozpoczęcia procesu aktualizacji interwencji publicznej opisanej w SRWM 2011-2020.

W projekcie SRWM 2030 wskazuje się czynniki, które obecnie kształtują sferę realną otoczenia Strategii. Do czynników tych zaliczono:

- dynamiczny rozwój województwa małopolskiego, któremu towarzyszy pogłębianie się różnic oraz tempa rozwoju poszczególnych jego obszarów;
- potrzebę bardziej precyzyjnego adresowania polityk publicznych, tak aby możliwe było skuteczne rozwiązywanie problemów hamujących rozwój poszczególnych obszarów oraz zamieszkujących je społeczności;
- coraz bardziej widoczne skutki zbyt wolnego, w stosunku do posiadanego potencjału, rozwoju średnich miast oraz ich otoczenia;
- zmiany demograficzne oraz ich konsekwencje dla sfery społecznej i gospodarczej - starzenie się społeczeństwa;
- coraz bardziej odczuwalne deficyty siły roboczej na rynku pracy, przy jednoczesnym wzroście liczby osób biernych zawodowo;
- coraz większe i częstsze zagrożenia bezpieczeństwa, zarówno w wymiarze społecznym, publicznym, jak i środowiskowym (ekologicznym);
- konsekwencje zmian klimatycznych oraz potrzebę zapobiegania ryzykom i zagrożeniom z nich wynikających (zwiększanie odporności na klęski żywiołowe);
- coraz bardziej odczuwalne skutki eksploatacji zasobów środowiska przez człowieka, w tym zanieczyszczenie powietrza, susze hydrologiczne i towarzyszące im deficyty wody;
- wzrost znaczenia udziału niskoemisyjnej i bardziej ekologicznej produkcji energii;
- potrzebę dalszego poszukiwania zasobów stanowiących o przewadze konkurencyjnej regionu;

- potrzebę zwiększenia potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystania zaawansowanych technologii;
- dynamicznie postępujące procesy automatyzacji i cyfryzacji oraz towarzyszące im konsekwencje dla relacji społecznych oraz funkcjonowania gospodarki.

Ponadto w treści projektu SRWM 2030 można znaleźć informacje o zmianach jakie zaszły w otoczeniu formalno-prawnym, które także uzasadniają potrzebę przeprowadzenia aktualizacji interwencji publicznej opisanej w SRWM 2011-2020. Do zmian tych należy przede wszystkim zaliczyć pojawienie się nowego krajowego modelu polityki rozwoju opisanego w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą 2030 roku)* oraz w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030*. Jak zauważają autorzy projektu SRWM 2030 wynikający z treści obu dokumentów model odpowiedzialnego rozwoju zakłada budowanie siły konkurencyjnej z wykorzystaniem nowych czynników rozwojowych, przy jednoczesnym zapewnieniu udziału i korzyści wszystkim grupom społecznym. Tak rozumiany rozwój zakłada efektywne wykorzystanie lokalnych (miejscowych) zasobów i potencjałów wszystkich terytoriów, a w szczególności wspomaga rozwój tych obszarów, które mając mniejszą odporność na zjawiska kryzysowe, nie mogą w pełni rozwijać swojego potencjału lub utraciły funkcje społeczno-gospodarcze.

Kolejnym przyczynkiem do aktualizacji SRWM 2011-2020 wskazanym w projekcie SRWM 2030 jest konieczność wydłużenia horyzontu czasowego Strategii do roku 2030, tj. do roku wyznaczającego okres obowiązywania średniookresowej strategii rozwoju kraju. Tym samym spełniony zostanie wymóg określony w art. 11 ust 1d ustawy o samorządzie województwa.

W projekcie SRWM 2030 wskazuje się także na fakt, że dobiegający końca wieloletni okres finansowania Unii Europejskiej na lata 2014-2020 oraz towarzyszące mu przygotowania do perspektywy finansowej na lata 2021-2027 stanowią kolejną przesłankę formalną rozpoczęcia procesu aktualizacji SRWM 2011-2020.

Za odrębny zbiór przesłanek przemawiających za koniecznością aktualizacji zapisów SRWM 2011-2020, należy uznać wyniki oceny skuteczności realizacji przedmiotowej Strategii. W 2017 r. przeprowadzona została śródk okresowa ocena realizacji SRWM 2011-2020. Celem głównym badania była analiza postępów wdrażania opisanej w Strategii interwencji publicznej, ocena efektywności instrumentarium wspierającego jej wdrażanie, identyfikacja zagrożeń dla osiągnięcia celów strategicznych oraz sformułowanie rekomendacji dotyczących sposobu dalszego wdrażania Strategii bądź też przeprowadzenia jej zmiany.

Przeprowadzona analiza wskazała na prawidłowość trendów rozwojowych zidentyfikowanych w scenariuszach rozwoju w większości obszarów SRWM 2011-2020 oraz skuteczność i trafność opisanej w nich interwencji publicznej. Przekroczono zakładaną na rok 2020 wartość docelową większości wskaźników mierzących postępy realizacji celu głównego oraz celów strategicznych. Niezależni ewaluatorzy zwrócili jednakże uwagę, że wyższe niż pierwotnie zakładano wartości poszczególnych wskaźników wynikają nie tylko z działań podejmowanych na rzecz realizacji Strategii, ale również stanowią efekt błędów popełnionych w trakcie szacowania wartości docelowych dla części wskaźników oraz większej niż zakładano na etapie jej tworzenia dynamiki zmian w niektórych obszarach (dotyczy to w szczególności Obszaru 1. *Gospodarka wiedzy i aktywności* oraz Obszaru 2. *Dziedzictwo i przemysł czasu wolnego*).

W trakcie oceny zidentyfikowano 14 021 zakończonych projektów o łącznej wartości 60,3 mld zł, które przyczyniały się do realizacji celów opisanych w SRWM 2011-2020. Dokonując oceny działań

podejmowanych w ramach poszczególnych obszarów SRWM 2011-2020 oraz ich efektów zwrócono uwagę, że:

- w Obszarze 1. *Gospodarka wiedzy i aktywności* zidentyfikowano pełną realizację założonego scenariusza, odnotowując jednak niekorzystne zjawisko polegające na zwiększeniu dystansu rozwojowego Krakowa wraz z jego obszarem funkcjonalnym w stosunku do pozostałych części regionu. Zwrócono uwagę, że w kolejnych latach konieczne jest większe przełożenie środków przeznaczonych na badania i rozwój na ich komercjalizację i wykorzystanie wyników, wzmocnienie współpracy klastrowej i sektorowej między firmami, wsparcie inwestycji prywatnych (również ekonomii społecznej) poprzez regionalne instrumenty dłużne, również poza środkami europejskimi;
- w Obszarze 2. *Dziedzictwo kulturowe i przemysły czasu wolnego* stwierdzono silną dominację Krakowa, Zakopanego, Wieliczki, Oświęcimia, i Kalwarii Zebrzydowskiej w generowaniu ruchu turystycznego. Realizowane działania przyczyniły się do wykorzystania potencjału turystyki religijnej (Kraków, Wadowice, Kalwaria Zebrzydowska) i biznesowej (Kraków) w województwie. Wśród sformułowanych dla tego obszaru rekomendacji wskazano na potrzebę wzmocnienia współpracy między poszczególnymi obszarami regionu w zakresie budowania ponadlokalnych produktów turystycznych, kontynuowanie innowacyjnej promocji, integrację produktów turystycznych w pakiety turystyczne dla zwiększenia turystyki ponadjednodniowej;
- w Obszarze 3. *Infrastruktura dla dostępności komunikacyjnej* stwierdzono skuteczną realizację zakładanego scenariusza (z wyjątkiem zwiększenia dostępności kolejowej Krakowa i Katowic) i niektórych zakładanych obszarów dostępności drogowej. Zwrócono uwagę na występowanie potrzeby zwiększenia dostępności drogowej i kolejowej północnych i południowych powiatów Małopolski oraz obszarów przygranicznych, a także zwiększenie stopnia intermodalnej integracji transportu. W transporcie należy zwrócić uwagę na stworzenie zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej, poprzez wypełnienie luk inwestycyjnych;
- w Obszarze 4. *Krakowski Obszar Metropolitalny i pozostałe subregiony* stwierdzono niską skuteczność realizacji celu poza KOM. Powiększyły się dysproporcje między KOM a pozostałymi częściami Małopolski. Tym samym wyzwaniem staje się wypracowanie mechanizmów integracji ponadlokalnych przedsięwzięć rozwojowych oraz wypracowanie mechanizmów dyfuzji rozwojowej KOM na pozostałe części regionu ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć gospodarczych i turystycznych;
- w Obszarze 5. *Rozwój miast i obszarów wiejskich* zidentyfikowano niską skuteczność realizacji celu w segmencie lokalnych ośrodków rozwoju, w tym średnich i małych miast. Konieczne jest nadanie większego znaczenia działaniom podejmowanym w tym zakresie. W przypadku obszarów wiejskich zidentyfikowano postęp w realizacji zakładanej strategii postępowania;
- w Obszarze 6. *Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne* stwierdzono dużą skuteczność realizacji wyznaczonych celów. Wyzwaniem staje się dostosowanie polityki ponadsektorowej do wyzwań związanych ze starzeniem się społeczeństwa;
- w Obszarze 7. *Zarządzanie rozwojem województwa* wysoko oceniono działania koordynacyjne podejmowane przez Samorząd Województwa na rzecz wzrostu poziomu kapitału społecznego i aktywności obywatelskiej, a także wzmocnienia pozycji Małopolski na forum krajowym i europejskim. Rekomendowano kontynuację takich inicjatyw jak budżet obywatelski, czy promocja marki Małopolska.

W projekcie SRWM 2030 czytamy, że dokonując całościowej oceny realizacji SRWM 2011-2020 można stwierdzić, że cele wyznaczone w tym dokumencie okazały się trafne w kontekście zmian zachodzących w otoczeniu społeczno-gospodarczym, zaś ich realizacja była w dużym stopniu zbieżna z założonym scenariuszem. Wiele wskaźników realizacji celów Strategii już w roku 2016 osiągnęło wartość docelową zaplanowaną na rok 2020. Niemniej jednak nie wszystkie zaplanowane kierunki interwencji były realizowane zgodnie z założoną logiką, a nowe wyzwania rozwojowe i zachodzące zmiany w otoczeniu instytucjonalno-prawnym mogą okazać się jedną z przesłanek do rozpoczęcia prac nad aktualizacją SRWM. Powiększyły się dysproporcje między Krakowskim Obszarem Metropolitalnym a pozostałymi obszarami województwa. Wyzwaniem staje się wypracowanie mechanizmów integracji ponadregionalnych przedsięwzięć rozwojowych oraz wypracowanie instrumentów wspierających zrównoważony rozwój całego regionu.

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że w projekcie SRWM 2030 przedstawiono przesłanki aktualizacji dokumentu Strategii, które można pogrupować w następujące kategorie:

- przesłanki wynikające ze zmian jakie zaszły w sferze realnej otoczenia Strategii,
- przesłanki wynikające ze zmian jakie zaszły w sferze formalno-prawnej otoczenia Strategii,
- przesłanki wynikające z konieczności wydłużenia horyzontu czasowego Strategii w związku z okresem obowiązywania średniookresowej strategii rozwoju kraju (2030) oraz nowej perspektywy finansowej UE (2021-2027),
- przesłanki wynikające z wyników śródkresowej oceny skuteczności realizacji celów SRWM 2011-2020.

Wymienione w projekcie SRWM 2030 przesłanki uzasadniające przeprowadzenie aktualizacji dokumentu *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020* należy uznać za zdefiniowane w sposób poprawny i trafny.

1.2. Ocena poprawności i trafności zdefiniowanej w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” pozycji wyjściowej, obejmującej: diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, prognozę trendów rozwojowych, wyzwania rozwojowe

1.2.1. Ocena poprawności i trafności sporządzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych

Ocenę poprawności i trafności sporządzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej dokonano na podstawie zapisów części 1. DIAGNOZA I PROGNOZY ROZWOJOWE, punktu: Diagnoza i analiza trendów rozwojowych, ujętego w projekcie SRWM 2030 na stronach od 3 do 69. Diagnoza ma układ tematyczny, tj. podzielona jest na tematy:

MAŁOPOLSKA

MAŁOPOLANIE

- Zmiany demograficzne
- Włączenie społeczne
- Zdrowie

- Bezpieczeństwo mieszkańców
- Edukacja
- Ochrona dziedzictwa kulturowego i uczestnictwo w kulturze
- Rynek pracy

GOSPODARKA

- Produkt krajowy brutto
- Innowacyjność
- Przedsiębiorczość
- Konkurencyjność
- Rolnictwo
- Turystyka i przemysł czasu wolnego
- Transport
- Cyfryzacja
- Gospodarka o obiegu zamkniętym

ŚRODOWISKO

- Powietrze
- Wody
- Odpady
- Energetyka
- Zasoby surowcowe
- Bioróżnorodność i krajobraz
- Zmiany klimatyczne
- Edukacja prośrodowiskowa

ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE REGIONEM

- Zarządzanie strategiczne rozwojem województwa
- Kapitał społeczny

ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE

- Przestrzenne aspekty rozwoju regionalnego
- Polityka miejska – miasta duże i średnie
- Małe miasta i obszary wiejskie
- Spójność wewnątrzregionalna i dostępność

Oceny ewaluacyjnej tej części dokumentu dokonano skupiając się na:

- Logice prezentowanych zapisów, tj. starano się zwrócić uwagę, czy poszczególne zapisy uprawniają do formułowania wniosków w postaci wskazywanych wyzwań rozwojowych oraz czy poszczególne zapisy wzajemnie się nie wykluczają, np. w przypadku gdy dany zapis uprawnia do wskazania danego wyzwania rozwojowego natomiast inny zapis takie wskazanie dyskwalifikuje.
- Właściwej interpretacji zapisów dotyczących danego zjawiska, pozyskując dodatkowo wiedzę nt. zjawiska w statystykach publicznych, etc.
- Czytelności zapisu dla potencjalnego odbiorcy dokumentu.
- Braku ujęcia w diagnozie wybranych zjawisk oraz wyzwań rozwojowych o istotnym znaczeniu dla rozwoju województwa.

Mając na uwadze ww. kryteria oceny można wskazać następujące propozycje zmian w Strategii:

1. Dodanie nowych wyzwań, które korespondują z zapisami diagnozy, są istotne z punktu widzenia rozwoju regionalnego (Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju).

Włączenie społeczne - Sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych

- Konieczność podjęcia działań mających na celu odciążenie malejącego odsetka osób w wieku produkcyjnym od zadań związanych ze sprawowaniem opieki nad rosnącą liczbą osób niesamodzielnych.

Zdrowie

- Konieczność podjęcia działań mających na celu sprostanie problemowi rosnącego odsetka populacji cierpiącej na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne, ze szczególnym uwzględnieniem działań skierowanych do osób młodych, tj. poniżej 18. roku życia.

Bezpieczeństwo mieszkańców

- Konieczność podjęcia działań mających na celu skuteczną walkę z przestępczością, w tym w szczególności z przestępczością wynikającą z łamania zapisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.
- Konieczność podjęcia działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa pieszych oraz innych uczestników ruchu drogowego.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i uczestnictwo w kulturze

- Zwiększenie dostępu do kultury, w szczególności rodzinom z dziećmi, osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom starszym.

Transport

- Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu przygotowanie się województwa do wyzwań związanych z rozwojem elektromobilności obejmujących m.in. rozbudowę infrastruktury punktów ładowania pojazdów elektrycznych czy budowę parkingów dla samochodów elektrycznych.

- Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu odciążenie miast i aglomeracji z liczby pojazdów oraz zmianę zachowań komunikacyjnych mieszkańców regionu.

Powietrze

- Zmniejszenie skali tzw. ubóstwa energetycznego, które jest jedną z głównych przyczyn zanieczyszczenia powietrza na terenach zurbanizowanych, poprzez realizację projektów i przedsięwzięć w przestrzeni funkcjonalnej z punktu widzenia migracji zanieczyszczeń.

Wody

- Zwiększenie potencjału retencji wód – konieczność zaplanowania i realizacji kompleksowych działań na terenach całego województwa, dostosowanych do specyfiki danej przestrzeni (zabudowa miejska, wiejska, obszary rolnicze, leśne, górskie, etc.).

Odpady

- Wzmocnienie systemu selektywnej zbiórki odpadami, w szczególności w oparciu o innowacyjne rozwiązania w zakresie recyklingu.

Energetyka

- Zwiększenie efektywności i kooperacji pomiędzy systemami wytwarzania i dostaw energii oraz zwiększenie udziału wytwarzanej energii przez podmioty prywatne.

Bioróżnorodność i krajobraz

- Podnoszenie świadomości społecznej dot. jakości krajobrazu.

Kapitał społeczny

- Większe wykorzystanie narzędzi i programów UE wspierających działania społeczne w województwie małopolskim.

Przestrzenne aspekty rozwoju

- Przeciwdziałanie niekontrolowanej urbanizacji na obszarach atrakcyjnych krajobrazowo i turystycznie, w celu zachowania m.in. wartości przestrzennych, kulturowych oraz krajobrazowych.

Polityka miejska – miasta duże i średnie/ Małe miasta i obszary wiejskie/ przestrzenne aspekty rozwoju

- Konieczność prowadzenie wielowymiarowej i kompleksowej rewitalizacji miast, zgodnie z zasadami rewitalizacji.

Małe miasta i obszary wiejskie

- Zaplanowanie i realizacja przedsięwzięć edukacyjnych i doradczych, w szczególności dla kadr zarządzających małymi miastami oraz obszarami wiejskimi, z zakresu kreowania współpracy i wykorzystania lokalnych potencjałów.

2. Uzupelnienie/ wyjaśnienie treści lub brzmienia ujętych już w Strategii wyzwań.

Bezpieczeństwo mieszkańców

- Poprawa efektywności działań służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Małopolan. Do tak sformułowanego wyzwania można mieć zastrzeżenie. Wydaje się, że jest ono ujęte w sposób zbyt ogólny. Należałoby doprecyzować co rozumie się pod sformułowaniem „poprawa efektywności” działania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Małopolan.

Zasoby surowcowe

- Wyzwanie „Racjonalne wykorzystanie wód termalnych” zostało już wskazane przy obszarze tematycznym „energetyka”. Warto zróżnicować zapisy.
- W odniesieniu do użytego pojęcia rewitalizacji dawnych pogórnich wyrobisk, warto podkreślić, że rewitalizacja jest pojęciem szerszym, wieloaspektowym i nie powinna być używana w odniesieniu do działań związanych z zagospodarowaniem pogórnich wyrobisk. Działania te mogą być natomiast częścią rewitalizacji miast lub obszarów wiejskich, jednak nadrzędny w rewitalizacji jest czynnik społeczny.
- Warto ponadto zwrócić uwagę, że w skali Europy problemy obszarów pogórnich zostały zauważone i traktowane są priorytetowo (Inicjatywa Komisji Europejskiej w zakresie Coal Regions in Transition).

Zmiany klimatyczne

- W odniesieniu do wyzwania „Podjęcie działań ograniczających zmiany klimatyczne ...” warto uzupełnić zapisy wskazujące na potrzebę odpowiedniego planowania przestrzennego.
- W odniesieniu do wyzwania „Rozwijanie technik podnoszenia retencyjności zlewni” warto doprecyzować, co ono oznacza. Czy to oznacza prowadzenie stosownych prac badawczych i wdrożeniowych?

Poniżej zaprezentowano szczegółową ocenę poprawności i trafności sporządzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych.

Tabela 1. Szczegółowa ocena poprawności i trafności sporządzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
MAŁOPOLANIE		
Zmiany demograficzne	W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe: <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań w celu zapewnienia odpowiedniej liczby osób aktywnych na rynku pracy wobec malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym. • Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych odpowiadających na potrzeby rosnącej grupy osób starszych. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy sfery demograficznej należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowane trafnie.
Włączenie społeczne - Sytuacja materialna gospodarstw domowych	W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe: <ul style="list-style-type: none"> • Trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem poprzez skoordynowanie trzech czynników – aktywnego wsparcia na rzecz wysokiej jakości zatrudnienia oraz usług społecznych, a także świadczeń społecznych dla osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej – pozwalających na efektywne pełnienie ról społecznych i aktywność na rynku pracy. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących sytuacji materialnej gospodarstw domowych należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowane trafnie.
Włączenie społeczne - Sytuacja rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych	W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe: <ul style="list-style-type: none"> • Poszerzenie oferty wsparcia rodzin w godzeniu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych z zawodowymi (w zależności od potrzeb: pomoc w opiece nad dzieckiem, w jego wychowaniu, nauce i rozwoju zainteresowań, a także pomoc specjalistyczna) oraz dedykowanej rodzinom oferty aktywnego, wspólnego spędzania czasu wolnego (oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna). • Pomoc rodzinom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym, z utralonymi już trudnościami w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, skoncentrowana na wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci, aby zapobiec zjawisku dziedziczenia biedy i bezradności życiowej. • Stworzenie kompleksowego systemu w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy sytuacji rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowane trafnie.

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
<p>Włączenie społeczne - Sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych</p>	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie systemowych rozwiązań w zakresie aktywności społecznej i zawodowej osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, ukierunkowanych na wykorzystanie ich potencjału i zapobieganie wycofywaniu się przez nich lub wypychaniu ich z życia społecznego i zawodowego. • Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości i przystępnych cenowo usług asystencko-opiekuńczych dla osób potrzebujących pomocy w samodzielnym funkcjonowaniu oraz wsparcie dla nieformalnych opiekunów osób zależnych (powinno się dążyć do jak najdłuższego pozostawania osoby wymagającej pomocy w swoim środowisku, co pozwala tej osobie zachować relacje społeczne i dłużej pozostać samodzielną; w miarę możliwości wsparcie powinno być udzielane w miejscu zamieszkania lub najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania osoby potrzebującej). • Poprawa aktywności edukacyjnej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami. 	<p>Analiza zapisów dotyczących diagnozy sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych pozwala wskazać dodatkowe wyzwanie rozwojowe.</p>
<p>Włączenie społeczne - Sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych</p>	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podjęcia działań mających na celu odciążenie malejącego odsetka osób w wieku produkcyjnym od zadań związanych ze sprawowaniem opieki nad rosnącą liczbą osób niesamodzielnych. 	<p>W projekcie SRWM 2030 znajdziemy informacje mówiące o tym, że rośnie w Małopolsce liczba mieszkańców w starszym wieku, którzy wymagają opieki lub wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu. Co piąty Małopolanin w wieku 50-69 lat oraz prawie co drugi w wieku 70+ to osoby z niepełnosprawnością. Sprawowanie opieki nad osobami niesamodzielnymi realizowane jest głównie przez rodzinę. Nawet co piąty Małopolanin (a co trzeci między 45. a 59. rokiem życia) opiekuje się osobą starszą. Ponadto maleje tzw. potencjał pielęgnacyjny, czyli stosunek liczby kobiet w wieku 45-64 lat do osób w wieku 80+. W 2018 r. było 294 potencjalnych opiekunów rodzinnych przypadających na 100 osób potrzebujących (w latach 2017-2015 odpowiednio: 300, 308 i 319), a według prognoz w 2035 r. potencjał pielęgnacyjny ma wynosić już tylko 215 opiekunów. Co więcej w Małopolsce brakuje miejsc w placówkach, które świadczą usługi dla osób wymagających opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Mimo, iż liczba miejsc opieki rośnie,</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
		<p>kolejka oczekujących jest ciągle bardzo długa. Dla przykładu w 2017 r. w DPS-ach brakowało ponad 400 miejsc dla potrzebujących.</p> <p>Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że postępujące obciążanie malejącego odsetka osób w wieku produkcyjnym zadaniami związanymi ze sprawowaniem opieki nad rosnącą liczbą osób niesamodzielnych, może w konsekwencji doprowadzić do sytuacji, że regionalny rynek pracy zostanie uszczuplony o osoby w wieku produkcyjnym, które z powodu braku wsparcia w opiece nad osobami niesamodzielnymi, zostaną zmuszone bądź to do ograniczenia, bądź do zaprzestania aktywności zawodowej na rzecz sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi.</p>
Zdrowie	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapobieganie chorobom i ich wczesne wykrywanie, w szczególności poprzez podnoszenie wiedzy społeczeństwa w zakresie zdrowego stylu życia, chorobotwórczych czynników ryzyka oraz znaczenia regularnych badań profilaktycznych. • Dostosowanie bazy instytucjonalnej i usług medycznych do zmieniających się potrzeb społecznych, w tym do potrzeb starzejącego się społeczeństwa 	<p>Analiza zapisów dotyczących diagnozy sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych pozwala wskazać dodatkowe wyzwanie rozwojowe.</p>
Zdrowie	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podjęcia działań mających na celu sprostanie problemowi rosnącego odsetka populacji cierpiącej na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne, ze szczególnym uwzględnieniem działań skierowanych do osób młodych, tj. poniżej 18. roku życia. 	<p>Z diagnozy sporządzonej na potrzeby projektu SRWM 2030 wynika, że wśród głównych przyczyn obciążenia zdrowotnego mieszkańców Małopolski znajdują się problemy ze zdrowiem psychicznym. Statystyki wskazują, że coraz więcej osób cierpi na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne. W ramach opieki psychiatrycznej obserwuje się rosnącą liczbę przyjęć pacjentów poniżej 18. roku życia, których zdrowie i życie jest bezpośrednio zagrożone. W wielu miejscach w regionie dostępność do różnorodnych form terapii jest niewielka, bądź nie ma jej wcale, co wynika z braku specjalistycznej kadry medycznej. Szacuje się, że wsparcie uzyskuje około 20% osób, które potrzebują pomocy. Zbyt mała jest liczba placówek opieki ambulatoryjnej (poradni zdrowia psychicznego), brakuje też łóżek specjalistycznych w stacjonarnej opiece psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży. Największe braki dotyczą jednak opieki środowiskowej. Działające w regionie zespoły leczenia środowiskowego (m.in. przy Szpitalu Klinicznym im. dr. Józefa Babińskiego w Krakowie, Szpitalu Dziecięcym św.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
		<p>Ludwika w Krakowie czy Szpitalu im. św. Łukasza w Tarnowie) zdecydowanie nie zaspakają potrzeb w tym zakresie.</p> <p>Zdrowie psychiczne nastolatków powinno znajdować się pod szczególną ochroną. W Polsce przybywa młodych ludzi potrzebujących pomocy psychiatrycznej, a konsekwencje braku wsparcia są dramatyczne. Jak wynika z publikacji fundacji Dajemy Dzieciom Siłę pt. „Dzieci się liczą 2017 – raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce”, nasz kraj jest drugi, po Niemczech, pod względem zakończonych zgonem prób samobójczych dzieci w wieku 10-19 lat . Tymczasem w Polsce trudno jest mówić o powszechnej dostępności leczenia psychiatrycznego nie tylko w przypadku młodzieży, ale także dorosłych.</p> <p>Biorąc powyższe pod uwagę zasadne jest ujęcie w SRWM 2030 wyzwania odnoszącego się do problemu rosnącego odsetka populacji cierpiącej na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne, w tym w szczególności uwzględniając osoby młode, tj. poniżej 18. roku życia.</p>
Bezpieczeństwo mieszkańców	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa efektywności działań służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Małopolan. 	<p>Do tak sformułowanego wyzwania można mieć zastrzeżenie. Otóż wydaje się, że jest ono ujęte w sposób zbyt ogólny. Należałoby doprecyzować co rozumie się pod sformułowaniem „poprawa efektywności” działania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Małopolan.</p> <p>Przykładowo w SOR, w zdefiniowanym w dokumencie kierunku interwencji „Zwiększenie skuteczności państwa w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości” przewiduje się m.in. następujące działania: (a) ograniczanie przestępczości pospolitej, m.in. poprzez odczuwalną obecność Policji zarówno w dużych aglomeracjach, jak i mniejszych miejscowościach; (b) zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, m.in. poprzez zapewnienie szybkiej i skutecznej reakcji Policji i innych służb na zgłoszenia; (c) Odzyskiwanie mienia pochodzącego z przestępstw.</p> <p>Wydaje się zatem, że wyzwanie zdefiniowane w SRWM 2030, a brzmiące: „Poprawa efektywności działań służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Małopolan”, powinno zostać tak doprecyzowane, aby lepiej korespondowało z zapisami SOR.</p> <p>Ponadto w SOR przewidziano projekt strategiczny Program modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Biura Ochrony Rządu w latach 2017-2020 – będący odpowiedzią na narastające zagrożenia dla państwa i obywateli wymagające podejmowania</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
		<p>skutecznych działań w eliminowaniu lub znacznym ograniczeniu negatywnych zjawisk stanowiących zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz dla obywateli. Wydaje się zatem, że powyższy projekt może stanowić źródło inspiracji do doprecyzowania przedmiotowego wyzwania.</p> <p>Ponadto analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru bezpieczeństwo mieszkańców, można wskazać dwa dodatkowe wyzwania rozwojowe, których ujęcie w Strategii należałoby rozważyć.</p>
Bezpieczeństwo mieszkańców	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podjęcia działań mających na celu skuteczną walkę z przestępczością, w tym w szczególności z przestępczością wynikającą z łamania zapisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. 	<p>W projekcie SRWM 2030 czytamy, że w województwie Małopolskim obserwuje się wzrost udziału przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (w 2017 r. wzrost o 21,8% w stosunku do 2016 r. i prawie 2,5-krotnie w stosunku do 2008 r.). Należy jednak zaznaczyć, że wykrywalność przestępstw utrzymuje się na wysokim poziomie (powyżej 95%).</p> <p>Wydaje się zatem zasadne umieszczenie w dokumencie wyzwania odnoszącego się do konieczności podjęcia działań mających na celu skuteczną walkę z przestępczością narkotykową. Jest to tym bardziej uzasadnione, że w SOR, przy kierunku interwencji „Zwiększenie skuteczności państwa w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości” przewidziano m.in. działania mające na celu ograniczenie przestępczości narkotykowej.</p>
Bezpieczeństwo mieszkańców	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podjęcia działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa pieszych oraz innych uczestników ruchu drogowego. 	<p>Diagnoza zaprezentowana w projekcie SRWM 2030 dostarcza informacji mówiących o tym, że w 2018 r. w województwie małopolskim odnotowano 3 404 wypadki drogowe, w których zginęły 223 osoby (o 14,9% więcej niż w 2017 r., jednak o 35,2% mniej niż w 2008 r.). Piesi uczestniczyli w 885 wypadkach, a w statystykach wypadków z udziałem pieszych Małopolska zajmuje niechlubne 2. miejsce w kraju. Pomimo tego, że Małopolska ma jeden z niższych w skali kraju wskaźnik zabitych na 100 wypadków oraz na 100 tys. mieszkańców, należy rozważyć podjęcie działań, które zwiększą bezpieczeństwo pieszych i innych uczestników ruchu drogowego.</p> <p>Z treści KSRR wynika, że rozwojowi infrastruktury drogowej i systemów transportowych powinna towarzyszyć poprawa stanu istniejącej infrastruktury na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Projektem strategicznym, który ma wesprzeć działania w obszarze bezpieczeństwa w ruchu drogowym jest Fundusz Dróg Samorządowych. Fundusz Dróg Samorządowych stanowi kompleksowy instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
		terytorialnego. Jego celem jest przyspieszenie powstawania nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, stanowiącej ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz przyczyniającej się do poprawy poziomu życia obywateli. Utworzenie Funduszu ma również na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych.
Edukacja	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa zdolności systemu edukacji do kształtowania kompetencji uniwersalnych, w tym umiejętności cyfrowych oraz postaw proinnowacyjnych i przedsiębiorczych. • Dostęp do doradztwa edukacyjnego i zawodowego na każdym poziomie nauczania. • Współpraca szkół z pracodawcami i lepsze przygotowanie absolwentów do potrzeb rynku pracy i przemian w jego obrębie. • Rozwój oferty kształcenia ustawicznego oraz wzrost udziału osób dorosłych w edukacji. • Dostosowanie placówek edukacyjnych do potrzeb osób wymagających specjalnej organizacji nauki, w tym osób z niepełnosprawnościami, aby maksymalnie ograniczać nauczanie indywidualne i zlokalizowane w szkołach specjalnych na rzecz kształcenia integracyjnego. • Wzmocnienie systemu doskonalenia kwalifikacji przez kadre nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia. 	Analiza zapisów dotyczących diagnozy obszaru edukacji pozwala stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowano trafnie.
Ochrona dziedzictwa kulturowego i uczestnictwo w kulturze	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie dziedzictwa dla przyszłych pokoleń, szczególnie przeprowadzenie prac adaptacyjnych i modernizacyjnych obiektów zagrożonych (np. drewnianego budownictwa mieszkalnego – interwencja „in situ”, zabytkowych dworów, pałaców i zamków oraz zabytkowych obiektów techniki). • Kultura żywa - zachowanie aktywności twórców i animatorów oraz utrzymanie popytu na usługi w sektorze kultury. 	Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru ochrony dziedzictwa kulturowego i uczestnictwa w kulturze, można wskazać jedno dodatkowe wyzwanie rozwojowe.

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<ul style="list-style-type: none"> • Podtrzymanie wizerunku Małopolski jako regionu silnego kulturowo i twórczo wykorzystującego potencjał innowacji oraz kształtującego swą tożsamość i doceniającego swoje korzenie. • Kultura dla nowego pokolenia – świadomość i wrażliwość ludzi – wzmocnienie edukacji kulturowej poprzez rozszerzenie oferty edukacyjnej, budowanie tożsamości lokalnej i ponadregionalnej, podnoszenie poziomu wiedzy o kulturze, sztuce i twórcach, kształcenie oraz rozwijanie kompetencji kulturowych i kreatywnych. 	
Ochrona dziedzictwa kulturowego i uczestnictwo w kulturze	<p>NOWY WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępu do kultury, w szczególności rodzinom z dziećmi, osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom starszym. 	<p>W projekcie SRWM 2030 czytamy, że działania edukacji kulturowej skierowane są głównie do dzieci i młodzieży, natomiast wciąż najbardziej defaworyzowaną grupą są osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby starsze. Instytucje kultury w województwie małopolskim w ostatnich latach znacznie rozszerzyły zakres aktywności związany z edukacją kulturową, jednak widoczne są równocześnie pogłębiające się nierówności geograficzne w dostępie do wysokiej jakości oferty kulturalnej. Utrudniony dostęp do oferty kulturalnej, w szczególności rodzin z dziećmi, osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych, stanowi jeden z przejawów wykluczenia społecznego. Zapisy z KSRR mówią o tym, że kultura jest jednym z obszarów wpływających na budowanie kapitału społecznego. Centra kultury, domy i ośrodki kultury są instytucjami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną, integrują społeczności i kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności.</p> <p>Ujęcie w projekcie SRWM 2030 wyżej zdefiniowanego wyzwania jest tym bardziej celowe, że w projekcie Strategii zdefiniowano kierunki działań odpowiadające tak określoneму wyzwaniu. Te kierunki działań to: 4.2.3. Poprawa otwartości instytucji kultury na różne potrzeby osób, w tym rodzin z dziećmi, osób z niepełnosprawnościami, seniorów. 4.2.4. Zwiększanie różnorodności oferty instytucji kultury i wprowadzanie propozycji interdyscyplinarnych, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań technologicznych, w celu podnoszenia dostępności i atrakcyjności oferty.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
Rynek pracy	W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe: <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego spośród osób w wieku produkcyjnym biernych zawodowo. • Przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa pracujących dla poprawy spójności społecznej. • Lepsze wykorzystanie potencjału imigrantów na rynku pracy. 	Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru rynek pracy należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowano trafnie.
GOSPODARKA		
Produkt krajowy brutto	W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe: <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie poziomu PKB dla Małopolski, szczególnie w podregionach o najniższym wskaźniku per capita. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru produkt krajowy brutto należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowano trafnie.
Innowacyjność	W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe: <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw w Małopolsce, szczególnie w MŚP, w tym zwiększenie dostępu do finansowania rozwoju oraz instrumentów wspierających innowacyjność bądź internacjonalizację. • Stymulowanie popytu na innowacje oparte na działalności B+R, głównie w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym poprzez współpracę z dużymi przedsiębiorstwami. • Bieżące monitorowanie i aktualizacja regionalnych inteligentnych specjalizacji w celu skoncentrowania wsparcia na produktach / usługach/ dziedzinach nauki najbardziej perspektywicznych w skali globalnej. • Promowanie współpracy nauki z przemysłem poprzez np. inicjatywy klastrowe, wydarzenia, działania Centrów Transferu Wiedzy, sieciowanie przedsiębiorstw. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru innowacyjności należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowano trafnie.
Przedsiębiorczość	W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe: <ul style="list-style-type: none"> • Dalsze stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości w Małopolsce, m.in. poprzez wspieranie startupów. • Wsparcie dla tworzenia i rozwoju inicjatyw współpracy przedsiębiorstw, m.in. klastrów. • Wzrost świadomości przedsiębiorców w zakresie sukcesji firm rodzinnych. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru przedsiębiorczości należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowano trafnie.

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<ul style="list-style-type: none"> • Ułatwienie dostępu do zaawansowanych usług dla przedsiębiorstw. 	
Konkurencyjność	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie skali zagranicznej wymiany handlowej oraz internacjonalizacji MŚP, szczególnie w zakresie eksportu do krajów pozaeuropejskich. • Zwiększenie oferty dużych terenów inwestycyjnych, scalonych obszarowo, będących w dyspozycji jednego właściciela. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru konkurencyjności należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowano trafnie.
Rolnictwo	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego opartego na małych lokalnych zakładach, produkującego żywność wysokiej jakości, także ekologiczną i funkcjonalną, oraz promocja krótkich kanałów jej dystrybucji. • Dywersyfikacja dochodów mieszkańców wsi i wzrost ich aktywności gospodarczej. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru rolnictwa należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowano trafnie.
Turystyka i przemysł czasu wolnego	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedłużenie czasu pobytu turysty w województwie oraz ukierunkowanie jego zainteresowania na nowe obszary. • Rozwinięcie konkurencyjnych, markowych produktów turystycznych o charakterze regionalnym przy równoczesnym kształtowaniu lokalnych marek bazujących na walorach kulturowych i przyrodniczych Małopolski. • Rozwój oferty zrównoważonej turystyki, przyjaznej środowisku i oszczędzającej jego zasoby. • Stworzenie efektywnego systemu promocji i zarządzania turystyką. • Zwiększenie zastosowania nowoczesnych technologii i ulepszenie dostępu do Informacji turystycznej. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru turystyki i czasu wolnego należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowano trafnie.
Transport	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uzupelnienie sieci dróg krajowych, szczególnie dróg ekspresowych w kierunku północ-południe (S7 do granicy państwa w Chyżnem oraz S7 od Krakowa do granicy z województwem świętokrzyskim), a także drogi ruchu 	Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru transport można wskazać jedno dodatkowe wyzwanie rozwojowe.

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<p>przyspieszonego na odcinku Brzesko - Nowy Sącz - granica państwa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa infrastruktury kolejowej w kierunku zwiększenia prędkości na najważniejszych trasach, a w związku ze spodziewaną jej poprawą i wzrostem zainteresowania transportem kolejowym zapewnienie taboru kolejowego, zarówno pod względem pojemności, jak i oczekiwanego komfortu podróży. • Dla poprawy dostępności komunikacyjnej konieczne jest tworzenie nowych oraz reorganizacja regionalnych i lokalnych połączeń autobusowych, które Województwo będzie starało się zintegrować z połączeniami w transporcie kolejowym, dzięki powiązaniu rozkładów jazdy oraz rozwojowi zintegrowanych ofert taryfowo-biletowych. • Aktywizacja ruchu transgranicznego Małopolski ze Słowacją, zarówno w zakresie dostosowania drogowych przejść granicznych do ruchu ciężarówek powyżej 12 t DMC, jak i zapewnienia połączeń transgranicznych ze Słowacją w pasażerskim transporcie zbiorowym. • W kontekście rozwoju portu lotniczego w Balicach wyzwaniem będzie poprawa dostępności (szczególnie drogowej) do lotniska m.in. poprzez budowę DW 774 w nowym przebiegu po wschodniej stronie autostrady A4, budowę Trasy Balickiej i budowę węzła autostrady A4 z wyżej wymienionymi trasami w nowej lokalizacji. • W związku z wzrostem nacisku na ochronę klimatu będzie wzrastać zapotrzebowanie na ekologiczne formy transportu, w tym transportu intermodalnego, co będzie wymagać integracji różnych gałęzi transportu. 	
Transport	<p>NOWY WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu przygotowanie się województwa do wyzwań związanych z rozwojem elektromobilności obejmujących m.in. rozbudowę infrastruktury punktów ładowania 	<p>W kraju widoczne są symptomy rozwoju elektromobilności. Brak jest w tym kontekście wskazania wyzwania związanego z rozwojem infrastruktury wspierającej elektromobilność, także dot. wdrażania dobrych praktyk związanych z nową infrastrukturą usługową i mieszkalną</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<p>pojazdów elektrycznych czy budowę parkingów dla samochodów elektrycznych.,</p>	<p>(np. konieczność budowy stosownych przyłączy energetycznych i punktów ładowania).</p> <p>Jak wynika z zapisów dokumentu „Analiza stanu rozwoju oraz aktualnych trendów rozwojowych w obszarze elektromobilności w Polsce – raport końcowy” rozwój elektromobilności w Polsce uzależniony jest od pokonania szeregu barier. Mają one charakter techniczny, ekonomiczny, społeczny i organizacyjny:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podstawowym utrudnieniem jest niewystarczająca infrastruktura ładowania pojazdów elektrycznych na terenie Polski, co powoduje, że samochód elektryczny staje się zasadniczo autem miejskim. • Rozmieszczenie stacji ładowania na obszarze naszego kraju wskazuje, że są one zlokalizowane przy głównych szlakach komunikacyjnych. • Poza zasięgiem możliwym do uzyskania dzięki pojemności dostępnych na rynku baterii do pojazdów elektrycznych, istotną kwestią pozostaje brak odpowiednio rozbudowanej sieci stacji ładowania i zarządzania nimi za pomocą specjalnie dostosowanego oprogramowania. • Brakuje również edukacji i działań promocyjnych, które uświadomiłyby korzyści płynące z użytkowania pojazdów elektrycznych, ale także instalowania infrastruktury ładowania. • Z drugiej strony barierą w rozwoju elektromobilności jest niedostateczny poziom współpracy jednostek naukowych z przedsiębiorcami z sektora prywatnego. Utrudnione jest pozyskiwanie środków finansowych zarówno ze źródeł zewnętrznych, jak i w przypadku małych przedsiębiorstw wyodrębnienie puli pieniężnej ze środków własnych na rozwój innowacji i działań badawczych w swoich strukturach. • Ponadto obawy potencjalnych użytkowników związane są również z ewentualnymi kosztami i miejscem serwisowania pojazdów. Obecnie brak niezależnych punktów serwisowych dla samochodów elektrycznych, co jest wynikiem braku dostępu do procedur serwisowania tej kategorii pojazdów.

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
		<ul style="list-style-type: none"> • Istotne są również czynniki ekonomiczne. Przede wszystkim wyraźnie wyższe koszty zakupu pojazdu elektrycznego w stosunku do spalinowego, nawet po uwzględnieniu proponowanych dopłat do zakupu tego rodzaju pojazdu. • Warto również zwrócić uwagę na barierę, jaką jest model użytkowania samochodu w Polsce, w którym użytkownicy preferują własność nad wynajmem na czas korzystania. Szczególnie dotyczy to samochodów prywatnych, które przeciętnie użytkowane są przez 1 godzinę w ciągu dnia. Dążenie do zmiany tego modelu wymaga edukacji w celu zmiany świadomości społecznej, ale można przypuszczać, że byłoby to jednym z czynników pomagających w rozwoju elektromobilności. • Operatorzy sieci elektroenergetycznej odgrywają ważną rolę przy tworzeniu infrastruktury dla pojazdów elektrycznych. Rozwój punktów ładowania pojazdów elektrycznych nie jest możliwy bez przyłączenia tych punktów do sieci przez OSD, a to pociąga za sobą szereg inwestycji w sieć energetyczną (ze względu na znaczące dociążenie istniejących elementów sieci dystrybucyjnej; głównie wymiana lub rozbudowa transformatorów rozdzielczych oraz modernizacja lub budowa linii elektroenergetycznych). <p>Ponadto na problematykę elektromobilności zwraca się szczególną uwagę w SOR. W interwencji „Aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta” przewidziano m.in. działania mające na celu: (a) tworzenie warunków do rozwoju elektromobilności m.in. poprzez ułatwienia w lokalizowaniu stacji do ładowania pojazdów elektrycznych, zakup elektrycznych autobusów itp. oraz wspieranie miast w rozwoju niskoemisyjnego transportu zbiorowego; (b) wprowadzanie uregulowań prawnych i organizacyjnych przyczyniających się do wzrostu użytkowania pojazdów elektrycznych; (c) wspieranie miast w wymianie taboru transportu miejskiego na ekologiczny i niskoemisyjny (np. autobusy elektryczne we wszystkich miastach wojewódzkich).</p> <p>Biorąc powyższe pod uwagę zasadnym jest ujęcie w SRWM 2030 wyżej zdefiniowanego wyzwania odnoszącego się do transportu.</p> <p>Problem województwa małopolskiego jest rosnąca liczba samochodów. Zjawisko to dotyka w szczególności sposób wybranych przestrzeni</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
		<p>województwa, które pozbawione są efektywnego systemu komunikacji publicznej. Największą liczbę pojazdów osobowych odnotowano w przestrzeni powiatów powiązanych funkcjonalnie z Krakowem (proszowicki, krakowski, M. Kraków, miechowski, wielicki, olkuski). Problem dodatkowo wspierany jest przez intensywny rozwój obszarów podmiejskich. Rośnie również liczba pojazdów na głównych trasach komunikacyjnych (wzrost produkcji gospodarczej, eksport i oparcie eksportu na transporcie kołowym). Średni dobowy ruch pojazdów na A4 w woj. małopolskim wzrósł od 2010 do 2015 roku o 28,6%, na trasie S7 o 20,6%. Szczególnie duże natężenia ruchu obserwuje się na drogach otaczających Kraków, w tym A4. Wg danych GDKiA z 2015 roku na wysokości węzła Tyniec ruch przekraczał 64 tys. pojazdów na dobę (wzrost z wartości 41 tys. pojazdów na dobę w 2010 roku).</p>
Transport	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <p>Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu odciążenie miast i aglomeracji z liczby pojazdów oraz zmianę zachowań komunikacyjnych mieszkańców regionu</p>	<p>Problem województwa małopolskiego jest rosnąca liczba samochodów. Zjawisko to dotyka w szczególności w wybranych przestrzeni województwa, które pozbawione są efektywnego systemu komunikacji publicznej. Największą liczbę pojazdów osobowych odnotowano w przestrzeni powiatów powiązanych funkcjonalnie z Krakowem (proszowicki, krakowski, M. Kraków, miechowski, wielicki, olkuski). Problem dodatkowo wspierany jest przez intensywny rozwój obszarów podmiejskich. Rośnie również liczba pojazdów na głównych trasach komunikacyjnych (wzrost produkcji gospodarczej, eksport i oparcie eksportu na transporcie kołowym). Średni dobowy ruch pojazdów na A4 w woj. małopolskim wzrósł od 2010 do 2015 roku o 28,6%, na trasie S7 o 20,6%. Szczególnie duże natężenia ruchu obserwuje się na drogach otaczających Kraków, w tym A4. Wg danych GDKiA z 2015 roku na wysokości węzła Tyniec ruch przekraczał 64 tys. pojazdów na dobę (wzrost z wartości 41 tys. pojazdów na dobę w 2010 roku).</p> <p>Biorąc powyższe pod uwagę zasadnym staje się ujęcie w projekcie SRWM 2030 wyzwania związanego z odciążeniem miast i aglomeracji z liczby pojazdów.</p> <p>Z wyzwaniem dotyczącym odciążenia miast i aglomeracji z liczby pojazdów koresponduje wyzwanie związane ze zmianą zachowań komunikacyjnych mieszkańców regionu.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
		<p>Na konieczność zmian zachowań transportowych ludności zwraca się uwagę w SOR. W interwencji „Aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta” przewidziano działanie mające na celu prowadzenie preferencji i zachęt przyczyniających się do zmian dotychczasowych zachowań mobilnych obywateli na rzecz użytkowania transportu zbiorowego, jako podstawowego środka komunikacji w obszarach miejskich i ich strefach podmiejskich.</p> <p>Ponadto w KSRR zwraca się uwagę na fakt, że istniejące systemy transportu publicznego nie zachęcają do rezygnacji z korzystania z samochodów osobowych. Najczęstszym problemem jest brak zintegrowanej przestrzennej i funkcjonalnej oferty transportu publicznego, w tym polityki cenowej zachęcającej do zmiany nawyków transportowych.</p> <p>Konieczna jest zatem zmiana zachowań użytkowników ruchu drogowego, wspierana odpowiednimi rozwiązaniami organizacyjnymi (transport publiczny, ograniczenia w poruszaniu się pojazdów, np. centrach miast) oraz infrastrukturalnymi (parkingi, stacje ładowania), zmierzające do ograniczenia liczby pojazdów, w szczególności w strefie podmiejskiej i mieście Kraków.</p> <p>Biorąc powyższe pod uwagę zasadne jest uwzględnienie w SRWM 2030 wyzwania związanego z koniecznością podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu zmianę zachowań komunikacyjnych mieszkańców regionu. Jest to tym bardziej uzasadnione, że w projekcie SRWM 2030 przewidziano już jeden kierunek działań nawiązujących do przedmiotowego wyzwania: 4.1.12. Podejmowanie działań informacyjnych i edukacyjnych mających na celu uświadamianie potrzeby zmian zachowań transportowych i promocji idei zrównoważonego transportu, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci.</p>
Cyfryzacja	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie infrastruktury teleinformatycznej i szybkiego przesyłu danych dla rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym dla przejścia do modelu przemysłu 4.0 • Wdrażanie rozwiązań z zakresu IT, w tym przetwarzanie i analiza danych, stanowiące niezbędny warunek 	<p>Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru cyfryzacji należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowano trafnie.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<p>zapewnienia konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym MŚP</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja i przyspieszenie rozwoju administracji elektronicznej, w tym e-zdrowia, szersze udostępnienie otwartych danych publicznych oraz zwiększenie powszechności w korzystaniu z usług administracji publicznej przez Małopolan • Zapewnienie odpowiedniej liczby specjalistów w związku z rosnącym popytem na usługi informatyków w gospodarce. 	
Gospodarka o obiegu zamkniętym	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększanie świadomości zarówno przedsiębiorców, jak i mieszkańców Małopolski w zakresie korzyści z jak najszerszego stosowania GOZ. • Zapewnienie kadry dla wdrażania GOZ w szczególności już podczas projektowania (eko-projektowanie), które jest jednym z kluczowych etapów w gospodarce o obiegu zamkniętym. • Podjęcie działań na rzecz bardziej efektywnego wykorzystania produktów, surowców i odpadów. • Zwiększanie w gospodarce ponownego wykorzystania wody pochodzącej z zakładów przemysłowych oraz ścieków przemysłowych, w związku z faktem, że Polska jest krajem o małych zasobach wodnych. 	Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru cyfryzacji należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowane trafnie.
ŚRODOWISKO		
Powietrze	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja redukcji zanieczyszczeń związanych z tzw. niską emisją w ramach wymiany niskosprawnych kotłów na paliwa stałe oraz rozwój transportu publicznego, zwłaszcza w obszarach miejskich i ich stref podmiejskich. 	Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru powietrze można wskazać dodatkowe wyzwanie rozwojowe.

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<ul style="list-style-type: none"> • Dalsze ograniczenie emisji dwutlenku węgla. • Rozwój taboru niskoemisyjnego, w tym rozwój i rozbudowa systemu transportu szynowego z wykorzystaniem istniejącej sieci kolejowej w miastach. Stworzenie różnego rodzaju zachęt do rozwijania przez gminy kompleksowego systemu ścieżek rowerowych jako alternatywy dla przemieszczania się na krótkich odcinkach. 	
Powietrze	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie skali tzw. ubóstwa energetycznego, które jest jedną z głównych przyczyn zanieczyszczenia powietrza na terenach zurbanizowanych, poprzez realizację projektów i przedsięwzięć w przestrzeni funkcjonalnej z punktu widzenia migracji zanieczyszczeń. 	<p>Warto zwrócić uwagę na ekonomiczne aspekty związane ze spalaniem paliw o najniższej wartości, które w istotny sposób przyczyniają się do zanieczyszczenia powietrza. Należy wspierać mechanizmy likwidacji ubóstwa energetycznego (wielowymiarowe działania o charakterze edukacyjnym, prawno-organizacyjnym, związane ze wsparciem ekonomicznym oraz działania infrastrukturalne, np. termomodernizację obiektów mieszkalnych). Istotny jest ponadto wymiar terytorialny realizacji polityki ochrony środowiska/ powietrza. Istotne jest aby tworzyć i realizować spójne plany działań dla obszarów funkcjonalnych (tereny miejskie, podmiejskie) i rozwiązywać problemy w sposób kompleksowy na danym terenie (wspólne planowanie rozwoju, wspólne inwestycje – które w szczególności będą wspierane w ramach funduszy unijnych i wsparcia krajowego, nowe podejście ujęte w KSRR).</p>
Wody	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych, podziemnych oraz gleb. • Rozbudowa systemu wodociągów oraz kanalizacji, głównie w obszarach objętych formami ochrony przyrody. • Odpowiednie zagospodarowywanie terenów zagrożonych powodzią, suszą hydrologiczną oraz ruchami masowymi, m.in. poprzez ograniczanie zabudowy na terenach zalewowych i na osuwiskach, wprowadzanie małej retencji oraz śródpolnych zadrzewień i zakrzewień poprawiających warunki klimatyczno-hydrologiczne. 	<p>Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru wody można wskazać dodatkowe wyzwanie rozwojowe.</p>
Wody	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie potencjału retencji wód – konieczność zaplanowania i realizacji kompleksowych działań na terenach całego województwa, dostosowanych do 	<p>Wydaje się, biorąc pod uwagę skalę problemu niedoboru wód w województwie, za uzasadnione wskazanie jako osobnego wyzwania kwestii zwiększania potencjału retencji wód poprzez kompleksowe działania mające na celu optymalne wykorzystanie potencjału naturalnej</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<p>specyfiki danej przestrzeni (zabudowa miejska, wiejska, obszary rolnicze, leśne, górskie, etc.).</p>	<p>retencyjności zlewni. Poszczególne działania powinny być najkorzystniejsze w kontekście środowiskowym i ekonomicznym (realizacja zasad zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego, stojących u podstaw kształtowania polityki przestrzennej, przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy).</p> <p>Zakres działań odnoszących się do zwiększania potencjału retencji wód powinien rozpoczynać się od działań planistycznych, realizowanych na różnym poziomie administracyjnym. Szczególną uwagę należy poświęcić projektom międzygminnym lub/i międzysektorowym (np. sfera publiczna, gospodarka, np. rolnictwo - z uwagi na rolniczy charakter części województwa i rolę użytków rolnych w kształtowaniu retencyjności). Planowanie powinno odnosić się do przestrzeni funkcjonalnych (układ zlewni). Ze względu na specyfikę terenów zurbanizowanych (m.in. problem lokalnych podtopień i powodzi) osobną grupę działań powinna się wskazać dla terenów zurbanizowanych.</p> <p>Ponadto można wskazać dużo szerszy zakres działań realizowanych na rzecz zwiększania retencji zlewni wód powierzchniowych na terenie Małopolski. Funkcja retencyjna oprócz ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania suszy jest powiązana z innymi funkcjami krajobrazowymi, jak np. ochrona przeciwerozojna, odtwarzanie zwierciadła wód gruntowych, samooczyszczanie wód, wyrównywanie bioklimatu, zwiększanie parowania, podnoszenie estetyki krajobrazu czy różnorodności biologicznej.</p>
Odpady	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie technologii i działań zapobiegających i ograniczających wytwarzanie i składowanie odpadów. • Rozwój systemu recyklingu (nacisk należy położyć na cykl życia produktów w sposób pozwalający oszczędzać zasoby, zapobiegać powstawaniu odpadów i zamknięcie obiegu gospodarowania odpadami). • Promocja i edukacja dla budowania „społeczeństwa recyklingu”, a dla producentów – odpowiednie zachęty ekonomiczne, efektem których będzie minimalizowanie wytwarzania odpadów oraz wykorzystywanie ich jako zasobów. 	<p>Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru odpady można wskazać dodatkowe wyzwanie rozwojowe.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
Odpady	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wzmocnienie systemu selektywnej zbiórki odpadami, w szczególności w oparciu o innowacyjne rozwiązania w zakresie recyklingu. 	<p>W wyzwaniach, oprócz kwestii zapobiegania i ograniczania odpadów, a także rozwoju systemu recyklingu (odzysku odpadów) należy wskazać kwestię dalszego rozwijania/wzmacniania systemu selektywnej zbiórki odpadów (w celu efektywniejszego odzysku powstających odpadów). Warto też wskazać na konieczność rozwijania instalacji do przetwarzania bioodpadów. Należy także dodać, że konieczny jest rozwój innowacyjnych rozwiązań w zakresie recyklingu.</p> <p>Na powyższe wyzwania wskazują m. in. zapisy KSRR. „Konieczne jest także realizowanie przedsięwzięć w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz rozwoju instalacji do przetwarzania bioodpadów. Mimo zwiększenia ilości selektywnie zbieranych odpadów komunalnych oraz wzrostu odsetka odpadów poddawanych recyklingowi, istnieje potrzeba rozwijania gospodarki odpadami, będącej elementem gospodarki cyrkulacyjnej. Przedsięwzięcia polityki regionalnej w tym zakresie dotyczyć będą przede wszystkim systemów selektywnego zbierania odpadów oraz innowacyjnych projektów dotyczących ich recyklingu.”</p>
Energetyka	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wzrost udziału energii odnawialnej, opartej głównie na energii wód płynących, wód termalnych, energii słonecznej i biomasie oraz zintensyfikowanie działań zmierzających do poprawy efektywności energetycznej poprzez rozwój energooszczędnego budownictwa, energooszczędnych urządzeń, niskoemisyjnego transportu oraz kogeneracji (jednoczesne wytwarzanie energii i ciepła). Z racji charakteru rzeźby i stosunków wodnych w Małopolsce (zwłaszcza na obszarach górskich) zainicjowanie szerszego programu rozwoju tzw. małej hydroenergetyki. Racjonalne wykorzystanie zasobów wód termalnych. 	<p>Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru energetyka można wskazać dodatkowe wyzwanie rozwojowe.</p>
Energetyka	<p>NOWE WYZWANIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie efektywności i kooperacji pomiędzy systemami wytwarzania i dostaw energii oraz zwiększenie udziału wytwarzanej energii przez podmioty prywatne. 	<p>Szans w sferze energetyki należy dostrzegać w zwiększeniu efektywności i kooperacji pomiędzy systemami wytwarzania i dostaw energii a jej wykorzystaniem przez przedsiębiorstwa, sektor publiczny i gospodarstwa domowe. Oznacza to, że wyzwaniem będzie zwiększenie ilości wytwarzanej energii przez podmioty prywatne/publiczne na bazie</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
		rozproszonego systemu (mali producenci energii, w tym właściciele budynków, spółdzielnie mieszkaniowe, przedsiębiorcy, sektor rolny). Warto w zagrożeniach podkreślić kwestie kosztów wytworzenia i przesyłu energii. Konieczność poniesienia przez Polskę istotnych kosztów modernizacji sektora energetycznego oraz docelowe równoważenie źródeł wytwarzania energii mogą w istotny sposób wpłynąć na wzrost kosztów energii. W tym kontekście wyzwaniem będzie również racjonalne wykorzystanie energii, w tym przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa energetycznego.
Zasoby surowcowe	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Racjonalne wykorzystanie zasobów wód termalnych. • Rewitalizacja dawnych pogórnicych wyrobisk, które można przekształcić na atrakcyjne tereny rekreacyjne. • Rozpoczęcie działań rekultywacji i odpowiedniego zagospodarowania obszaru w rejonie Olkusza po zakończeniu eksploatacji rud cynku i ołowiu. 	<p>W odniesieniu do wyzwań rozwojowych dotyczących diagnozy obszaru zasoby surowcowe należy wskazać następujące wątpliwości. Wyzwanie „Racjonalne wykorzystanie wód termalnych” zostało już wskazane przy obszarze tematycznym „energetyka”. Warto zróżnicować zapisy. W odniesieniu do użytego pojęcia rewitalizacji dawnych pogórnicych wyrobisk, warto podkreślić, że rewitalizacja jest pojęciem szerszym, wieloaspektowym i nie powinna być używana w odniesieniu do działań związanych z zagospodarowaniem pogórnicych wyrobisk. Działania te mogą być natomiast częścią rewitalizacji miast lub obszarów wiejskich, jednak nadrzędny w rewitalizacji jest czynnik społeczny. Warto ponadto zwrócić uwagę, że w skali Europy problemy obszarów pogórnicych zostały zauważone i traktowane są priorytetowo (Inicjatywa Komisji Europejskiej w zakresie Coal Regions in Transition).</p>
Bioróżnorodność i krajobraz	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona bioróżnorodności i kształtowanie systemu obszarów chronionych jako cech podnoszących odporność środowiska przyrodniczego na zmiany klimatyczne. • Utrzymanie i podniesienie atrakcyjności krajobrazu Małopolski jako czynnika rozwoju gospodarczego. • Objęcie regulacjami architektoniczno-urbanistycznymi najcenniejszych walorów krajobrazowych regionu w ramach wyznaczonych w audycie krajobrazowym krajobrazów priorytetowych. • Ograniczenie intensywnych procesów rozlewania się miast, poprzez ustanowienie w politykach samorządowych 	<p>Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru bioróżnorodność i krajobraz można wskazać dodatkowe wyzwanie rozwojowe.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
Bioróżnorodność i krajobraz	<p>priorytetu dla koncepcji „zwartych miast” z dobrym dostępem do terenów otwartych, zieleni i obszarów rekreacyjnych.</p> <p>NOWY WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie świadomości społecznej dot. jakości krajobrazu. 	<p>Warto dodać wyzwanie związane z podnoszeniem świadomości społecznej dotyczącej kwestii jakości krajobrazu. Niska świadomość jest istotną przeszkodą w racjonalnym zarządzaniu rozwojem przestrzennym, w tym w skutecznym podejmowaniu ochrony unikatowych krajobrazów, ważnych dla zachowania tożsamości. Problem ten dotyczy w szczególności przestrzeni intensywnego rozwoju budownictwa mieszkaniowego, ale także przestrzeni o funkcjach turystycznych i usługowych (np. centra miast). Wyzwaniem będzie włączenie w proces przemian dot. estetyki krajobrazu podmiotów prywatnych oraz mieszkańców, na zasadzie dobrowolności lub lokalnych regulacji (uchwały krajobrazowe, planowanie przestrzenne). Duże znaczenie mogą mieć kampanie społeczne, angażowanie do współpracy przedsiębiorców (zachęty w postaci doradztwa, np. w odniesieniu do szyldów, reklam, budowa marki wybranych przestrzeni publicznych, połączone z działaniami infrastrukturalnymi, uspołecznienie procesów inwestycyjnych i planistycznych).</p> <p>Zapis z SOR: „Brakuje także powszechnej edukacji o krajobrazie, jego znaczeniu kulturowym i ekonomicznym. Ten stan jest jedną z przyczyn przyzwolenia na żywiołowe rozlewanie się osadnictwa, niszczenie walorów estetycznych krajobrazu oraz postępującą fragmentację w procesie inwestycyjnym, obejmującym także rozwój bazy usług rekreacyjnych i przemysłu kultury. Jest także istotną przeszkodą w racjonalnym zarządzaniu rozwojem przestrzennym, w tym w skutecznym podejmowaniu ochrony unikatowych krajobrazów, ważnych dla zachowania tożsamości narodu. Tymczasem wykorzystanie potencjału unikatowego charakteru polskich zasobów przyrodniczych i krajobrazowych jest szansą dla zrównoważonego rozwoju kraju.”</p>
Zmiany klimatyczne	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podjęcie działań ograniczających zmiany klimatyczne i łagodzących ich skutki oraz zwiększających odporność na te zmiany, z uwzględnieniem specyfiki większych zespołów miejskich i terenów intensywnie użytkowanych rolniczo, 	<p>W odniesieniu do wyzwań rozwojowych dotyczących diagnozy obszaru zmiany klimatyczne warto dodać dodatkowe zapisy.</p> <p>W odniesieniu do wyzwania „Podjęcie działań ograniczających zmiany klimatyczne ...” warto uzupełnić zapisy wskazujące na potrzebę odpowiedniego planowania przestrzennego.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<p>poprzez tzw. zieloną i błękitną infrastrukturę (szczególnie: mikro i mała retencja, niecki, rowy, mokradła).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie spójnego systemu terenów zieleni w miejskich obszarach funkcjonalnych, powiązanych z systemem przyrodniczym otoczenia. • Rozwijanie technik podnoszenia retencyjności zlewni. • Podkreślenie wielofunkcyjnego charakteru zielonej i błękitnej infrastruktury, pełniącej rolę przyrodniczą, aerosanitarną, łagodzącą skutki zmian klimatycznych, ale również społeczną, w tym rekreacyjną, gospodarczą (miejsca pracy związane z utrzymaniem i działaniami w terenach zielonych, wzrost wartości nieruchomości w pobliżu atrakcyjnych terenów parkowych itp.) i estetyczną. 	<p>W odniesieniu do wyzwania „Rozwijanie technik podnoszenia retencyjności zlewni” warto doprecyzować, co ono oznacza. Czy to oznacza prowadzenie stosownych prac badawczych i wdrożeniowych?</p>
Edukacja prośrodowiskowa	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Edukacja w zakresie ograniczania zanieczyszczeń powietrza i wód, problematyki ograniczania i łagodzenia skutków zmian klimatycznych, ukierunkowana wokół zagadnień powietrza, klimatu, odpadów i walorów przyrodniczo-krajobrazowych. • Stworzenie systemu zachęt dla samorządów lokalnych (zwłaszcza tworzących funkcjonalne obszary miejskie), a także dla innych zainteresowanych podmiotów, do rozwoju systemu zielonej i błękitnej infrastruktury i podejścia do gospodarki przestrzennej związanego z tzw. usługami ekosystemowymi. • Promocja zagadnień związanych ze zrównoważonym (trwałym) rozwojem jako kluczowa polityka Województwa w zakresie ochrony i kształtowania środowiska oraz poprawy jakości życia mieszkańców. 	<p>Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru edukacja prośrodowiskowa należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowane trafnie.</p> <p>Warto w wyzwaniach dodać aspekt uspołecznienia edukacji ekologicznej, w tym wspieranie działań organizacji społecznych, lokalnych społeczności w zakresie edukowania społeczeństwa.</p>
ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE REGIONEM		
Zarządzanie strategiczne rozwojem województwa	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie się samorządu województwa do stopniowej zmiany roli i dominującego sposobu 	<p>Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru zarządzanie strategiczne rozwojem województwa należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowane trafnie.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<p>funkcjonowania - z dysponenta środków na rozwój na inicjatora, kreatora, moderatora, mentora oraz autora projektów rozwojowych aktywnie pozyskującego zewnętrzne środki (nie tylko z alokowanych na poziom wojewódzki), a także realnego partnera w wielopoziomowych projektach rozwojowych na rzecz całego województwa oraz jego wybranych, szczególnie tego wymagających obszarów.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szersze zaangażowanie w projekty rozwojowe partnerów z sektorów niepublicznych jako źródła zasobów kompetencyjnych i twórczych, nowej wiedzy i technologii, nowych idei i rozwiązań. • Z punktu widzenia zarządzania strategicznego wciąż aktualnym wyzwaniem jest większa konsekwencja we wdrażaniu ustaleń Strategii Rozwoju WM uchwalonej przez Sejmik, nie tylko w części programowej, ale także instytucjonalnej oraz wdrożeniowej. 	
Kapitał społeczny	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmacnianie zaangażowania liderów lokalnych i regionalnych w sprawy wspólne, jako potencjalnych partnerów samorządów w polityce rozwoju. Wymaga to zarówno działań wzmacniających chęć do angażowania się (tożsamość małopolska, identyfikacja z regionem), jak i budujących realne możliwości większego zaangażowania (kompetencje, wzmocnienie organizacyjne i finansowe organizacji pozarządowych). 	<p>Zapisy KSRR wskazują: „Zgodnie z zasadą współzarządzania i współodpowiedzialności za rozwój konieczne jest szersze włączenie w procesy planowania i realizacji działań rozwojowych podmiotów publicznych, przedsiębiorców i ich organizacji, ruchów obywatelskich, organizacji pozarządowych. Mechanizmem wdrażania funduszy strukturalnych ułatwiającym realizację projektów społeczności lokalnych jest RLKS. Mechanizm ten będzie kontynuowany w odniesieniu do projektów lokalnych angażujących organizacje pozarządowe i grupy mieszkańców”.</p> <p>Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru kapitał społeczny można sformułować dodatkowe wyzwanie.</p>
	•	
ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE		

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
Przestrzenne aspekty rozwoju regionalnego	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wzmocnienie procesów planowania przestrzennego w gminach oraz informowanie o negatywnych skutkach braku prowadzenia odpowiedniej polityki przestrzennej przez władarzy gmin, aby nie doprowadzić do sytuacji, w której to plany nie wyznaczają właściwej ścieżki rozwoju terytorialnego, a jedynie są dopasowywane do bieżących potrzeb inwestycyjnych. Przeciwstawianie się narastającym konfliktom przestrzennym, w szczególności niekontrolowanemu rozlewaniu się zabudowy miejskiej na tereny wiejskie. 	<p>Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy obszaru przestrzenne aspekty rozwoju regionalnego można wskazać dodatkowe wyzwanie rozwojowe.</p>
Przestrzenne aspekty rozwoju regionalnego	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> Przeciwdziałanie niekontrolowanej urbanizacji na obszarach atrakcyjnych krajobrazowo i turystycznie, w celu zachowanie m. in. wartości przestrzennych, kulturowych oraz krajobrazowych. 	<p>Wśród wyzwań warto wskazać kwestie związane z urbanizacją na obszarach atrakcyjnych krajobrazowo i turystycznie. Zmiany związane z budową nowych obiektów (często usługowych lub na wynajem) nie mają odzwierciedlenia we wskaźnikach migracji (suburbanizacja na tereny podmiejskie jako zauważone zagrożenie). Szczególne zagrożenie występować może na terenach, na których brakuje MPZP (decyzje o warunkach zabudowy).</p> <p>W SRWM 2030 zauważono problem niekontrolowanej suburbanizacji na terenach powiązanych funkcjonalnie z miastami. Do zagrożeń należy zaliczyć także popyt na przestrzenie o wysokich walorach krajobrazowych, przyrodniczych oraz turystycznych. Będzie on skorelowany z rosnącym potencjałem ekonomicznym Polaków. Województwo małopolskie posiada niezaprzeczalnie wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe, które mogą stać się miejscem intensywnych procesów urbanizacyjnych i inwestycyjnych. Zjawisko to może być szczególnie groźne dla krajobrazu i przyrody na obszarach o niejasnym statusie zagospodarowania przestrzeni (np. pozbawionych MPZP).</p>
Polityka miejska – miasta duże i średnie	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> Różnorodność małopolskich miast utrudnia wskazanie głównych, wspólnych dla wszystkich ośrodków barier i szans rozwoju. Charakteryzują się one odmienną specyfiką, która uzależniona jest m.in. od liczby mieszkańców, wewnętrznych potencjałów, położenia geograficznego, pełnionych funkcji, kierunku rozwoju czy 	<p>Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy polityka miejska – miasta duże i średnie można wskazać dodatkowe wyzwanie rozwojowe.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<p>dostępności transportowej. Należy więc skupić się na lepszym dostosowaniu interwencji dla miast, w zależności od ich realnych potrzeb.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczne jest odpowiednie dostosowanie interwencji kierowanej dla miast w Małopolsce. Inne działania będą dedykowane dla dużego, nowoczesnego i silnego ośrodka miejskiego jakim jest Kraków, inne dla miast o znaczeniu regionalnym, które potrzebują wzmocnienia ich funkcji ponadlokalnych, inne dla ośrodków średnich i małych. Wyzwaniem dla polityki regionalnej wobec obszarów miejskich oraz otaczających je terenów zurbanizowanych będzie ich wzmocnienie w kontekście zachodzących przemian cywilizacyjnych i globalnych. Kluczowym wyzwaniem dla rozwoju małych i średnich miast będzie zatrzymanie odpływu ich mieszkańców. • W kontekście zachodzących przemian społecznych, gospodarczych i przestrzennych, na szczególną uwagę zasługiwac będą problemy zachodzące w miastach, takie jak ich „rozlewanie się”, „kurczenie się”, „starzenie się”, czy występowanie problemów z zakresu ochrony środowiska. 	
<p>Polityka miejska – miasta duże i średnie/ Małe miasta i obszary wiejskie</p>	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność prowadzenia wielowymiarowej i kompleksowej rewitalizacji miast, zgodnie z zasadami rewitalizacji. 	<p>Jako wyzwanie warto wskazać konieczność prowadzenia wielowymiarowej rewitalizacji miast, zgodnie z zasadami rewitalizacji. Większość miast w ostatniej perspektywie czasu ćwiczyła rewitalizację – opracowane zostały programy rewitalizacji, z mniejszym lub większym powodzeniem realizowano działania rewitalizacyjne. Konieczne jest dalsze upowszechnianie założeń rewitalizacji oraz w szczególności wspieranie samorządów w kreowaniu pomysłów na przemianę miast. Tworzenie atrakcyjnych i konkurencyjnych względem terenów podmiejskich przestrzeni do życia w istotny sposób może wpłynąć na funkcjonalność miast.</p>
<p>Małe miasta i obszary wiejskie</p>	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • W kontekście zachodzących przemian na obszarach wiejskich i zmiany pełnionych przez nie funkcji, szczególnym wyzwaniem będzie zapewnienie 	<p>Analizując treść zapisów dotyczących diagnozy małe miasta i obszary wiejskie wskazać można dodatkowe wyzwanie rozwojowe.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
	<p>mieszkańcom atrakcyjnych warunków do życia oraz dostępu do usług, zwłaszcza na obszarach peryferyjnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> W kontekście wzmocnienia rozwoju obszarów wiejskich w Małopolsce bardzo ważne będzie wspieranie zawiązywania współpracy międzygminnej w celu realizacji wspólnych i komplementarnych projektów. 	
Małe miasta i obszary wiejskie	<p>NOWE WYZWANIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zaplanowanie i realizacja przedsięwzięć edukacyjnych i doradczych, w szczególności dla kadr zarządzających małymi miastami oraz obszarami wiejskimi, z zakresu kreowania współpracy i wykorzystania lokalnych potencjałów. 	<p>Mając na uwadze wyzwania odnoszące się do małych miast i obszarów wiejskich należy podkreślić, iż obszary te w szczególności powinny zostać wsparte poprzez doradztwo z poziomu regionu. Na rzecz tych obszarów powinny być realizowane przedsięwzięcia edukacyjne, w szczególności dla kadr zarządzających, z zakresu kreowania współpracy, wykorzystania lokalnych potencjałów. W tym zakresie samorząd województwa powinien poszukiwać partnerów publicznych i społecznych (np. kadry naukowe, samorząd rolniczy, organizacje pozarządowe) lub kreować odpowiednie rozwiązania przyczyniające się do transferu wiedzy (obok transferu środków z Polityki Spójności). W szczególności wsparcie powinno być kierowane na północ oraz wschód województwa.</p> <p>KSRR wskazuje: „Lokalna administracja samorządowa wymaga wzmocnienia kompetencyjnego, w szczególności w zakresie zarządzania strategicznego. Zdolność ta obejmuje zarówno umiejętność przygotowania i realizacji kompleksowych przedsięwzięć przyczyniających się do rozwoju lokalnego, jak i umiejętność pozyskiwania nań funduszy. Umiejętności te nabierają szczególnego znaczenia na obszarach zagrożonych marginalizacją - wiejskich, przechodzących restrukturyzację rolnictwa oraz w małych i średnich miastach, zwłaszcza tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze. W tych przypadkach nieadekwatne są uniwersalne rozwiązania, a działania rozwojowe powinny być dostosowane do potrzeb i możliwości tych konkretnych obszarów, z udziałem lokalnych interesariuszy i angażujące jednostki samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego.</p> <p>Poprawa jakości działania administracji samorządowej zostanie osiągnięta przez podniesienie kompetencji urzędników w zakresie analizy danych, planowania finansowego, zamówień publicznych, procedur wewnętrznych</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie / nowe wyzwanie	Ocena / uzasadnienie w przypadku nowych wyzwań
		<p>oraz samooceny. Podstawowym warunkiem wzmocnienia mechanizmów zarządzania strategicznego na poziomie regionalnym oraz rozwoju współpracy między samorządami jest wzmocnienie potencjału regionalnej administracji publicznej. W dążeniu do zapewnienia wysokiej jakości decyzji publicznych istotne jest wzmocnienie potencjału analityczno-ewaluacyjnego urzędów i współpraca w tym zakresie regionalnych jednostek analitycznych z innymi tego typu jednostkami. Budowanie spójnego systemu analitycznego, jak i kultury posługiwania się wiedzą opartą na dowodach jest zadaniem długoterminowym zarówno administracji rządowej, jak i samorządowej.</p>
<p>Spójność wewnątrzregionalna i dostępność</p>	<p>W SRW zidentyfikowano następujące WYZWANIA rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kluczowym wyzwaniem w perspektywie następnych lat będzie zagwarantowanie mieszkańcom Małopolski wysokiej jakości i dostępności do usług publicznych. • Priorytetowym działaniem władz Samorządu Województwa Małopolskiego będzie poprawa integracji przestrzennej regionu i podniesienie dostępności do obszarów najbardziej oddalonych. Działania strategiczne w zakresie transportu powinny sprawiać, że infrastruktura i usługi transportowe będą w pełni zaspokajały potrzeby mieszkańców Małopolski. 	<p>Dokonując analizy zapisów dotyczących diagnozy obszaru spójność wewnętrzna i dostępność należy stwierdzić, że diagnoza została przeprowadzona poprawnie a wyzwania sformułowane trafnie.</p>

1.2.2. Ocena poprawności i trafności sporządzonej prognozy trendów rozwojowych

W projekcie SRWM 2030 przedstawiono prognozowane trendy rozwojowe, które będą stanowiły istotny kontekst realizacji Strategii. Wskazane trendy można przypisać do następujących obszarów tematycznych:

- Demografia
- Edukacja
- Rynek pracy
- Aktywność ekonomiczna ludności
- Wzrost gospodarczy
- Cyfryzacja
- Gospodarka o obiegu zamkniętym
- Transport
- Zmiany klimatu
- Jakość środowiska
- OZE
- Gospodarka odpadami

Ocenę poprawności i trafności sporządzonej prognozy trendów rozwojowych przeprowadzono na podstawie analizy zapisów dokumentów strategicznych kraju, treści polityk unijnych oraz wybranych opracowań naukowych i wybranych danych statystycznych. Poszukiwano przede wszystkim potwierdzenia dla wskazanych w projekcie Strategii trendów rozwojowych. W wyniku analizy można wyciągnąć następujące wnioski:

- Dane demograficzne oraz prognozy wskazują na prawidłową ocenę zjawisk na terenie województwa.
- W projekcie Strategii słusznie zauważono, że kształt rynku pracy będzie determinowany przede wszystkim przez dwie grupy czynników: niekorzystne trendy demograficzne (zwłaszcza ujemny przyrost naturalny, spadek udziału osób w wieku aktywności zawodowej oraz szybki wzrost udziału osób starszych w populacji), a także postęp technologiczny.
- W projekcie Strategii wskazuje się, że coraz szybszy postęp technologiczny, generujący zmiany popytu na pracowników o określonych kwalifikacjach, jeszcze bardziej zwiększy znaczenie kompetencji uniwersalnych oraz kształcenia ustawicznego. Wskazany trend wydaje się być właściwy. Dobrze oceniono korzyści oraz zagrożenia związane ze skokowym postępowaniem technologicznym.
- W projekcie Strategii słusznie zauważono, że wobec malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym, dla uzupełnienia zasobów pracy kluczową rolę odgrywać będzie aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego z grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją: kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób w wieku 50+ oraz długotrwale bezrobotnych.

- Projekt Strategii wskazuje, że nastąpi unowocześnianie i automatyzacja gospodarki, a elastyczna i wszechstronna edukacja zapewni umiejętność szybkiego przystosowywania się do zmian. Inwestycje w produktywność pracowników wydłużą ich obecność na rynku pracy. Wskazany trend, wydaje się być właściwie opisany, choć należy przewidzieć znaczne zróżnicowanie przestrzenne wyżej opisanych zjawisk w skali województwa.
- W projekcie Strategii stwierdzono, że rejestrowane w minionej dekadzie wyniki gospodarcze Małopolski pozwalają przyjąć założenie o stabilności regionu w najbliższych latach. Wyzwanie, przed którym staje Małopolska wiąże się przede wszystkim z utrzymaniem dotychczasowego tempa rozwoju. Czynnikiem spowalniającym rozwój gospodarczy regionu w kolejnych latach będzie niekorzystna sytuacja demograficzna. **Z tezą tą można się zgodzić częściowo. Wydaje się, że istotnym hamulcem rozwoju gospodarczego może być poziom innowacyjności i adaptacyjności do zachodzących zmian (w tym społecznych, ekologicznych, technologicznych).**
- W projekcie Strategii zauważono, że jednym z najważniejszych zadań zapewniających wdrożenie gospodarki 4.0 i rozwój społeczeństwa informacyjnego w najbliższej dekadzie będzie zapewnienie odpowiedniej szybkości przesyłu danych dla potrzeb przedsiębiorców i konsumentów. Wskazany trend potwierdzają m. in. dane Eurostatu.
- Projekt Strategii podkreśla, że rosnąć będzie znaczenie gospodarki w obiegu zamkniętym (GOZ) w związku z wyczerpywaniem się surowców pierwotnych. Wskazany trend jest słuszny, czego dowodem są polityki unijne w zakresie GOZ.
- Prognozuje się, że w zakresie dostępności czasowej i przestrzennej do ośrodków miejskich województwa małopolskiego nastąpi poprawa. Biorąc pod uwagę skalę realizowanych inwestycji drogowych i kolejowych jest to prognoza właściwa. **W aspekcie transportu i komunikacji należy rozważyć uzupełnienie zapisów o trendy związane z rozwojem elektromobilności, w szczególności w sferze klientów indywidualnych.**
- Projekt Strategii podkreśla istotny kontekst dla polityki rozwoju prowadzonej przez samorząd regionalny zmian klimatu. **W tym miejscu warto szerzej spojrzeć na kwestię zmian klimatycznych. Zmiany klimatyczne stanowią istotny paradygmat dla kreowania rozwoju regionalnego i lokalnego, jak również koncepcji i planów mających wymiar krajowy czy globalny.** Nasilenie się zmian klimatycznych korelować będzie z szeregiem problemów społecznych i gospodarczych w skali całego świata, co może mieć istotne skutki dla Europy, kraju i Małopolski. Zmiany klimatyczne w dużym stopniu determinować będą (podobnie jak problemy zanieczyszczenia środowiska – odniesione m. in. do GOZ) regulacje polityk rozwoju poziomu wspólnotowego. Determinować będą szereg sfer życia mieszkańców regionu, począwszy od edukacji, poprzez pracę, jakość życia, ekonomię, rozrywkę, etc.
- Prognoza jakości powietrza dla Małopolski opracowana na podstawie modelowania CALPUFF wykazała, że w perspektywie 2023 roku działania na rzecz poprawy jakości powietrza ograniczone do niektórych obszarów występowania przekroczeń mogą okazać się niewystarczające. Analiza trendu wydaje się być prawdopodobna. **Należy uwzględnić kilka zmiennych, które mogą mieć istotny wpływ na jakość powietrza w regionie. Może dojść m. in. do pogłębienia zjawiska ubóstwa energetycznego, w szczególności na obszarach wiejskich.** Może być to związane głównie z kwestiami ekonomicznymi (spadek realnych dochodów, wzrost kosztów ogrzewania, wzrost cen prądu).

- Słusznie prognozuje się, że wsparciem dla działań związanych z walką o czyste powietrze będzie wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii. Polityka Unii Europejskiej w zakresie energetyki zmierza w kierunku wzrostu udziału OZE w wytwarzaniu energii ogółem. Obecnie rozważa się, aby do 2030 roku energia z odnawialnych źródeł stanowiła 32% całej produkcji energii w UE, a więc w przypadku Małopolski należy oczekiwać działań w kierunku inwestycji w te dziedziny energetyki, które można rozwijać w regionie na bazie własnych zasobów – geotermia, hydroenergetyka, ale także spalanie biomasy i fotowoltaika. Wzrost produkcji energii z OZE wynika z kooperacji i zwiększenia udziału wytwarzania energii przez podmioty prywatne.
- Właściwie oceniono trudność prognozowania w sferze gospodarki odpadami. Z jednej strony minimalizowanie ilości odpadów związane będzie m. in. z wdrażaniem GOZ, edukacją środowiskową, rozwojem systemów gospodarki odpadami. Z drugiej strony należy oczekiwać dalszego wzrostu gospodarczego, w tym konsumpcji.

W prognozach trendów rozwojowych wydaje się, że pominięto istotną kwestię związaną z rosnącym potencjałem ekonomicznym mieszkańców kraju i województwa. Dane dot. bezrobocia, aktywności zawodowej, wykształcenia, wzrostu gospodarczego, rozwoju infrastruktury, pomocy społecznej – uprawniają do stwierdzenia, że przeciętny mieszkaniec kraju i województwa posiada większą ilość środków finansowych. Przekładać się to będzie na szereg aspektów funkcjonowania regionu. Większa zasobność portfela to większa konsumpcja (w sensie pozytywnym i negatywnym, np. wzrost ilości odpadów, samochodów, etc.), większe potrzeby zaspokajania potrzeb rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych, większa skłonność do podejmowania decyzji konsumenckich (np. zakup produktów ekologicznych).

W poniższej tabeli przedstawiono ocenę poprawności i trafności sporządzonej w projekcie SRWM 2030 prognozy trendów rozwojowych, z uzasadnieniem, opisującym lub rozwijającym dane zagadnienie.

Tabela 2. Ocena poprawności i trafności sporządzonej prognozy trendów rozwojowych

Obszar tematyczny	Treść	Trend	Ocena poprawna i trafna?	Uzasadnienie
Demografia	Mimo, iż prognozy wskazują, że w 2030 r., na tle kraju Małopolska będzie w stosunkowo korzystnej sytuacji, problemy demograficzne będą dotyczyć w najbliższych latach w coraz większym stopniu także naszego regionu. Wzrost liczby ludności w Małopolsce prognozowany jest do 2026 r., a po tym okresie przewiduje się z roku na rok jej spadek. Prognoza zakłada, że w 2030 roku Małopolskę będzie zamieszkiwać 3 403,1 tys., czyli o 2,5 tys. mniej niż w 2018 roku. Spadek udziału osób w wieku 0-14 lat prognozowany jest na 2030 r. (w porównaniu z 2018 r.) dla wszystkich małopolskich powiatów, zaś średnio dla regionu o 13,4%.	Niekorzystny	Tak	Dane demograficzne oraz prognozy wskazują na prawidłową ocenę zjawisk. Programy wspierające dzietność, np. 500+ w niewielkim stopniu zrealizowały swoje cele, choć przyczyniły się w istotny sposób do zmniejszania nierówności społecznych.
Demografia	Prognozy przewidują wydłużanie się przeciętnego czasu trwania życia. Zakłada się, że w 2035 roku przeciętne trwanie życia kobiet wyniesie 85,5 roku (wobec 82 lat w 2018 roku), zaś w przypadku mężczyzn wskaźnik ten osiągnie wartość 79,5 roku (wobec 74,8 roku w 2018 roku). W efekcie pogłębią się niekorzystne zmiany w strukturze ludności, a zjawisko podwójnego starzenia się (udział liczby ludności w wieku 80 lat i więcej w liczbie ludności w wieku 65 lat i więcej) będzie narastać.	Niekorzystny – związany ze zmianą struktury demograficznej	Tak	Piramida wieku wskazuje, że wyż demograficzny urodzonych w latach 50-tych XX wieku jest jeszcze w fazie przechodzenia do kategorii poprodukcyjnej. Ludności w wieku senioralnym będzie więc nadal przybywać w ciągu najbliższych 5 – 10 lat.
Edukacja	Coraz szybszy postęp technologiczny, generujący zmiany popytu na pracowników o określonych kwalifikacjach, jeszcze bardziej zwiększy znaczenie kompetencji uniwersalnych oraz kształcenia ustawicznego. Postęp technologiczny nierozdzielnie wiąże się jednak z nieznanymi wcześniej zagrożeniami dla spójności społecznej, wynikającymi z różnego poziomu zdolności adaptacji do zachodzących zmian poszczególnych osób i grup społecznych.	Korzystny – związany z postępem technologicznym, Niekorzystny – związany z brakiem lub wolnym tempem adaptacji	Tak	Wskazany trend wydaje się być właściwy. Dobrze oceniono korzyści oraz zagrożenia związane ze skokowym postępem technologicznym.

Obszar tematyczny	Treść	Trend	Ocena poprawna i trafna?	Uzasadnienie
Rynek pracy	Kształt rynku pracy będzie determinowany przede wszystkim przez dwie grupy czynników: niekorzystne trendy demograficzne (zwłaszcza omawiane wcześniej ujemny przyrost naturalny, spadek udziału osób w wieku aktywności zawodowej oraz szybki wzrost udziału osób starszych w populacji) oraz postęp technologiczny.	Częściowo niekorzystny biorąc pod uwagę sferę demografii (ubytek ilościowy ludności w wieku produkcyjnym), częściowo korzystny biorąc pod uwagę adaptację do zmian (większa aktywność ekonomiczna, produktywność).	Tak	Wskazany trend wydaje się być właściwy. Warto zauważyć, że bardzo prawdopodobne są zjawiska, które w pewien sposób rekompensować będą niekorzystne zjawiska na rynku pracy. Zaliczyć do nich należy rosnący poziom wynagrodzeń, rosnącą efektywność/produktywność pracy, rosnącą aktywność na rynku pracy, w szczególności wśród osób starszych (być może uwarunkowany wydłużeniem wieku emerytalnego, lub chęcią pozostania na rynku pracy dłużej – uzyskania wyższych świadczeń emerytalnych), a także rosnącą migracją zarobkową (ugruntowanie pozycji Polski jako kraju atrakcyjnego dla pracowników ze Wschodniej Europy i Azji).
Aktywność ekonomiczna ludności	Wobec malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym, dla uzupełnienia zasobów pracy kluczową rolę odgrywać będzie aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego z grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją: kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób w wieku 50+ oraz długotrwale bezrobotnych. Wyzwaniem pozostaje również umiejętne zagospodarowanie zasobów, jakie na rynku pracy stanowią cudzoziemcy, zwłaszcza ci, którzy dysponują umiejętnościami oraz doświadczeniem niezbędnym do wykonywania zawodów deficytowych na małopolskim rynku pracy.	Korzystny biorąc pod uwagę adaptację do zmian (większa aktywność ekonomiczna, produktywność) oraz prognozowany wzrost gospodarczy i wzrost wynagrodzeń.	Tak	Dane dot. bezrobocia (bardzo niskie wskaźniki) wskazują na istniejące potencjalnie małe rezerwy zasobów ludzkich oraz relatywnie duże koszty lub nieefektywność działań na rzecz aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych. Doświadczenia rozwiniętych krajów Europy Zachodniej wskazują, że istotny potencjał związany z aktywnością zawodową istnieje w przypadku osób starszych, w tym również w wieku osób w wieku 65-69 lat. Polska nadal zajmuje odległe, 30. miejsce spośród 35 krajów Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w rankingu PwC „Golden Age Index”, oceniającym poziom wykorzystania potencjału osób w wieku powyżej 55 lat na rynku pracy. Jak wskazuje się ¹ „o wiele trudniej jest promować ideę dłuższej aktywności zawodowej osób starszych w sytuacji,

¹ A. Niewiadomska, *Aktywność zawodowa osób starszych w wybranych krajach Europy Środkowej*, *Ekonomia XXI wieku*, 3(11), 2016, ss. 311-326

Obszar tematyczny	Treść	Trend	Ocena poprawna i trafna?	Uzasadnienie
				<p>gdy jeszcze funkcjonują rozwiązania sprzyjające wczesnemu jej kończeniu. Problem jest przy tym o wiele bardziej złożony, gdyż niezależnie od deklarowanej chęci pozostania na rynku pracy musi również pojawić się popyt na pracę dojrzałych pracowników.</p> <p>Zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na podniesienie stopnia wykorzystania potencjału zawodowego osób starszych wymaga to m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – upowszechnienia kształcenia ustawicznego wśród osób starszych, umożliwiającego im podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności zawodowych, – zwiększenia atrakcyjności pracy jako źródła dochodów wobec źródeł alternatywnych, – rozwoju elastycznych form zatrudnienia, stwarzających szanse na płynne przejście między zatrudnieniem a emeryturą.
Aktywność ekonomiczna ludności	Unowocześnianie i automatyzacja gospodarki, elastyczna i wszechstronna edukacja, która zapewni umiejętność szybkiego przystosowywania się do zmian, oraz inwestycje w produktywność pracowników i ich dłuższą obecność na rynku pracy.	Częściowo korzystny	Tak	Zmiany wpływające na większą aktywność na rynku pracy dotyczyć będą wybranych przestrzeni i działalności gospodarczych. Biorąc pod uwagę strukturę działalności gospodarczych, należy przewidzieć, że największe trudności w dostosowaniu się do zmian na rynku pracy dotyczyć będą najmniejszych działalności gospodarczych, podmiotów, o ograniczonym potencjale kreowania innowacji.
Wzrost gospodarczy	Rejestrowane w minionej dekadzie wyniki gospodarcze Małopolski pozwalają przyjąć założenie o stabilności regionu w najbliższych latach. Wyzwanie, przed którym staje Małopolska wiąże się przede wszystkim z utrzymaniem dotychczasowego tempa rozwoju. Czynnikiem spowalniającym rozwój gospodarczy regionu w kolejnych latach będzie niekorzystna sytuacja demograficzna. Starzenie się ludności, które nie tylko może doprowadzić do zastopowania wzrostu zatrudnienia, ale też spowodować pogorszenie stosunku liczby osób pracujących do niepracujących.	Częściowo korzystny	Częściowo poprawna i trafna	<p>Jak zauważono wyzwaniem dla regionu będzie utrzymanie dotychczasowego tempa rozwoju. Wzrost ograniczony będzie przede wszystkim przez czynniki demograficzne. Z tezą tą można się zgodzić częściowo. Wydaje się, że istotnym hamulcem rozwoju gospodarczego może być poziom innowacyjności i adaptacyjności do zachodzących zmian (w tym społecznych, ekologicznych, technologicznych).</p> <p>Szybko rosnące gospodarki „doganiające” zazwyczaj nie są dynamiczne, bo ich wzrost polega na wykorzystaniu łatwo dostępnych zasobów relatywnie taniej siły roboczej oraz</p>

Obszar tematyczny	Treść	Trend	Ocena poprawna i trafna?	Uzasadnienie
	<p>Zjawisko to będzie w coraz większym stopniu absorbować środki publiczne, których bardziej znaczący strumień będzie musiał być skierowany na zaspokojenie potrzeb systemów emerytalnego oraz ochrony zdrowia. Większa alokacja środków w tych obszarach będzie wiązała się z ograniczeniem możliwości inwestycyjnych. W perspektywie 2030 roku niedobór środków finansowych na inwestycje częściowo pokrywany będzie transferami z budżetu UE.</p>			<p>imitacyjnym nadrobieniu luki technologicznej. Taka strategia umożliwi skracanie dystansu do społeczeństw bardziej rozwiniętych w ramach procesu konwergencji, ma jednak ograniczenie – im mniejszy dystans, tym bardziej spowalnia tempo pościgu. Pojawia się wspomniana już pułapka średnich dochodów – jedynym z niej wyjściem jest zwiększenie dynamizmu, czyli postawienie na endogenny rozwój oparty na innowacjach. Do zmiany strategii nie wystarczy zwiększenie intensywności nakładów na badania i rozwój, konieczne są także zmiany strukturalne i instytucjonalne wspomagające rozwój przedsiębiorczości opartej na innowacjach. To właśnie te zmiany są najtrudniejsze.²</p> <p>W kontekście wzrostu gospodarczego warto rozważyć także wpływ sytuacji geopolitycznej oraz gospodarczej w bliższym i dalszym otoczeniu regionu i kraju. O ile sytuacja polityczna i raczej gospodarcza w obrębie Unii Europejskiej wydaje się nie podlegać większym zmianom (co wpływać będzie zasadniczo na stabilność w regionie), szczególnie interesującym zagadnieniem może być sytuacja w Europie Wschodniej, w dużym stopniu uzależniona od decyzji podejmowanych w Moskwie (czy możliwe jest nowe otwarcie na linii Bruksela – Moskwa w kontekście wspólnych zagrożeń, np. zmian klimatu, konkurencji Chin?). Może to zasadniczo wpłynąć na kształt polityki regionalnej i relacji Polski z sąsiednimi krajami, w tym z Ukrainą i Białorusią. Przyspieszenie procesów modernizacyjnych tych krajów mogłoby być dodatkowym impulsem w rozwoju województwa, m. in. z uwagi na położenie geograficzne.</p>

² Innowacyjna przedsiębiorczość w Polsce Odkryty i ukryty potencjał polskiej innowacyjności, PARP, 2015

Obszar tematyczny	Treść	Trend	Ocena poprawna i trafna?	Uzasadnienie
Cyfryzacja	Jednym z najważniejszych zadań zapewniających wdrożenie gospodarki 4.0 i rozwój społeczeństwa informacyjnego w najbliższej dekadzie będzie zapewnienie odpowiedniej szybkości przesyłu danych dla potrzeb przedsiębiorców i konsumentów. Według analizy firmy IBM z 2017 r. 90% przechowywanych w skali świata danych powstało na przestrzeni ostatnich kilku lat, co oznacza, że w okresie tym zgromadzono 9-krotnie więcej danych, niż we wcześniejszej historii ludzkości, a trend ten będzie przyspieszał.	Korzystny	Tak	Wskazany trend potwierdzają m. in. dane Eurostatu. Do 2017 r. odsetek gospodarstw domowych w UE-28 posiadających dostęp do internetu zwiększył się do 87 % – wzrost o 32 punkty procentowe w porównaniu z 2007 r. W 2017 r. z dostępu do szerokopasmowego internetu korzystało 85 % gospodarstw domowych w UE-28, co oznacza, że odsetek ten był około dwukrotnie wyższy niż w 2007 r. (42 %). Odsetek osób w wieku od 16 do 74 lat w UE-28, którzy zamawiali lub kupowali towary lub usługi przez internet na potrzeby prywatne, w 2017 r. wyniósł 57 %.
Gospodarka o obiegu zamkniętym	Znaczenie gospodarki w obiegu zamkniętym (GOZ) będzie rosnąć w związku z wyczerpywaniem się surowców pierwotnych (w szczególności rzadkich), wzrostem ich cen i rosnącą zależnością od dostawców z krajów trzecich oraz wyzwaniem w kontekście ochrony środowiska.	Korzystny (w odniesieniu do skutków środowiskowych)	Tak	Komisja Europejska przyjęła plan działania z 2015 r. dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym. Ma on pomóc przyspieszyć proces przechodzenia Europy na gospodarkę o obiegu zamkniętym, poprawić konkurencyjność na świecie i promować trwały wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Plan działania określa 54 środki służące „zamknięciu obiegu” cyklu życia produktów: od produkcji i konsumpcji do gospodarki odpadami i rynku surowców wtórnych. Określono w nim również pięć sektorów priorytetowych, które przyspieszą przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym w całym jej łańcuchu wartości (tworzywa sztuczne, odpady spożywcze, surowce krytyczne, odpady z budowy i rozbiórki, biomasa i bioprodukty). Nacisk położono na stworzenie solidnych podstaw umożliwiających rozwój europejskich inwestycji i innowacji. ³ Na konieczność realizacji planów działania Komisji Europejskiej nałożyć należy także kwestie rosnącej odpowiedzialności społeczno-ekologicznej, zarówno mieszkańców, jak też przedsiębiorców. Rosnąca świadomość społeczeństwa przyczyniać się będzie do

³ https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/towards-circular-economy_pl

Obszar tematyczny	Treść	Trend	Ocena poprawna i trafna?	Uzasadnienie
				zachowań konsumpcyjnych, co z kolei wpływać będzie w istotny sposób na działania przedsiębiorstw. Warto podkreślić, iż rośnie zamożność mieszkańców kraju, co również może mieć istotny wpływ na decyzje konsumenckie (np. zakup produktów ekologicznych, zakup produktów wytworzonych z surowców biodegradowalnych, produktów dobrej jakości, u producentów zapewniających serwis).
Transport	<p>W zakresie dostępności czasowej i przestrzennej do ośrodków miejskich województwa małopolskiego prognozuje się jej poprawę. Ostateczny kształt systemu transportowego w Małopolsce będzie zależał od podejmowanych działań na różnych szczeblach administracji. Niewątpliwie na wzrost dostępności transportowej regionu największy wpływ będą miały duże inwestycje, realizowane na poziomie krajowym, które przyczynią się do poprawy komfortu jazdy, wyprowadzenia ruchu z centów miast oraz powstania nowych połączeń odpowiadających na potrzeby komunikacyjne.</p> <p>Największa zmiana dostępności będzie związana z budową drogi ruchu przyspieszonego do Nowego Sącza oraz Beskidzkiej Drogi Integracyjnej. W przypadku dostępności kolejowej, największe znaczenie będzie miała budowa połączenia Podłęże - Piekietko i związana z tym modernizacja linii Chabówka - Nowy Sącz.</p>	Korzystny	Tak	<p>W aspekcie transportu i komunikacji należy rozważyć uzupełnienie zapisów o trendy związane z rozwojem elektrobilności, w szczególności w sferze klientów indywidualnych.</p> <p>Jak podała organizacja europejskich producentów samochodów ACEA, w II kwartale 2019 r. rejestracje samochodów bateryjnych w UE zwiększyły się r/r o prawie 98 proc. do 63,6 tys. sztuk. Najwyższy, 381-proc. wzrost (1588 zarejestrowanych aut) nastąpił w Danii. Niewiele mniejszy, 330-proc. (4274 szt.) – w Szwecji. W tego rodzaju statystykach dobrze wypadła Polska, gdzie w II kw. sprzedaż „elektryków” podskoczyła o 311 proc.</p> <p>Popyt na pojazdy elektryczne w dużej mierze wynika z pobudek ekologicznych i jest w dużym stopniu uwarunkowany potencjałem ekonomicznym społeczeństwa. Biorąc pod uwagę trend bogacenia się Polaków, dalszy rozwój technologii, rozwój infrastruktury, a także świadomości ekologicznej i regulacji prawnych (preferencje dla pojazdów elektrycznych, wyższe ceny zakupu pojazdów spalinowych) – szacunki wskazują, że w Polsce w 2030 roku może być zarejestrowanych prawie 700 tys. pojazdów elektrycznych (w 2018 roku zarejestrowano 637 takich pojazdów).⁴</p>

⁴ <https://moto.rp.pl/tu-i-teraz/31327-rosnie-popyt-na-auta-elektryczne-takze-w-polsce>

Obszar tematyczny	Treść	Trend	Ocena poprawna i trafna?	Uzasadnienie
Zmiany klimatu	<p>Istotny kontekst dla polityki rozwoju prowadzonej przez samorząd regionalny wyznaczają także prognozowane zmiany klimatu. Zgodnie z prognozą warunków klimatycznych do 2100 roku opracowaną w Polskiej Akademii Nauk przewidywania dotyczące średniej rocznej temperatury powietrza wskazują na jej systematyczny wzrost w kolejnych dziesięcioleciach obecnego wieku.</p> <p>Minimalizacja oraz przeciwdziałanie negatywnym skutkom tych zjawisk powinny zajmować istotne miejsce w politykach publicznych.</p>	Niekorzystny	Tak	<p>Warto zwrócić uwagę, że minimalizacja oraz przeciwdziałanie negatywnym skutkom tych zjawisk zajmować będzie istotne miejsce w sferze gospodarczej, w szczególności bazującej na lokalnych zasobach środowiska (rolnictwo, ogrodnictwo, przemysł w odniesieniu do zasobów wodnych).</p> <p>Zmiany klimatyczne stanowią istotny paradygmat dla kreowania rozwoju regionalnego i lokalnego, jak również koncepcji i planów mających wymiar globalny. Nasilenie się zmian klimatycznych korelować będzie z szeregiem problemów społecznych i gospodarczych w skali całego Świata, co może mieć istotne skutki dla Europy, kraju i Małopolski. Zmiany klimatyczne w dużym stopniu determinować będą (podobnie jak problemy zanieczyszczenia środowiska – odniesione m. in. do GOZ) regulacje polityk rozwoju poziomu wspólnotowego. Determinować będą szereg sfer życia mieszkańców regionu, począwszy od edukacji, poprzez pracę, jakość życia, ekonomię, rozrywkę, etc.</p>
Jakość środowiska	<p>Prognoza jakości powietrza dla Małopolski opracowana na podstawie modelowania CALPUFF (przy założeniu utrzymania tempa wymiany źródeł ciepła oraz stanu realizacji działań naprawczych i ich tempa z lat 2013-2015) wykazała, że w perspektywie 2023 roku działania na rzecz poprawy jakości powietrza ograniczone do niektórych obszarów występowania przekroczeń mogą okazać się niewystarczające.</p>	Niekorzystne	Tak	<p>Analiza trendu wydaje się być prawdopodobna. Należy uwzględnić kilka zmiennych, które mogą mieć istotny wpływ na jakość powietrza w regionie. Należy przewidzieć, że może dojść do pogłębienia zjawiska ubóstwa energetycznego, w szczególności na obszarach wiejskich. Może być to związane głównie z kwestiami ekonomicznymi (starzenie się społeczeństwa, spadek realnych dochodów, wzrost kosztów ogrzewania, wzrost cen prądu).</p>
OZE	<p>Wsparciem dla działań związanych z walką o czyste powietrze będzie wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii. Polityka Unii Europejskiej w zakresie energetyki zmierza w kierunku wzrostu udziału OZE w wytwarzaniu energii ogółem. Obecnie rozważa się, aby</p>	Korzystne (z perspektywy środowiska)	Tak	<p>Wzrost produkcji energii z OZE wynika z kooperacji i zwiększenia udziału wytwarzania energii przez podmioty prywatne. (np. tzw. pakiet prosumencki, umożliwiający m. in. przedsiębiorcą i gospodarstwom domowym produkcję energii na własne potrzeby).</p>

Obszar tematyczny	Treść	Trend	Ocena poprawna i trafna?	Uzasadnienie
	do 2030 energia z odnawialnych źródeł stanowiła 32% całej produkcji energii w UE, a więc w przypadku Małopolski należy oczekiwać działań w kierunku inwestycji w te dziedziny energetyki, które można rozwijać w regionie na bazie własnych zasobów – geotermia, hydroenergetyka, ale także spalanie biomasy i fotowoltaika.			
Gospodarka odpadami	Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego wstępne szacunki co do ilości odpadów komunalnych zebranych skłaniają do założenia o malejącym stopniowo, ale jednak wzroście wytwarzania odpadów komunalnych. Szacunkowa ich wartość to ok. 1,3 mln ton (2022-2027) i z powodu wprowadzanych zmian w gospodarce odpadami trudno jednoznacznie wskazać jakie będą różnice w najbliższych latach.	Niekorzystne (ze względu na brak możliwości przewidywania zmian)	Tak	Właściwie oceniono trudność prognozowania z sferze gospodarki odpadami. Z jednej strony minimalizowanie ilości odpadów związane będzie m. in. z wdrażaniem GOZ, edukacją środowiskową, rozwojem systemów gospodarki odpadami. Z drugiej strony należy oczekiwać dalszego wzrostu gospodarczego, w tym konsumpcji.

2. Ocena poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej, w tym zawartych w nim celów, obszarów, kierunków polityki rozwoju oraz działań

Oceny poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej dokonano na podstawie analizy treści zapisów poszczególnych części struktury operacyjnej, tj. celów, obszarów, kierunków polityki rozwoju oraz działań.

Wizja formułowana w ramach strategii, powinna być swego rodzaju projekcją przyszłości, do jakiej dążą samorząd i społeczność lokalna. Wizja rozwoju powinna opisywać pożądany stan docelowy w perspektywie kilku/kilkunastu lat. Wizja powinna także odpowiadać zamierzeniom i aspiracjom oraz oczekiwaniom wynikającym z możliwości rozwoju i wykorzystania potencjału regionu.

W ramach prac nad SRWM 2030 uzgodniono następujące brzmienie wizji:

MAŁOPOLSKA - REGIONEM RÓWNYCH SZANS I WSZECHSTRONNEGO ROZWOJU MAŁOPOLAN, NOWOCZESNEJ GOSPODARKI, ODPOWIEDZIALNIE PODCHODZĄCYM DO ZASOBÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO, SILNYM AKTYWNOŚCIĄ SWYCH MIESZKAŃCÓW, CZERPIĄCYM Z DZIEDZICTWA PRZESZŁOŚCI I ZACHOWUJĄCYM SWOJĄ TOŻSAMOŚĆ W INTEGRUJĄCEJ SIĘ EUROPIE.

Tak rozumiana wizją będzie realizowana poprzez **cel główny** sformułowany jako:

Małopolska regionem zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym

Wizja Małopolski oraz wynikający z niej cel główny, sformułowane w odniesieniu do pożądanego stanu/obrazu województwa w 2030 roku, wskazują na aspiracje i dążenie do bycia regionem zrównoważonego rozwoju, w którym stworzono mieszkańcom równe szanse i możliwości wszechstronnego rozwoju. W wizji kładzie się nacisk na to, że region będzie się rozwijał w oparciu o nowoczesną gospodarkę, odpowiedzialne traktowanie dostępnych zasobów środowiska naturalnego oraz aktywność mieszkańców. Ponadto zwraca się uwagę na kwestię zachowania tożsamości kulturowej regionu w integrującej się Europie. To zachowanie własnej tożsamości kulturowej ma się odbywać przede wszystkim w oparciu o czerpanie z dziedzictwa kulturowego regionu oraz dbanie o zachowanie jego walorów dla przyszłych pokoleń.

W takim zapisie wizji i celu głównego znajdujemy nawiązanie do Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). W SOR kładzie się bowiem nacisk m.in. na rozwój zrównoważony i społecznie wrażliwy (w wizji SRWM 2030 jest nawiązanie do równych szans, wszechstronnego rozwoju i aktywności mieszkańców regionu oraz do odpowiedzialnego traktowania zasobów środowiska naturalnego), tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców (w wizji SRWM 2030 jest odwołanie do nowoczesnej gospodarki) przy jednoczesnym wzroście spójności społecznej, ekonomicznej, środowiskowej i terytorialnej (do tych zapisów nawiązuje cel główny SRWM 2030).

W projekcie SRWM 2030 podkreślono, że rozwój województwa mający na celu osiągnięcie pożądanego stanu zdefiniowanego w wizji i celu głównym, wymaga mobilizacji nie tylko zasobów organizacyjnych i finansowych będących w dyspozycji administracji regionalnej, ale również tych, które zarządzane są przez podmioty niezależne od niej. Dlatego też słusznie zauważono, że realizacja wizji rozwoju regionu wymagać będzie od Samorządu Województwa angażowania w procesy rozwojowe możliwie najszerszego grona interesariuszy. W projekcie SRWM 2030 podkreślono, że tylko takie podejście rodzi możliwość uzyskanie efektów synergicznych, które pozwolą na wypełnienie ambitnej wizji rozwoju Małopolski.

W analizowanym dokumencie znajdziemy informacje wskazujące na to, że cel główny SRWM 2030 będzie realizowany poprzez podejmowanie odpowiednich działań w pięciu Obszarach Strategii:

- **MAŁOPOLANIE** - działania ukierunkowane będą przede wszystkim na zapewnienie jak najlepszej jakości życia Małopolan oraz ich rodzin. Cel ten planuje się osiągnąć poprzez zrównoważony rozwój regionu zarówno w aspekcie społecznym, gospodarczym, przestrzennym i środowiskowym. Interwencja opisana w tym Obszarze obejmuje także gości przybywających do Małopolski w celu zaspokojenia potrzeb zawodowych, edukacyjnych czy też związanych ze spędzaniem czasu wolnego.
- **GOSPODARKA** - głównym celem planowanych działań jest dalszy rozwój oraz umacnianie konkurencyjnej oraz innowacyjnej pozycji Małopolski zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. Interwencja opisana w tym Obszarze ma wspierać rozwój zrównoważony, który będzie następował z poszanowaniem zasobów środowiska naturalnego, zaś jego efekty będą stanowić podstawę dobrobytu Małopolan.
- **ŚRODOWISKO** – działania w tym obszarze będą koncentrować się nie tylko na ochronie oraz racjonalnym korzystaniu z zasobów środowiska naturalnego Małopolski, ale również na nadaniu im charakteru czynników wspierających rozwój gospodarczy regionu (zwłaszcza w kontekście przemysłów czasu wolnego) oraz przyczyniających się do poprawy jakości życia Małopolan oraz ich rodzin.
- **ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA** - działania będą koncentrować się na wspieraniu wdrażania interwencji opisanej w pozostałych Obszarach. Mechanizmy oraz instrumenty opisane w tym obszarze mają nie tylko przyczynić się do zwiększania efektywności działań prorozwojowych podejmowanych na rzecz realizacji opisanych w SRWM 2030 celów, ale również ukierunkowane będą na angażowanie w ten proces możliwie największej liczby partnerów oraz środków.
- **ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE** - działania opisane w tym obszarze stanowią wyraz terytorializacji interwencji publicznej realizowanej na kanwie zapisów SRWM 2030, w taki sposób aby w większym stopniu była ona dopasowana do specyfiki wyzwań rozwojowych, przed którymi stoją poszczególne części Małopolski. Obszar ten nie ma na celu zastąpienia działań opisanych w pozostałych częściach Strategii, lecz stanowi próbę ich bardziej precyzyjnego zaadresowania do potrzeb oraz lokalnych potencjałów poszczególnych typów terytoriów występujących w Małopolsce.

Strukturę oraz relacje pomiędzy poszczególnymi Obszarami zilustrowano na poniższym schemacie:

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”. Projekt do konsultacji społecznych*, Kraków, 29 sierpnia 2019 r., s. 86 [4 Strategia]

Przyjęte w projekcie SRWM 2030 Obszary nawiązują wprost do celu głównego: *Małopolska regionem zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym*. Należy zatem uznać, że obszary strategii wynikają bezpośrednio z celu głównego SRWM 2030, a tym samym wskazują obszary kluczowe z punktu widzenia realizacji przyjętej wizji rozwoju regionu.

Z kolei analizując treść wskazanych pięciu obszarów strategicznych, gdzie realizowana ma być wizja rozwoju Województwa Małopolskiego do 2030 roku, należy stwierdzić, że obszary te korespondują z zapisami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). W SOR mówi się bowiem o m.in.: rozwoju zrównoważonym i społecznie wrażliwym (w SRWM 2030 odpowiednie obszary strategiczne to: Rozwój zrównoważony terytorialnie oraz Małopolskie), tworzeniu warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców przy jednoczesnym wzroście spójności społecznej, ekonomicznej, środowiskowej i terytorialnej (w SRWM 2030 odpowiednie obszary to: Małopolskie, Gospodarka, Środowisko, Rozwój zrównoważony terytorialnie) oraz o skutecznym państwie i instytucjach służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (w SRWM 2030 wskazano obszar: Zarządzanie strategiczne rozwojem województwa).

W projekcie SRWM 2030 czytamy, że centralne miejsce w planowanej interwencji strategicznej zajmą Małopolskie oraz ich rodziny. Zasadniczym punktem odniesienia dla działań wspierających rozwój regionu będzie wyrównywanie szans rozwojowych małopolskich rodzin. Dlatego też w analizowanym dokumencie założono, że wszelkie aktywności Samorządu Województwa

Małopolskiego zmierzające do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, zarówno w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, jak i terytorialnym, inicjowane będą z myślą o małopolskich rodzinach.

Analizując treść projektu SRWM 2030 należy stwierdzić, że zaprezentowane powyżej podejście, stawiające w centrum zamierzeń strategicznych Małopolan oraz ich rodziny, znalazło swoje odzwierciedlenie w strukturze Strategii, której podstawę stanowią wymienione wcześniej Obszary, w ramach których dokonano koncentracji różnych działań wokół wyznaczonych celów szczegółowych. To właśnie cele zdefiniowane dla poszczególnych Obszarów mają stanowić podstawę dla wspólnych wysiłków podejmowanych przez Samorząd Województwa oraz jego partnerów (przedsiębiorców, uczelnie, trzeci sektor, pozostałe jednostki samorządu terytorialnego, administrację rządową). **Analiza projektu SRWM 2030 pozwala stwierdzić, że działania składające się na interwencje planowane w ramach poszczególnych Obszarów nie są rozłączne, lecz wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii, kluczowego dla ich powodzenia.**

Jak już wcześniej wspomniano Cel główny SRWM 2030 będzie realizowany poprzez podejmowanie odpowiednich działań w pięciu Obszarach. Dla każdego Obszaru zdefiniowano Cel strategiczny oraz Główne kierunki polityki rozwoju:

1. Obszar MAŁOPOLANIE – Cel strategiczny: **Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie**

Główne kierunki polityki rozwoju:

- a. Małopolskie rodziny
- b. Opieka zdrowotna
- c. Edukacja
- d. Ochrona dziedzictwa i uczestnictwo w kulturze
- e. Wspieranie aktywności zawodowej
- f. Bezpieczeństwo mieszkańców

2. Obszar GOSPODARKA – Cel strategiczny: **Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka Małopolski**

Główne kierunki polityki rozwoju:

- a. Innowacyjna Małopolska
- b. Konkurencyjność i przedsiębiorczość
- c. Turystyka, sport i przemysły czasu wolnego
- d. Zintegrowany i zrównoważony transport
- e. Cyfrowa Małopolska
- f. Gospodarka o obiegu zamkniętym

3. Obszar ŚRODOWISKO – Cel strategiczny: **Wysoka jakość środowiska przyrodniczego, krajobrazu i przestrzeni zamieszkania oraz świadomi ekologicznie Małopolanie**

Główne kierunki polityki rozwoju:

- a. Poprawa jakości powietrza
 - b. Zrównoważone gospodarowanie wodą i łagodzenie skutków ekstremalnych zjawisk przyrodniczych
 - c. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna
 - d. Racjonalna gospodarka odpadami
 - e. Ochrona i kształtowanie bioróżnorodności oraz krajobrazu Małopolski
4. Obszar ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA – Cel strategiczny: **System zarządzania strategicznego rozwojem w województwie dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030**

Główne kierunki polityki rozwoju:

- a. System zarządzania strategicznego rozwojem
 - b. Współpraca i partnerstwo
 - c. Promocja Małopolski
5. Obszar ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE – Cel strategiczny: **Zrównoważony i trwały rozwój województwa w oparciu o endogeniczne potencjały poszczególnych obszarów Małopolski**

Główne kierunki polityki rozwoju:

- a. Rozwój przestrzenny województwa
- b. Wsparcie małopolskich miast
- c. Rozwój obszarów wiejskich
- d. Spójność wewnątrzregionalna i dostępność

Oceny poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej dokonano również w odniesieniu do głównych kierunków polityk rozwoju oraz działań strategicznych. Zagregowane wyniki oceny dla poszczególnych działań strategicznych pozwalają udzielić odpowiedzi na pytanie o poprawność i trafność interwencji publicznej w odniesieniu do głównych kierunków polityk rozwoju.

W odniesieniu do każdego z kierunków działań dokonano analizy realności realizacji działania z perspektywy regionu (zasoby, siły, środki, decyzyjność), przeanalizowano jakie podmioty zaangażowane będą w realizację działania (czy ciężar realizacyjny spoczywa na podmiotach publicznych, prywatnych?), z jakiego źródła pochodzić będą środki finansowe lub zasoby na realizację działania (środki publiczne desygnowane z poziomu krajowego, regionalnego, lokalnego, środki prywatne), jaki będzie wpływ realizacji działania na zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie (zgodnie z wizją) oraz jaka będzie trwałość wywołanych zmian.

Na podstawie ww. zmiennych opracowano matrycę, w której ujęto poszczególne działania przewidziane do realizacji w Strategii. Oceny poszczególnych działań zostały następnie zagregowane do kierunków działań.

Analiza poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej w odniesieniu do kierunków polityki rozwoju oraz działań pozwoliła na sformułowanie wniosków.

MAŁOPOLANIE

Kierunek 1. Małopolskie rodziny

- Bardzo wysoka realność realizacji działań.
- W odniesieniu do działania „1.9.2. Systemowe rozwiązania dla inkubowania i testowania innowacji społecznych oraz ich wdrażania i upowszechniania” istnieją wątpliwości realizacji z poziomu województwa. Systemowe rozwiązania wskazują na poziom interwencji kierowany ze szczebla centralnego.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: umiarkowany (długofalowość kreowania trwałych zmian społecznych).
- Trwałość: umiarkowanie wysoka (trudność kreowania trwałych zmian społecznych).
- Kluczowe czynniki sukcesu to rozwiązania systemowe, stabilność i jakość działania służb pomocy społecznej, w tym finansowanie, partnerstwo oraz zaangażowanie podmiotów prywatnych, w tym organizacji pozarządowych.

Kierunek 2. Opieka zdrowotna

- Wysoka realność realizacji działań.
- W odniesieniu do działań „2.5.1. Systemowe działania edukacyjne i profilaktyczne w zakresie zdrowia psychicznego”, „2.8. Systemowe rozwiązania dla współpracy między podmiotami świadczącymi usługi medyczne i koordynacji świadczeń medycznych” oraz „2.9. Systemowe rozwiązania dla zabezpieczenia kadr medycznych (np. w formie programów stypendialnych dla studentów określonych kierunków medycznych)” istnieją wątpliwości realizacji z poziomu województwa. Systemowe rozwiązania wskazują na poziom interwencji kierowany ze szczebla centralnego.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: umiarkowany (długofalowość kreowania trwałych zmian w sferze opieki zdrowotnej).
- Trwałość: umiarkowanie wysoka (skomplikowane problemy służby zdrowia).
- Kluczowe czynniki sukcesu to rozwiązania systemowe opieki zdrowotnej.

Kierunek 3. Edukacja

- Bardzo wysoka realność realizacji działań.
- W odniesieniu do działań „3.1. Rozwiązania programowe, organizacyjne i metodyczne sprzyjające kształtowaniu kompetencji uniwersalnych” oraz „3.8. Doskonalenie systemu aktualizacji wiedzy nauczycieli i kadry akademickiej oraz tworzenie zachęt dla korzystania przez nich z oferty aktualizacji i podnoszenia kompetencji i kwalifikacji” istnieją wątpliwości realizacji

z poziomu województwa. Systemowe rozwiązania wskazują na poziom interwencji kierowany ze szczebla centralnego.

- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (istotny wpływ edukacji na szanse rozwoju i jakość życia).
- Trwałość: wysoka (stabilność regionalnego systemu kształcenia oraz utworzona infrastruktura).
- Kluczowe czynniki sukcesu to rozwój regionalnego systemu kształcenia (dostosowanie do potrzeb gospodarki) oraz rozwinięta infrastruktura.

Kierunek 4. Ochrona dziedzictwa i uczestnictwo w kulturze

- Bardzo wysoka realność realizacji działań.
- W odniesieniu do działania „4.2.7. Wzmocnienie kooperacji podmiotów działających w obszarze kultury z podmiotami przemysłów kreatywnych” istnieje obawa, czy województwo ma zdolności do jego realizacji. Pojawia się pytanie, jaka jest zdolność w regionie do kreowania postaw współpracy w odniesieniu do sektora prywatnego przemysłów kreatywnych.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: umiarkowany (trudność zwiększenia udziału w kulturze społeczności województwa, deficyty finansowania kultury).
- Trwałość: umiarkowana (trudność zwiększenia udziału w kulturze społeczności województwa, deficyty finansowania kultury).
- Kluczowe czynniki sukcesu to środki finansowe na modernizację instytucji kultury oraz zachowanie zabytków (duża skala potrzeb), współpraca, w dużym stopniu o wymiarze lokalnym.

Kierunek 5. Wspieranie aktywności zawodowej

- Wysoka realność realizacji działań.
- W odniesieniu do działań „5.1.4. Systemowe działania sprzyjające podejmowaniu przez cudzoziemców pracy długoterminowej, szczególnie w zawodach deficytowych” oraz „5.2.1. Upowszechnianie stosowania elastycznych form świadczenia pracy” istnieje obawa, czy województwo ma zdolności do ich realizacji. Oba działania bazują na rozwiązaniach systemowych, wdrażanych z poziomu kraju
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne z dużym udziałem podmiotów prywatnych, wdrażających zmiany.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (biorąc pod uwagę oczekiwane zmiany demograficzne).
- Trwałość: wysoka (wpływie na dalsze zmiany społeczno-gospodarcze, mające charakter trwałe).

- Kluczowe czynniki sukcesu to regulacje systemowe, aktywność i innowacyjność działania instytucji publicznych oraz zaangażowanie przedsiębiorców.

Kierunek 6. Bezpieczeństwo mieszkańców

- Bardzo wysoka realność realizacji działań.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: umiarkowanie wysoki (biorąc pod uwagę m. in. trudny do oszacowania wpływ czynników zewnętrznych, np. zmian klimatu).
- Trwałość: umiarkowanie wysoka (biorąc pod uwagę m. in. trudny do oszacowania wpływ czynników zewnętrznych, np. zmian klimatu).
- Kluczowe czynniki sukcesu to sposób funkcjonowania systemu odpowiedzialnego za bezpieczeństwo oraz udział podmiotów prywatnych we wdrażaniu i promocji zasad bezpieczeństwa.

GOSPODARKA

Kierunek 1. Innowacyjna Małopolska

- Umiarkowana realność realizacji działań (ze względu na duży wpływ podmiotów prywatnych).
- W odniesieniu do działań „1.1.3. Wzmacnianie zdolności menadżerskich do zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach”, „1.2.1. Kreowanie postaw proinnowacyjnych wśród małopolskich przedsiębiorców”, „1.2.2. Stymulowanie popytu na innowacje w przedsiębiorstwach, w szczególności w MŚP, w tym poprzez promowanie współpracy z dużymi przedsiębiorstwami”, „1.2.3. Usprawnienie współpracy i tworzenia sieci kontaktów dla generowania innowacyjnych produktów i usług”, „1.3.1. Wsparcie dla działań zmierzających do zwiększenia zaangażowania kapitału prywatnego na rzecz prowadzenia działań B+R+I” istnieje obawa, czy województwo ma zdolności do ich realizacji. Działania w dużym stopniu realizowane będą przez niezależnych przedsiębiorców. Jeśli przyjąć, że wyżej opisane działania odpowiadają pożądanym zmianom w sposobie funkcjonowania przedsiębiorców w województwie, należy przeanalizować możliwości i skalę oddziaływania interwencji publicznej na te zmiany. Wydaje się, że województwo w niedużym stopniu może wpłynąć/ wywołać ww. opisane zmiany. Proponuje się stosowne przeformułowanie ww. zapisów, np. poprzez dodanie zapisu „wspieranie”, „promowanie”, etc.
- Główny ciężar realizacji: podmioty prywatne przy wsparciu podmiotów publicznych.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (biorąc pod uwagę oczekiwane zmiany związane z rozwojem innowacyjnej gospodarki).
- Trwałość: wysoka (wpłyne na dalsze zmiany społeczno-gospodarcze, mające charakter trwały).
- Kluczowe czynniki sukcesu to ukierunkowanie się przedsiębiorców na wdrażanie innowacji, regionalny system wspierający innowacyjność, współpraca (wymiar korzyści dla wszystkich zaangażowanych stron).

Kierunek 2. Konkurencyjność i przedsiębiorczość

- Wysoka realność realizacji działań.

- Główny ciężar realizacji: podmioty prywatne przy wsparciu podmiotów publicznych.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (biorąc pod uwagę oczekiwane zmiany związane z dalszym wzrostem gospodarczym, wykorzystaniem endogennych potencjałów).
- Trwałość: wysoka (pod warunkiem korzystnego otoczenia zewnętrznego, wykorzystania endogennych potencjałów).
- Kluczowe czynniki sukcesu to aktywność przedsiębiorców, umiejętność wykorzystania potencjałów lokalnych, w tym lokalizacyjnych oraz istniejące możliwości wsparcia i inkubacji przedsiębiorczości.

Kierunek 3. Turystyka, sport i przemysł czasu wolnego

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań na poziomie regionalnym i lokalnym).
- W odniesieniu do działania „3.2.4. Stworzenie oferty specjalistycznej, opartej o turystykę aktywną oraz rozwój zainteresowań i umiejętności” pojawiają się wątpliwości co do czytelności intencji interwencji publicznej. Niejasne jest sformułowanie: „rozwój zainteresowań i umiejętności”. Rodzi się pytanie kogo?
- W odniesieniu do działania „3.3.2. Zaproponowanie nowoczesnej oferty turystyki biznesowej” pojawiają się wątpliwości co do czytelności intencji interwencji publicznej. Rodzą się pytania czy w chwili obecnej nie ma takiej oferty (nowoczesnej, czy też w ogóle oferty turystyki biznesowej). Jaką zmianę ma wywołać realizacja tego działania?
- Główny ciężar realizacji: podmioty prywatne oraz podmioty publiczne (z mocną inicjatywą z poziomu regionalnego).
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: umiarkowany (zależny od wielowymiarowej współpracy).
- Trwałość: umiarkowana (zależna od wielowymiarowej współpracy i zaangażowania przedsiębiorców).
- Kluczowe czynniki sukcesu to zaangażowanie podmiotów prywatnych (także touroperatorów), współpraca, inicjatywa regionalna, siła marek.

Kierunek 4. Zintegrowany i zrównoważony transport

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez instytucje publiczne).
- W odniesieniu do działania „4.1.10. Działania na rzecz stworzenia warunków dla rozwoju transportu niskoemisyjnego, w tym elektromobilności w regionie, ze szczególnym uwzględnieniem budowy sieci stacji ładowania pojazdów elektrycznych przy drogach wojewódzkich, w celu stworzenia warunków do popularyzacji ekologicznych środków transportu” pojawia się pytanie, dlaczego interwencja związana z budową stacji ładowania pojazdów elektrycznych ograniczać się będzie do dróg wojewódzkich?
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.

- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: bardzo wysoki (zmiany mobilności mieszkańców, zwiększenie szans rozwoju województwa, podniesienie konkurencyjności, wyrównywanie szans rozwojowych).
- Trwałość: bardzo wysoka (działania infrastrukturalne).
- Kluczowe czynniki sukcesu to finansowanie z poziomu kraju oraz współpraca na poziomie regionalnym i lokalnym.

Kierunek 5. Cyfrowa Małopolska

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez instytucje publiczne).
- W odniesieniu do działania „5.2.2. Udostępnianie otwartych danych publicznych” pojawiają się wątpliwości co do czytelności intencji interwencji publicznej. Niejasne jest sformułowanie: „otwarte dane publiczne”. Komu te dane będą udostępniane i czym one są?
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (zmiany zachowań mieszkańców oraz sposób działania instytucji publicznych).
- Trwałość: wysoka (działania infrastrukturalne, organizacyjne).
- Kluczowe czynniki sukcesu to możliwości wdrożenia i realizacji działań z perspektywy poszczególnych instytucji publicznych.

Kierunek 6. Gospodarka o obiegu zamkniętym

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez instytucje publiczne).
- W odniesieniu do działania „6.3.5. Wdrażanie technologii wydłużających życie produktów m.in. poprzez ich naprawę i regenerację” pojawiają się wątpliwości co do zdolności województwa do wdrożenia działania. Regulacje i wsparcie dotyczy może wąskiego strumienia produktów. Województwo ma małe możliwości wpłynięcia na globalne zmiany. Z drugiej strony może wspierać technologie w formie działań pilotażowych, testowych lub wnoszących wartość dodaną, np. wizerunkową małopolskich przedsiębiorców. Jednocześnie warto dodać, że ujęto w projekcie SRW działanie „6.3.6. Tworzenie punktów napraw i ponownego użycia produktów”.
- W odniesieniu do działania „6.4.1. Efektywny system pozwoleń zintegrowanych” niejasne jest o jakie system pozwoleń chodzi? Warto uzupełnić treść działania.
- Główny ciężar realizacji: przedsiębiorcy wdrażający GOZ oraz podmioty publiczne, które odpowiedzialne są za kształt systemów gospodarowania odpadami na poziomach lokalnych i regionalnym.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (zmiany zachowań mieszkańców, przedsiębiorców).
- Trwałość: wysoka (wymuszone przez regulacje globalne).

- Kluczowe czynniki sukcesu to wsparcie przedsiębiorców we wdrażaniu GOZ, współpraca regionalna i lokalna, duża rola mediów w kreowaniu świadomości związanej z gospodarką odpadami.

ŚRODOWISKO

Kierunek 1. Poprawa jakości powietrza

- Wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez instytucje publiczne).
- W odniesieniu do działania „1.1.1 Przechodzenie na tzw. ekologiczne paliwa” pojawiają się wątpliwości do skali wpływu interwencji publicznej na tak zdefiniowane działanie. Interwencja publiczna w dużym stopniu może wpłynąć na zmiany w odniesieniu do podmiotów publicznych. Bardziej trafne zdefiniowanie treści działania związane będzie ze „wspieraniem”, biorąc pod uwagę, że główna skala przemian związana będzie ze zmianami w sektorze prywatnym.
- W odniesieniu do działania „1.2.1 Rozwój taboru autobusowego i tramwajowego oraz rozwój infrastruktury związanej z pojazdami elektrycznymi i hybrydowymi (stacje ładowania pojazdów itp.)” warto przeanalizować możliwość rozdzielenia interwencji dot. komunikacji publicznej od komunikacji indywidualnej. Zwiększy to czytelność interwencji publicznej.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (oczekiwane rozwiązanie problemów jakości powietrza).
- Trwałość: wysoka (jeśli uda się wdrożyć kluczowe działania i będą one komplementarne).
- Kluczowe czynniki sukcesu to zaangażowanie JST i współpraca.

Kierunek 2. Zrównoważone gospodarowanie wodą i łagodzenie skutków ekstremalnych zjawisk przyrodniczych.

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez instytucje publiczne).
- Brak jest zapisów odnoszących się do Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, brak zapisów dot. planów retencji w wymiarze funkcjonalnym, retencji na obszarach wiejskich, na terenach leśnych..
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (oczekiwane wdrożenie kompleksowych zmian w zarządzaniu bilansem wodnym).
- Trwałość: wysoka (jeśli uda się wdrożyć kluczowe działania i będą one komplementarne).
- Kluczowe czynniki sukcesu to wypracowanie mechanizmów komplementarności działań kierowanych ze szczebla krajowego, regionalnego oraz lokalnego.

Kierunek 3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez instytucje publiczne).
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne, wspierane przez podmioty prywatne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (zmiany oczekiwane w związku z globalnymi regulacjami).
- Trwałość: wysoka (infrastruktura).
- Kluczowe czynniki sukcesu to regulacje prawne, wsparcie centralne oraz poziom zaangażowania podmiotów prywatnych.

Kierunek 4. Racjonalna gospodarka odpadami

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez instytucje publiczne).
- W odniesieniu do działania „4.2.3. Eliminowanie plastikowych przedmiotów jednorazowego użytku z przestrzeni publicznej” pojawiają się wątpliwości co do możliwości jego realizacji z poziomu województwa. W dużym stopniu problem obecności przedmiotów jednorazowego użytku w przestrzeni publicznej regulowany jest z poziomu centralnego oraz prawa unijnego. Jeśli jednak intencją autorów SRW było wskazanie tego działania jako pilotażowego i pokazowego, np. w instytucjach publicznych zarządzanych przez województwo, to należy stosownie doprecyzować jego brzmienie.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (zmiany oczekiwane w związku z globalnymi regulacjami).
- Trwałość: wysoka (zmiany oczekiwane w związku z globalnymi regulacjami).
- Kluczowe czynniki sukcesu to efektywność systemu gospodarki odpadami, regulacje prawne oraz media.

Kierunek 5. Ochrona i kształtowanie bioróżnorodności oraz krajobrazu Małopolski

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez instytucje publiczne).
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (wpływ na zrównoważony rozwój).
- Trwałość: wysoka (pod warunkiem spójności działań).
- Kluczowe czynniki sukcesu to zaplanowanie działań z poziomu regionu, udział sektora rolnego w ochronie przyrody i środowiska, aktywność społeczna.

ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA

Kierunek 1. System zarządzania strategicznego rozwojem

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez władze regionalne).
- W odniesieniu do działania „1.3. Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego jako centrum kompetencji w zakresie monitorowania i ewaluacji oraz transferu wiedzy nt. procesów rozwojowych w regionie” nie wskazano oczekiwanego kierunku zmiany, np. wzmocnienie, rozwój, etc.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (pod warunkiem realnej zmiany w zarządzaniu województwem).
- Trwałość: wysoka (pod warunkiem realnej zmiany w zarządzaniu województwem).
- Kluczowe czynniki sukcesu to wsparcie kompetencji regionalnych i lokalnych w zarządzaniu oraz wielowymiarowe partnerstwo.

Kierunek 2. Współpraca i partnerstwo

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez władze regionalne).
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (pod warunkiem realnej zmiany w zarządzaniu województwem).
- Trwałość: wysoka (pod warunkiem realnej zmiany w zarządzaniu województwem).
- Kluczowe czynniki sukcesu to potencjał instytucjonalny i potencjał współpracy do kreowania i realizacji działań.

Kierunek 3. Promocja Małopolski

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez władze regionalne).
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Główny ciężar finansowania: głównie z poziomu regionalnego, mocno wspierany z poziomu lokalnego.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (pod warunkiem umiejętnej i partnerskiej współpracy w promocji województwa).
- Trwałość: wysoka (pod warunkiem wypracowania mechanizmów promocji województwa na bazie partnerstwa).
- Kluczowe czynniki sukcesu to promocja województwa „z jednej ręki” oraz umiejętne wykorzystanie siły marek, co wymusza podejście w pełni partnerskie w promocji województwa.

ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE

Kierunek 1. Rozwój przestrzenny województwa

- Bardzo wysoka realność realizacji działań (w dużym stopniu kreowanie rozwiązań przez władze regionalne).
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: wysoki (pod warunkiem umiejętnej i partnerskiej współpracy lokalnej i regionalnej).
- Trwałość: wysoka (pod warunkiem wypracowania mechanizmów kreowania wspólnych projektów).
- Kluczowe czynniki sukcesu to współpraca, wsparcie doradcze i przy kreowaniu działań (rola inicjująca po stronie województwa).

Kierunek 2. Wsparcie małopolskich miast

- Bardzo wysoka realność realizacji działań.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne przy dużym udziale aktywności podmiotów prywatnych, głównie w sferze gospodarczej.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: bardzo wysoki (pod warunkiem realizacji komplementarnych działań, tworzenia warunków do wzrostu gospodarczego).
- Trwałość: wysoka (pod warunkiem realizacji komplementarnych działań, tworzenia warunków do wzrostu gospodarczego).
- Kluczowe czynniki sukcesu to wzmocnienie potencjałów miast, w tym kadr oraz partnerstwo i synergia działań.

Kierunek 3. Rozwój obszarów wiejskich

- Bardzo wysoka realność realizacji działań.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne przy dużym udziale aktywności podmiotów prywatnych, głównie w sferze gospodarczej.
- .
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: bardzo wysoki (pod warunkiem realizacji komplementarnych działań, tworzenia warunków do wzrostu gospodarczego).
- Trwałość: wysoka (pod warunkiem realizacji komplementarnych działań, tworzenia warunków do wzrostu gospodarczego).
- Kluczowe czynniki sukcesu to wykorzystanie potencjałów lokalnych, wsparcie doradcze, partnerstwo, pobudzenie aktywności przedsiębiorców.

Kierunek 4. Spójność wewnątrzregionalna i dostępność

- Bardzo wysoka realność realizacji działań.
- Główny ciężar realizacji: podmioty publiczne.
- Wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze: bardzo wysoki (zmiany mobilności mieszkańców, zwiększenie szans rozwoju województwa, podniesienie konkurencyjności, wyrównywanie szans rozwojowych).

- Trwałość: bardzo wysoka (działania infrastrukturalne).
- Kluczowe czynniki sukcesu to finansowanie z poziomu kraju oraz współpraca na poziomie regionalnym i lokalnym.

Poniżej przedstawiono syntetyczne podsumowanie przeprowadzonej analizy.

Tabela 3. Ocena poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej w odniesieniu do kierunków polityki rozwoju (opracowanie własne, na podstawie matrycy oceny poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej w odniesieniu do działań, użyto 5-stopniowej skali Likerta)⁵

Kierunki działań	Realność realizacji	Realizacja: podmioty publiczne	Realizacja: podmioty prywatne	Wsparcie z poziomu kraju	Wsparcie regionalne	Wsparcie JST	Wsparcie prywatne	Wpływ na zmiany społ. gosp.	Trwałość	Kluczowe czynniki wpływające na realizację kierunków
MAŁOPOLANIE										
1. Małopolskie rodziny	B. wysoka	4,71	2,29	3,76	2,24	3,82	1,47	3,29	3,59	Rozwiązania systemowe, stabilność i jakość działania służb pomocy społecznej, w tym finansowanie, partnerstwo oraz zaangażowanie podmiotów prywatnych, w tym organizacji pozarządowych
2. Opieka zdrowotna	Wysoka	4,42	2,58	4,25	2,67	2,08	1,58	3,25	3,67	Rozwiązania systemowe opieki zdrowotnej
3. Edukacja	B. wysoka	4,95	2,71	2,57	3,71	3,10	2,19	3,86	3,90	Rozwój regionalnego systemu kształcenia (dostosowanie do potrzeb gospodarki) oraz rozwinięta infrastruktura
4. Ochrona dziedzictwa i uczestnictwo w kulturze	B. wysoka	5,00	2,60	2,45	3,90	4,20	2,25	3,20	3,35	Środki finansowe na modernizację instytucji kultury oraz zachowanie zabytków (duża skala potrzeb), współpraca, w dużym stopniu o wymiarze lokalnym
5. Wspieranie aktywności zawodowej	Wysoka	4,45	3,55	3,00	3,64	3,09	3,27	4,18	4,18	Regulacje systemowe, aktywność i innowacyjność działania instytucji publicznych oraz zaangażowanie przedsiębiorców
6. Bezpieczeństwo mieszkańców	B. Wysoka	5,00	2,17	3,83	3,17	3,67	1,67	3,67	3,50	Sposób funkcjonowania systemu odpowiedzialnego za bezpieczeństwo oraz udział podmiotów prywatnych we wdrażaniu i promocji zasad bezpieczeństwa
GOSPODARKA										
1. Innowacyjna Małopolska	Umiarkowana	3,83	3,94	3,50	3,94	1,61	3,17	4,06	3,78	Ukierunkowanie się przedsiębiorców na wdrażanie innowacji, regionalny system wspierający innowacyjność, współpraca (wymiar korzyści dla wszystkich zaangażowanych stron)

⁵ Skala Likerta, gdzie 1 – bardzo mały wpływ, 2 – mały wpływ, 3 – ani mały, ani duży wpływ, 4 – duży wpływ, 5 – bardzo duży wpływ

Kierunki działań	Realność realizacji	Realizacja: podmioty publiczne	Realizacja: podmioty prywatne	Wsparcie z poziomu kraju	Wsparcie regionalne	Wsparcie JST	Wsparcie prywatne	Wpływ na zmiany społ. gosp.	Trwałość	Kluczowe czynniki wpływające na realizację kierunków
2. Konkurencyjność i przedsiębiorczość	Wysoka	3,93	4,00	3,07	3,71	3,14	3,36	3,86	3,86	Aktywność przedsiębiorców, umiejętność wykorzystania potencjałów lokalnych, w tym lokalizacyjnych oraz istniejące możliwości wsparcia i inkubacji przedsiębiorczości
3. Turystyka, sport i przemysł czasu wolnego	B. wysoka	4,23	4,04	2,12	4,50	3,23	3,50	3,54	3,62	Zaangażowanie podmiotów prywatnych (także touroperatorów), współpraca, inicjatywa regionalna, siła marek
4. Zintegrowany i zrównoważony transport	B. wysoka	4,74	1,74	4,30	4,04	3,83	1,61	4,74	5,00	Finansowanie z poziomu kraju oraz współpraca na poziomie regionalnym i lokalnym
5. Cyfrowa Małopolska	B. wysoka	4,85	1,62	4,08	4,15	3,31	1,54	3,77	4,23	Możliwości wdrożenia i realizacji działań z perspektywy poszczególnych instytucji publicznych
6. Gospodarka o obiegu zamkniętym	B. wysoka	4,44	3,56	3,93	4,27	3,53	2,60	3,87	3,93	Regulacje prawne, współpraca regionalna i lokalna, duża rola mediów w kreowaniu świadomości związanej z gospodarką odpadami
ŚRODOWISKO										
1. Poprawa jakości powietrza	Wysoka	4,80	2,40	2,30	3,90	5,00	2,40	4,20	4,40	Zaangażowanie JST i współpraca
2. Zrównoważone gospodarowanie wodą i łagodzenie skutków ekstremalnych zjawisk przyrodniczych	B. wysoka	5,00	2,00	3,80	3,70	4,30	1,60	4,00	4,10	Wypracowanie mechanizmów komplementarności działań kierowanych ze szczebla krajowego, regionalnego oraz lokalnego
3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna	B. wysoka	4,71	3,57	3,86	3,71	3,14	3,43	4,00	4,14	Regulacje prawne, wsparcie centralne oraz poziom zaangażowania podmiotów prywatnych
4. Racjonalna gospodarka odpadami	B. wysoka	4,67	2,89	3,33	3,22	4,11	2,33	4,22	4,11	Efektywność systemu gospodarki odpadami, regulacje prawne oraz media
5. Ochrona i kształtowanie	B. wysoka	4,6	2,5	3,1	3,8	3,5	2,6	3,9	4,3	Zaplanowanie działań z poziomu regionu, udział sektora rolnego w

Kierunki działań	Realność realizacji	Realizacja: podmioty publiczne	Realizacja: podmioty prywatne	Wsparcie z poziomu kraju	Wsparcie regionalne	Wsparcie JST	Wsparcie prywatne	Wpływ na zmiany społ. gosp.	Trwałość	Kluczowe czynniki wpływające na realizację kierunków
bioróżnorodności oraz krajobrazu Małopolski										ochronie przyrody i środowiska, aktywność społeczna
ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA										
1. System zarządzania strategicznego rozwojem	B. wysoka	5,00	1,57	2,14	5,00	3,43	2,21	3,86	4,14	Wsparcie kompetencji regionalnych i lokalnych w zarządzaniu oraz wielowymiarowe partnerstwo
2. Współpraca i partnerstwo	B. wysoka	5,00	2,88	1,59	5,00	3,00	2,88	4,12	4,00	Potencjał instytucjonalny i potencjał współpracy do kreowania i realizacji działań
3. Promocja Małopolski	B. wysoka	5,00	3,17	2,50	5,00	4,83	3,17	3,83	4,00	Promocja województwa „z jednej ręki” oraz umiejętne wykorzystanie siły marek, co wymusza podejście w pełni partnerskie w promocji województwa.
ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE										
1. Rozwój przestrzenny województwa	B. wysoka	4,82	2,35	2,12	4,35	4,47	2,24	4,18	4,24	Współpraca, wsparcie doradcze i przy kreowaniu działań (rola inicjująca po stronie województwa)
2. Wsparcie małopolskich miast	B. wysoka	5,00	3,83	2,75	4,92	5,00	3,33	4,83	4,92	Wzmocnienie potencjałów miast, w tym kadr oraz partnerstwo i synergia działań
3. Rozwój obszarów wiejskich	B. wysoka	4,72	3,28	2,78	4,44	4,11	2,94	4,56	4,22	Wykorzystanie potencjałów lokalnych, wsparcie doradcze, partnerstwo, pobudzenie aktywności przedsiębiorców
4. Spójność wewnątrzregionalna i dostępność	B. wysoka	5,00	1,85	4,38	5,00	4,69	1,92	4,77	4,85	Finansowanie z poziomu kraju oraz współpraca na poziomie regionalnym i lokalnym

3. Ocena spójności wewnętrznej projektu Strategii

Oceniając spójność powiązania Wizji oraz Celu głównego SRWM 2030 z Obszarami Strategii, Celami strategicznymi i Głównymi kierunkami polityk rozwoju, należy stwierdzić, że są one ze sobą logicznie powiązane. W wizji określono przyszły obraz Małopolski jako regionu równych szans i wszechstronnego rozwoju jego mieszkańców, regionu z nowoczesną gospodarką i aktywnymi mieszkańcami, który odpowiedzialnie podchodzi do zasobów środowiska naturalnego oraz zachowuje swoją tożsamość w integrującej się Europie czerpiąc z historycznego dziedzictwa. Z wizji wypływa Cel główny mówiący o tym, że Małopolska stanie się regionem zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym. Tak zdefiniowany Cel główny ma być osiągnięty poprzez podejmowanie działań w pięciu Obszarach Strategicznej Interwencji, którym przypisano Cele strategiczne i Główny kierunki polityk rozwoju. Analiza treści poszczególnych Celów strategicznych pozwala stwierdzić, że dają one realną szansę na realizację Celu głównego, co z kolei rodzi nadzieję na to, że do 2030 roku Małopolska zrealizuje ambitną wizję swojego rozwoju.

Z kolei ocena spójności wewnętrznej pomiędzy częścią diagnostyczną oraz częścią operacyjną Strategii polegała za zestawieniu i porównaniu ze sobą treści wyzwań rozwojowych oraz zestawu działań (ujętych w hierarchicznej strukturze operacyjnej Strategii jako elementy interwencji publicznej o największej szczegółowości). W tym celu opracowano stosowną matrycę powiązań, która odtworzyła logikę definiowania celów, obszarów, kierunków polityki rozwoju oraz działań. W matrycy uwzględniono propozycje nowych wyzwań, które pojawiły się po analizie części diagnostycznej Strategii.

W wyniku przeprowadzonej analizy spójności części diagnostycznej i operacyjnej Strategii można wskazać następujące uwagi:

- Warto przeanalizować zasadność ujęcia dodatkowych działań, które w pełniejszy sposób realizować będą interwencję publiczną w odniesieniu do wybranych wyzwań,
- Wśród wyzwań są takie, do których nie przypisano żadnych działań, warto je przeanalizować

Tabela 4. Ocena spójności wewnętrznej pomiędzy częścią diagnostyczną oraz częścią operacyjną Strategii.

Obszar tematyczny	Wyzwanie	Przypisane do wyzwania kierunki działań
Bezpieczeństwo mieszkańców	PROPONOWANE NOWE WYZWANIE: Konieczność podjęcia działań mających na celu skuteczną walkę z przestępczością, w tym w szczególności z przestępczością wynikającą z łamania zapisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.	Trudność wskazania działań, które korespondują z wyzwaniem.
Rynek pracy	Lepsze wykorzystanie potencjału imigrantów na rynku pracy.	WARTO UZUPEŁNIĆ O DZIAŁANIE: Działania wspierające integrację społeczno-kulturową cudzoziemców, np. poprzez naukę języka, promocję kultury, integrację ze społecznościami lokalnymi.
Przedsiębiorczość	Ułatwienie dostępu do zaawansowanych usług dla przedsiębiorstw.	Trudność wskazania działań, które korespondują z wyzwaniem. Treść wyzwania jest niejasna.

Obszar tematyczny	Wyzwanie	Przypisane do wyzwania kierunki działań
Transport	<p>PROPONOWANE NOWE WYZWANIE: Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu przygotowanie się województwa do wyzwań związanych z rozwojem elektromobilności obejmujących m.in. rozbudowę infrastruktury punktów ładowania pojazdów elektrycznych czy budowę parkingów dla samochodów elektrycznych.</p>	<p>Brakuje działań o charakterze planistycznych i infrastrukturalnych, które przyczyniać się będą do rozwoju powszechności użytkowania pojazdów elektrycznych. Dot. to m. in. wszelkiej infrastruktury parkingowej, w tym publicznej, która powinna być wyposażona w stacje ładowania (nie tylko przy drogach wojewódzkich). Dot. to norm nowego budownictwa mieszkaniowego, przestrzeni zakładów przemysłowych, usług publicznych, etc.</p> <p>Brakuje działań, które korespondowałyby z wybranymi barierami określonymi m. in. Analizie stanu rozwoju oraz aktualnych trendów rozwojowych w obszarze elektromobilności w Polsce – raport końcowy, Warszawa 2019, s. 53-55.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podstawowym utrudnieniem jest niewystarczająca infrastruktura ładowania pojazdów elektrycznych na terenie Polski, co powoduje, że samochód elektryczny staje się zasadniczo autem miejskim. • Rozmieszczenie stacji ładowania na obszarze naszego kraju wskazuje, że są one zlokalizowane przy głównych szlakach komunikacyjnych. • Poza zasięgiem możliwym do uzyskania dzięki pojemności dostępnych na rynku baterii do pojazdów elektrycznych, istotną kwestią pozostaje brak odpowiednio rozbudowanej sieci stacji ładowania i zarządzania nimi za pomocą specjalnie dostosowanego oprogramowania. • Brakuje również edukacji i działań promocyjnych, które uświadomiłyby korzyści płynące z użytkowania pojazdów elektrycznych, ale także instalowania infrastruktury ładowania. • Z drugiej strony barierą w rozwoju elektromobilności jest niedostateczny poziom współpracy jednostek naukowych z przedsiębiorcami z sektora prywatnego. Utrudnione jest pozyskiwanie środków finansowych zarówno ze źródeł zewnętrznych, jak i w przypadku małych przedsiębiorstw wyodrębnienie puli pieniężnej ze środków własnych na rozwój innowacji i działań badawczych w swoich strukturach. • Ponadto obawy potencjalnych użytkowników związane są również z ewentualnymi kosztami i miejscem serwisowania pojazdów. Obecnie brak niezależnych punktów serwisowych dla

Obszar tematyczny	Wyzwanie	Przypisane do wyzwania kierunki działań
		<p>samochodów elektrycznych, co jest wynikiem braku dostępu do procedur serwisowania tej kategorii pojazdów.</p> <ul style="list-style-type: none"> Istotne są również czynniki ekonomiczne. Przede wszystkim wyraźnie wyższe koszty zakupu pojazdu elektrycznego w stosunku do spalinowego, nawet po uwzględnieniu proponowanych dopłat do zakupu tego rodzaju pojazdu. Warto również zwrócić uwagę na barierę, jaką jest model użytkowania samochodu w Polsce, w którym użytkownicy preferują własność nad wynajmem na czas korzystania. Szczególnie dotyczy to samochodów prywatnych, które przeciętnie użytkowane są przez 1 godzinę w ciągu dnia. Dążenie do zmiany tego modelu wymaga edukacji w celu zmiany świadomości społecznej, ale można przypuszczać, że byłoby to jednym z czynników pomagających w rozwoju elektromobilności. Operatorzy sieci elektroenergetycznej odgrywają ważną rolę przy tworzeniu infrastruktury dla pojazdów elektrycznych. Rozwój punktów ładowania pojazdów elektrycznych nie jest możliwy bez przyłączenia tych punktów do sieci przez OSD, a to pociąga za sobą szereg inwestycji w sieć energetyczną (ze względu na znaczące dociążenie istniejących elementów sieci dystrybucyjnej; głównie wymiana lub rozbudowa transformatorów rozdzielczych oraz modernizacja lub budowa linii elektroenergetycznych).
Transport	<p>PROPONOWANE NOWE WYZWANIE: Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu odciążenie miast i aglomeracji z liczby pojazdów oraz zmianę zachowań komunikacyjnych mieszkańców regionu</p>	<p>4.1.8. Tworzenie warunków do powstania i rozwoju węzłów przesiadkowych umożliwiających w transporcie publicznym zintegrowanie przewozów autobusowych z przewozami kolejowymi poprzez rozwój ofert kolejowo-autobusowych oraz wzajemne powiązanie rozkładów jazdy.</p> <p>4.1.9. Budowa infrastruktury dla obsługi podróżnych ze szczególnym uwzględnieniem parkingów Park&Ride.</p> <p>4.1.11. Budowa dróg rowerowych oraz integracja ich z istniejącym systemem transportu publicznego, („Bike&Ride”), tworzenie warunków dla ich pełnego wykorzystania w codziennych dojazdach.</p> <p>4.1.12. Podejmowanie działań informacyjnych i edukacyjnych mających na celu uświadamianie potrzeby zmian zachowań transportowych i promocji idei zrównoważonego transportu, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci.</p>

Obszar tematyczny	Wyzwanie	Przypisane do wyzwania kierunki działań
Wody	Ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych, podziemnych oraz gleb.	WARTO UZUPEŁNIĆ O DZIAŁANIE: Zachowanie lub odtwarzanie roślinności pasów brzegowych wzdłuż cieków i rowów odwadniających w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń biogennych.
Wody	PROPONOWANE NOWE WYZWANIE: Zwiększenie potencjału retencji wód – konieczność zaplanowania i realizacji kompleksowych działań na terenach całego województwa, dostosowanych do specyfiki danej przestrzeni (zabudowa miejska, wiejska, obszary rolnicze, leśne, górskie, etc.).	WARTO UZUPEŁNIĆ O DZIAŁANIE: Upowszechnienie zabiegów agrotechnicznych ograniczających spływ powierzchniowych i zwiększających retencję. Zwiększanie lesistości kosztem wyłączenia z produkcji rolniczej gruntów marginalnych o niskiej wartości przyrodniczej. Zachowanie bądź odtwarzanie naturalnych terenów retencyjnych (torfowiska, łąki wilgotne).
Energetyka	PROPONOWANE NOWE WYZWANIE: Zwiększenie efektywności i kooperacji pomiędzy systemami wytwarzania i dostaw energii oraz zwiększenie udziału wytwarzanej energii przez podmioty prywatne.	WARTO ROZWAŻYĆ UZUPEŁNIENIE DZIAŁAŃ: Zgodnie z założeniami PEP2040, rozwój rynku energii elektrycznej wymaga wzmocnienia pozycji konsumenta energii elektrycznej poprzez m.in.: poszerzenie polityki informacyjnej, wyposażenie 80% gospodarstw domowych w inteligentne liczniki do 2026 r., dopuszczenie odbiorców do rynków, czyli do generowania energii, sprzedaży oraz świadczenia usług DSR oraz rozwój i upowszechnianie usług agregacji. Ponadto, dla pełnej konkurencyjności wdrożony zostanie obowiązek zawierania umów z konsumentami wyłącznie na podstawie generalnych umów dystrybucji (GUD). Aby zapewnić lepsze warunki funkcjonowania odnawialnych źródeł energii w KSE, w przypadku wykorzystania energii z OZE na potrzeby własne (prosumenci indywidualni oraz przemysłowi) należy dążyć do sytuacji, w której nadwyżki energii wprowadzane są do magazynu energii, lub sprzedawane lokalnie, co powinno zminimalizować potrzeby zewnętrzne prosumenta w okresie niesprzyjających warunków atmosferycznych bądź poprawić rentowność instalacji przy ograniczeniu negatywnego oddziaływania na sieć elektroenergetyczną. W wykorzystaniu terytorialnym kluczowe znaczenie posiadać ma rozwój klastrów energii (obszar pięciu sąsiadujących gmin lub powiatu) i spółdzielni energetycznych. (Polityka energetyczna Polski 2040).
Zasoby surowcowe	Rewitalizacja dawnych pogórnich wyrobisk, które można przekształcić na atrakcyjne tereny rekreacyjne.	5.2.4. Adaptacja terenów poeksploatacyjnych i przemysłowych na cele gospodarcze i rekreacyjne. Zasadność użycia pojęcie rewitalizacja. Czy zakłada się tylko funkcję gosp. i rekreacyjną?
Przestrzenne aspekty rozwoju regionalnego	BRAK OPISANEGO WYZWANIA, KTÓRE KORESPONDUJE Z DZIAŁANIEM (także w sferze	1.1.7. Poprawa struktury obszarowej gospodarstw poprzez scalanie gruntów.

Obszar tematyczny	Wyzwanie	Przypisane do wyzwania kierunki działań
Przestrzenne aspekty rozwoju regionalnego	gospodarczej, związanej z rolnictwem). Szczególna koncentracja negatywnych zjawisk społecznych i poza społecznych w wybranych przestrzeniach miast, skutkująca koniecznością zaplanowania i realizacji kompleksowej rewitalizacji.	Warto przeanalizować możliwość rozdzielnie kwestii odnoszących się do rewitalizacji i odnowy wsi. 1.2. Rewitalizacja miast i odnowa obszarów wiejskich: 1.2.1. Prowadzenie działań rewitalizacyjnych będących specjalną interwencją publiczną na obszarach kryzysowych miast. 1.2.2. Tworzenie nowych i rewitalizacja istniejących terenów zielonych w miastach. 1.2.3. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych i zasobów dziedzictwa kulturowego na terenach małych i średnich miast, w celu podniesienia jakości przestrzeni publicznych, ich estetyki jakości życia mieszkańców. 1.2.4. Rewitalizacja obszarów przemysłowych na terenach silnie zurbanizowanych, zwłaszcza w zachodniej części Małopolski. 1.2.5. Tworzenie parków kulturowych dla najważniejszych zabytkowych zespołów urbanistycznych. 1.2.6. Utrzymywanie tradycyjnej zabudowy oraz architektury regionalnej.

Jak podkreślono w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” nowe podejście do polityki regionalnej zakłada odejście od wspierania całego kraju czy regionów w jednolity sposób na rzecz większego różnicowania interwencji w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów. Takie podejście przekłada się na bardziej precyzyjne wyznaczenie OSI⁶ z punktu widzenia priorytetów polityki rozwoju, jak również na tworzenie instrumentów terytorialnych dopasowanych do ich specyficznych potrzeb rozwojowych. OSI wyznaczane i wspierane na poziomie regionalnym mają pełnić dodatkową funkcję wobec OSI wskazanych na poziomie krajowym.

Jednocześnie w projekcie SRW podkreślono, że działania Samorządu Województwa nie będą ukierunkowane wyłącznie na OSI. Zaproponowane w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” kierunki interwencji będą zmierzały do objęcia wsparciem wszystkich, nawet najmniejszych jednostek w regionie, jednak szczególna uwaga skupiona zostanie na terenach najbardziej potrzebujących i oddalonych, aby rozwój województwa był trwały i zrównoważony.

Takie podejście wynika z założeń polityki rozwoju regionalnego, która określone zostały m. in. w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

Na poziomie krajowym wyznaczono dwa główne typy terytoriów stanowiących **obszary strategicznej interwencji** państwa: **obszary zagrożone trwałą marginalizacją** oraz **miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze**.

⁶ Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, OSI, czyli obszar strategicznej interwencji to obszar, będący przedmiotem koncentracji działań polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie.

Wybór miast średnich do kompleksowego wsparcia polityką rozwoju wiąże się z faktem, że pełnią one szczególnie ważną rolę stabilizującą w policentrycznym systemie osadniczym. Prawidłowe wykształcenie i funkcjonowanie tego systemu wpływa zaś pozytywnie na spójność terytorialną, zmniejszanie dysproporcji rozwojowych i tendencji do nadmiernej koncentracji, obniżanie kosztów działalności, większe prawdopodobieństwo wystąpienia efektów synergicznych, osłabianie negatywnych sprzężeń zwrotnych oraz komplementarną współpracę sieciową. Systemy typu policentrycznego są zatem bardziej konkurencyjne i efektywne.⁷

Obszarami największej koncentracji problemów rozwojowych i w największym stopniu zagrożonymi trwałą marginalizacją są skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast. Obszary te cechują się peryferyjnym położeniem poza obszarami największych aglomeracji i słabą dostępnością transportową. Wyróżniają je m.in. problemy strukturalne w rolnictwie, wolny proces dezagrarnizacji lokalnych gospodarek, niski poziom przedsiębiorczości i niski zasób pozarolniczych miejsc pracy. Na tych obszarach identyfikuje się relatywnie niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców, niską mobilność zawodową, a tym samym niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej. Problemem jest również deprywacja infrastruktury publicznej co negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców. Obszary te borykają się z niekorzystną sytuacją demograficzną (starzenie się społeczeństwa, odpływ młodych i lepiej wykształconych osób, wyludnienie), a także ze słabym dostępem do podstawowych usług publicznych i dużym zapotrzebowaniem na świadczenia pomocy społecznej. Istotną kwestią jest wreszcie niewystarczająca zdolność instytucjonalna JST do efektywnego i skutecznego zarządzania procesami rozwojowymi. Istotnym zagrożeniem jest dalsze pogarszanie się i tak słabej pozycji konkurencyjnej tych obszarów oraz zmniejszanie się ich udziału w procesach rozwojowych, co może prowadzić do ich trwałej społecznej i ekonomicznej marginalizacji.⁸

Wskazanie potencjalnych obszarów problemowych z inicjatywy regionalnej zostało opracowane na podstawie wskaźnika syntetycznego, złożonego z wybranych mierników przedstawiających zagadnienia społeczne, ekonomiczne i środowiskowe.

Gminy, w których stwierdzono koncentrację problemów społecznych, ekonomicznych lub środowiskowych zlokalizowane były we wschodniej części województwa. Do obszarów problemowych zaliczono również gminy o najniższej dostępności transportowej. Zestawienie obszarów problemowych na podstawie powyższych analiz pozwoliło wskazać obszary zmarginalizowane – w sumie 53 gminy w wojewódzkie małopolskim.

Województwo Małopolskie wspierać będzie także miejskie obszary funkcjonalne. Wobec obserwowanych ciążących do ośrodków miejskich, poziom oraz wpływające czynniki na ich rozwój należy rozpatrywać wspólnie z procesami zachodzącymi na otaczających je obszarach wiejskich. Współpraca w ramach obszarów funkcjonalnych, która przekracza granice administracyjne, jest bardzo istotna z punktu widzenia poprawy skuteczności koordynacji procesów rozwojowych i efektywności systemu świadczenia usług publicznych.

Specjalnym wsparciem objęte będą również obszary chronione, w szczególności parki krajobrazowe na terenie Małopolski. Z jednej strony są to obszary szczególnie cenne pod względem przyrodniczym, co niewątpliwie powoduje konieczność objęcia ich dodatkową ochroną i wsparciem

⁷ DELIMITACJA MIAST ŚREDNICH TRACĄCYCH FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE opracowano dla potrzeb Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, 2016 r
⁸ Za: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

z poziomu województwa. Natomiast z drugiej strony wprowadzają one ograniczenia związane z użytkowaniem mieszkalnym, ekonomicznym oraz rolniczym i leśnym tych i okolicznych terenów.

Z uwagi na specyfikę województwa, bardzo ważne jest, aby interwencja kierowana była również na obszary o szczególnych walorach i potencjale, czyli uzdrowiska. Małopolska, to obok Dolnego Śląska, drugi wiodący region oferty uzdrowiskowej w Polsce o uznanej tradycji i bogatej historii. Jak zauważono w projekcie Strategii są to w większości historyczne kurorty, będące znakiem rozpoznawczym regionu, często o zabytkowej architekturze oraz doskonałym położeniu ze względu na walory klimatyczne, przyrodnicze i turystyczne.

Ze względu na szczególną specyfikę województwa, które uznawane jest jako region o ogromnym potencjale kulturowym i turystycznym, bardzo trudne było wskazanie konkretnych obszarów, gdzie powinna być adresowana specjalna interwencja. Wobec braku możliwości wskazania OSI, postanowiono, że przewidziany zostanie specjalny mechanizm wsparcia projektów realizowanych w tych dziedzinach. Mechanizm ten opierać się będzie na budowaniu partnerstw na rzecz realizacji wspólnych i kompleksowych projektów z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, podtrzymywania lokalnych tradycji, turystyki i promocji regionu, budowy ścieżek rowerowych, czy rewitalizacji.

Tabela 5. Terytorialne ukierunkowanie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” w tym obszary strategicznej interwencji

	Obszary wsparcia					
	OSI					Pozostałe obszary
	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze	Miejskie obszary funkcjonalne	Gminy, na których terenie zlokalizowany jest obszar chroniony	Uzdrowiska	Obszary o potencjale kulturowym i turystycznym
Kryterium wyznaczenia	Krajowe obszary strategicznej interwencji oraz obszary wskazane w wyniku analizy regionalnej	Krajowe obszary strategicznej interwencji	Miasta i gminy współpracujące w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych – sformalizowane porozumienia/ partnerstwa	Lokalizacja parku narodowego, parku krajobrazowego, obszaru Natura 2000	Status uzdrowiska	Wspólne działania na bazie partnerstw na obszarach o potencjale kulturowym i turystycznym
Lokalizacja	53 gminy, głównie w południowo-wschodniej i północnej części regionu	Chrzanów, Gorlice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Tarnów, Zakopane	Metropolia Krakowska, MOF Tarnowa, MOF Nowego Sącza, opcjonalnie inne MOF	Północno-zachodnia, południowa i południowo-wschodnia Małopolska	Głównie południe województwa	Brak jednoznacznej lokalizacji
Główne problemy/ działania	Demografia, deficyty w zakresie dostępu do usług publicznych, niski poziom przedsiębiorczości, dostępność transportowa	Wzmocnienie funkcji w systemie osadniczym, wzmocnienie bazy ekonomicznej, rozwój przedsiębiorczości, wzrost aktywności zawodowej i mobilności, poprawa jakości życia, rozwój usług publicznych, racjonalizacja zagospodarowania przestrzennego	Poprawa skuteczności koordynacji procesów rozwojowych i efektywności systemu świadczenia usług publicznych	Ochrona przyrody i środowiska oraz ograniczenia związane z kreowaniem funkcji rozwojowych	Wzmocnienie funkcji i ochrona walorów uzdrowiskowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego, podtrzymywanie lokalnych tradycji, turystyka i promocja regionu, budowa ścieżek rowerowych, rewitalizacji

Mając na uwadze ww. obszary szczególnego wsparcia w ramach polityki regionalnej należy wskazać, że zostały one wytyczone w sposób spójny z wyzwaniem dla polityki regionalnej, zdefiniowanym w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

Wyzwaniem dla polityki regionalnej jest zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego podregionów oraz przeciwdziałanie kumulacji problemów społeczno-gospodarczych, szczególnie na obszarach peryferyjnych, położonych z dala od dużych ośrodków miejskich i na styku województw. Istotne jest również zmniejszanie różnicowań wewnątrzmijskich oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców na obszarach zdegradowanych, poprawa atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości. W kontekście zapewnienia spójności terytorialnej znaczenie ma także zwiększenie poziomu dostępu do usług (edukacyjnych, zdrowotnych, z zakresu kultury, społecznych, transportowych, doradztwa biznesowego) i podstawowych dóbr warunkujących włączenie się mieszkańców tych obszarów w procesy rozwojowe w szczególności z wykorzystaniem potencjału społeczności lokalnych i sektora ekonomii społecznej i solidarnej.

Powyższe oznacza, że w sposób właściwy i zgodny z założeniami polityki regionalnej kraju oraz zgodnie z potrzebami i potencjałami regionu, ustalono priorytety terytorialnego wsparcia procesów rozwojowych w województwie małopolskim. Autorzy Strategii podkreślili ponadto, że działania Samorządu Województwa nie będą ukierunkowane wyłącznie na OSI, a będą zmierzały do objęcia wsparciem wszystkich, nawet najmniejszych jednostek w regionie. Szczególna uwaga skupiona zostanie na terenach najbardziej potrzebujących i oddalonych, aby rozwój województwa był trwały i zrównoważony.

4. Ocena skwantyfikowania celu głównego oraz celów szczegółowych w odniesieniu do przyjętych w projekcie wskaźników dla tych celów w ramach każdego z obszarów

Projekt SRWM 2030 zawiera zestaw wskaźników pomiaru rezultatu realizacji strategii. Jest to zestaw wskaźników dostępnych w statystyce publicznej lub w wewnętrznym systemie sprawozdawczości UMWM. Poniżej zaprezentowano analizę skwantyfikowania i możliwości obserwowania postępu realizacji założonych celów: głównego oraz strategicznych przez zaproponowany w projekcie SRWM 2030 zestaw wskaźników.

CEL GŁÓWNY: MAŁOPOLSKA REGIONEM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, ŚRODOWISKOWYM I TERYTORIALNYM

Podstawowe oczekiwane rezultaty: zrównoważony rozwój regionu.

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
Produkt krajowy brutto ogółem [w mln zł]	Tak	148 103 (2016)	Wzrost	Wskaźnik bezpośrednio mierzy wzrost gospodarczy regionu.
Zróżnicowanie poziomu rozwoju gmin w Małopolsce na podstawie wskaźnika syntetycznego	Tak	3,42 (2017)	Spadek	Wskaźnik mierzy różnice w rozwoju gospodarczym, społecznym i środowiskowym wewnątrz regionu, co daje w efekcie informacje o różnicach w rozwoju w wymiarze terytorialnym. Celem Strategii jest zmniejszanie wewnętrznych dysproporcji rozwoju.

Skwantyfikowanie celu głównego przy wykorzystaniu powyższych wskaźników należy uznać za trafne, przy założeniu, że cechy wybrane do konstrukcji wskaźnika *zróżnicowanie poziomu rozwoju gmin w Małopolsce na podstawie wskaźnika syntetycznego*, rzeczywiście opisują poziom zróżnicowanie rozwoju województwa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym

Odnosząc się do poszczególnych wskaźników należy stwierdzić, że wskaźnik *PKB ogółem* będzie informował o efektach pracy społeczeństwa województwa małopolskiego w okresie realizacji strategii i będzie stanowił podstawowe źródło informacji o kondycji gospodarczej województwa. Wskaźnik ten opisuje zagregowaną wartość dóbr i usług finalnych wytworzonych przez narodowe i zagraniczne czynniki produkcji zlokalizowane na terenie województwa małopolskiego. W projekcie SRWM 2030 zakłada się, że w perspektywie 2030 roku PKB ogółem województwa małopolskiego będzie charakteryzował trend wzrostowy.

Z kolei wskaźnik *zróżnicowanie poziomu rozwoju gmin w Małopolsce na podstawie wskaźnika syntetycznego* daje możliwość skwantyfikowania celu głównego w obszarze gospodarczym, środowiskowym, społecznym, a także terytorialnym. Jak bowiem czytamy w projekcie SRWM 2030, wskaźnik syntetyczny został opracowany na podstawie 15 cech (faktycznie jest tych cech 14 – zgodnie z katalogiem wskazanym na mapie 31, strona 55, część II: Strategia) określających problemy województwa w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Zróżnicowanie zostało wskazane jako różnica pomiędzy najwyższą i najniższą wartością. W perspektywie 2030 roku zakłada się, że przyjęty wskaźnik będzie charakteryzował trend spadkowy, co oznacza, że zróżnicowanie poziomu rozwoju gmin będzie mniejsze niż w roku bazowym. Zastrzeżenia można mieć do faktu, że w projekcie SRWM 2030 w sposób niewystarczający wyjaśniono, że to właśnie wskaźniki wymienione na

mapie 31 posłużą do skonstruowania wskaźnika syntetycznego. Rekomenduje się zatem uzupełnienie zapisów projektu Strategii o treści, z których jednoznacznie wynikać będzie, że wskaźnik syntetyczny powstał w oparciu o katalog wskaźników wymienionych na mapie 31 oraz o informacje przedstawiające opis metodologii konstrukcji wskaźnika syntetycznego. .

CEL STRATEGICZNY 1. [OBSZAR: MAŁOPOLANIE] - ROZWÓJ SPOŁECZNIE WRAŻLIWY, SPRZYJAJĄCY RODZINIE

Podstawowe oczekiwane rezultaty: zapewnienie jak najlepszej jakości życia Małopolan i ich rodzin oraz wyrównywanie szans rozwojowych małopolskich rodzin.

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym [%]	Tak	20,90 (2017)	Spadek	Wskaźnik mierzy bezpośrednio poziom zaspokajania podstawowych potrzeb społecznych.
Przeciętne trwanie życia [lata]	Tak	79,1 (2018)	Wzrost	Wskaźnik wyraża średnią liczbę lat, jaką w danych warunkach umieralności ma jeszcze do przeżycia osoba pochodząca z określonej zbiorowości. Przyjęty trend wzrostowy zakłada zatem, że warunki umieralności ulegną takim przekształceniom, w efekcie których przeciętne trwanie życia Małopolan zostanie wydłużone.
Średnia liczba dni absencji chorobowej (z tytułu choroby własnej) na jednego pracującego [dni]	Tak	9,2	Spadek	Wskaźnik mierzy średnią liczbę dni absencji chorobowej przypadającą na jednego pracującego. Wysokość tego wskaźnika obrazuje rozmiar zjawiska jakim są absencje pracujących wynikające z ich zapadalności na choroby. Z kolei zmiany w dynamice zjawiska jakim jest absencja chorobowa są wskaźnikiem, m.in. poziomu zdrowia społeczeństwa, kondycji systemu ochrony zdrowia, jak również sytuacji na rynku pracy.
Odsetek biernych zawodowo z powodu obowiązków rodzinnych [%]	Tak	13,9 (2018)	Spadek	Wskaźnik mierzy poziom bierności zawodowej w grupie osób w wieku produkcyjnym, spowodowanej koniecznością realizacji obowiązków rodzinnych (np. sprawowanie opieki nad osobami niesamodzielnymi). Wzrost tego wskaźnika informowałby o tym, że brakuje systemowych rozwiązań generowanych na poziomie województwa, które odciążą osoby w wieku produkcyjnym od obowiązków rodzinnych, co dałoby możliwość powrotu tych osób na rynek pracy.
Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu (w okresie 4 tygodni przed badaniem) [%]	Tak	5,8 (2017)	Wzrost	Wskaźnik mierzy pośrednio poziom zainteresowania ciągłym uczeniem się i podnoszeniem wiedzy oraz kwalifikacji przez społeczeństwo województwa małopolskiego. Wyższy poziom wiedzy, umiejętności i kompetencji przekłada się natomiast na lepsze dostosowanie danej społeczności do potrzeb rynku pracy i daje możliwość pozyskania lepiej płatnej pracy, co bezpośrednio wpływa na jakość życia mieszkańców.
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata [%]	Tak	72,1 (2018)	Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośrednio aktywność zawodową ludności w wieku produkcyjnym.

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców [osoby]	Tak	30 931 (2018)	Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośrednio poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym.

Analiza wskaźników przyjętych w projekcie SRWM 2030 w obszarze MAŁOPOLANIE pozwala stwierdzić, że częściowo kwantyfikują one przyjęty dla tego obszaru cel strategiczny. Wskaźniki te bowiem nawiązują do kwestii demograficznych, włączenia społecznego, rynku pracy czy uczestnictwa w życiu kulturalnym.

Należy jednak zaznaczyć, że brakuje wskaźników, które w pełniejszy sposób kwantyfikowałyby cel strategiczny obszaru MAŁOPOLANIE. Mamy tu na myśli następujące wskaźniki:

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [%]	Tak	Wzrost	Wskaźnik mierzy poprawę dostępności do opieki żłobkowej. Poprawa dostępności do opieki żłobkowej jest bezpośrednio skorelowana z liczbą biernych zawodowo z powodu obowiązków rodzinnych. Należy bowiem zakładać, że poprawa wskaźnika dotyczącego odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach powinna wpłynąć na obniżenie liczby osób biernych zawodowo ze względu na realizację obowiązków rodzinnych związanych z opieką nad dziećmi w wieku żłobkowym.
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym [%]	Tak	Wzrost	Wskaźnik mierzy poprawę dostępności do usług wychowania przedszkolnego. I podobnie jak wskaźnik mówiący o odsetku dzieci objętych opieką żłobkową jest bezpośrednio skorelowany z liczbą biernych zawodowo z powodu obowiązków rodzinnych.
Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej [szt.]	Tak	Wzrost	Wskaźnik mierzy poprawę w zakresie dostępu do placówek stacjonarnej pomocy społecznej, co ma szczególne znaczenie w kontekście rozwijania usług opiekuńczych w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Ponadto wskaźnik ten także jest skorelowany z odsetkiem biernych zawodowo ze względu na realizację obowiązków rodzinnych pełnionych na rzecz osób niesamodzielnych (niesamodzielność spowodowana podeszłym wiekiem, chorobami przewlekłymi czy niepełnosprawnością).
Liczba kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka na 10 tys. mieszkańców [osoba]	Tak	Spadek	Wskaźnik mierzy pośrednio poziom aktywności zawodowej kobiet.
Liczba wypadków i zabitych na drogach wojewódzkich	Tak	Spadek	Wskaźnik bezpośrednio mierzy poziom bezpieczeństwa pieszych i innych uczestników ruchu drogowego na drogach wojewódzkich.

CEL STRATEGICZNY 2. [OBSZAR: GOSPODARKA] – INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA MAŁOPOLSKI

Podstawowe oczekiwane rezultaty: dalszy rozwój oraz umacnianie konkurencyjnej oraz innowacyjnej pozycji Małopolski zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
Miejsce w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji [pozycja]	Tak	155 (2019)	Wzrost	Wskaźnik bezpośrednio mierzy poziom innowacyjności regionu Małopolski na tle pozostałych regionów Unii Europejskiej.
Nakłady na działalność innowacyjną [mld zł]	Tak	3,6 (2017)	Wzrost	Wskaźnik informuje o tym, czy przedsiębiorstwa regionu ukierunkowują się na rozwój innowacji.
Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców, w tym na obszarach wiejskich [szt.]	Tak	115 (2017)	Wzrost	Wzrost liczby podmiotów wpisanych do REGON bezpośrednio mierzy skalę wzrostu gospodarczego, w tym wzrostu gospodarczego generowanego na obszarze województwa Małopolskiego.
Wartość nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa wsparte w ramach Polskiej Strefy Inwestycji [mln zł]	Tak	0 ⁹ (2018)	Wzrost	Wskaźnik mierzy pośrednio skalę oddziaływania wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom w ramach Polskiej Strefy Inwestycji. Wskaźnik informuje o wielkości nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa, które skorzystały ze wsparcia
Średni czas pobytu turysty w województwie małopolskim [dni]	Tak	2,7 (2018)	Wzrost	Wskaźnik bezpośrednio informuje o średnim czasie pobytu turysty w województwie Małopolskim
Liczba pasażerów przewiezionych kolejami regionalnymi	Tak	11,3 (2018)	Wzrost	Wskaźnik mierzy pośrednio poprawę jakości i dostępności do publicznego transportu kolejowego.
Długość nowo wybudowanych odcinków autostrad i dróg ekspresowych [km]	Tak	4,5 (2017)	Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośrednio wzrost długości dróg ekspresowych i autostrad.
Odsetek dróg w stanie dobrym [%]: a) krajowych b) wojewódzkich	Tak	a) 51,6 b) 55 (2017)	Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośrednio stan jakości dróg krajowych i wojewódzkich.
Odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną [%]	Tak	37,8 (2018)	Wzrost	Wskaźnik mierzy poprawę zakresu wykorzystania i dostępności dla mieszkańców technologii IT w sferze usług publicznych związanych z administracją.
Odsetek firm w Małopolsce [%]: a) składających zamówienia przez Internet b) otrzymujących zamówienia przez Internet	Tak	a) 35,1 b) 15,6 (2017)	Wzrost	Wskaźnik mierzy poprawę zakresu wykorzystania i dostępności dla przedsiębiorstw technologii IT w sferze gospodarczej dotyczącej relacji biznesowych B2B i B2C.
Nakłady na recykling i wykorzystanie odpadów [mln zł]	Tak	24,7 (średnia z lat 2015-2017)	Wzrost	Wskaźnik pośrednio mierzy rozwój i innowacyjność systemu gospodarki odpadami ukierunkowanego na zmniejszenie strumienia odpadów trafiających na składowiska odpadów.

⁹ Zgodnie z zapisami projektu SRWM 2030 wartość bazowa zostanie określona w późniejszym terminie ze względu na fakt, iż PSI jest instrumentem funkcjonującym od października 2018 r.

Analiza wskaźników przyjętych w projekcie SRWM 2030 w obszarze GOSPODARKA pozwala stwierdzić, że w dużej mierze kwantyfikują one przyjęty dla tego obszaru cel strategiczny. Wskaźniki te bowiem nawiązują do kwestii innowacyjności i konkurencyjności Małopolski.

Należy jednak zaznaczyć, że brakuje wskaźników, które w pełniejszy sposób kwantyfikowałyby cel strategiczny obszaru GOSPODARKA. Mamy tu na myśli następujące wskaźniki:

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem [%]	Tak	Wzrost	Wskaźnik informuje o tym, czy przedsiębiorstwa regionu rozwijają się w oparciu o innowacje. Ponadto wskaźnik informuje o tym czy pozycja konkurencyjna Małopolskiej gospodarki na arenie międzynarodowej jest generowana przez rozwój innowacyjności.
Udział przedsiębiorstw przemysłowych/usługowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw [%]	Tak	Wzrost	Wskaźnik informuje o tym, czy przedsiębiorstwa regionu do rozwoju innowacji wykorzystują efekt synergii związany ze współpracą.
Udział mieszkańców posiadających dostęp do publicznego transportu wojewódzkiego (pociąg i autobus) ze swojej miejscowości [%]	Tak	Wzrost	Wskaźnik bezpośrednio mierzy poziom wykluczenia komunikacyjnego mieszkańców województwa.

CEL STRATEGICZNY 3. [OBSZAR: ŚRODOWISKO] – WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO, KRAJOBRAZU I PRZESTRZENI ZAMIESZKANIA ORAZ ŚWIADOMI EKOLOGICZNE MAŁOPOLANIE

Podstawowe oczekiwane rezultaty: ochrona oraz racjonalne korzystanie z zasobów środowiska naturalnego Małopolski oraz nadanie im charakteru czynników wspierających rozwój gospodarczy regionu (zwłaszcza w kontekście przemysłów czasu wolnego) a także przyczyniających się do poprawy jakości życia Małopolan oraz ich rodzin.

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
a) Średnioroczne stężenie pyłów zawieszonych PM 2,5 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]: - Kraków - Nowy Sącz - Tarnów - Trzebinia	Tak	a) PM 2,5: - Kraków: 39 - Nowy Sącz: 34 - Tarnów: 26 - Trzebinia: 26	Spadek	Wskaźnik mierzy bezpośrednio zmianę dotyczącą zmniejszania emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych.
b) emisja CO ₂ z zakładów szczególnie uciążliwych [Mg/rok]		b) 10 840		
Powierzchnia zalesień [ha]	Tak	435 tys.	Wzrost	Wskaźnik obrazuje efekty procesu wprowadzania lasu na powierzchnie inne niż leśne, na przykład na nieużytki porolne, bagna, torfowiska oraz

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
				powierzchnie zdegradowane działalnością człowieka (hałdy kopalniane, odkrywki) w celu przywrócenia im naturalnych warunków panujących w kompleksie bioekologicznym.
Powierzchnia terenów zieleni publicznej [ha]	Tak	3 924	Wzrost	Wskaźnik mierzy pośrednio poziom zrównoważonego rozwoju danego obszaru. Obszary, przede wszystkim miasta, posiadające znaczne tereny zieleni publicznej mają większy potencjał w kierunku kształtowania zrównoważonej struktury funkcjonalno-przestrzennej.
Odsetek selektywnie zebranych odpadów komunalnych w stosunku do ogółu zebranych [%]	Tak	30	Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośredni efekt rozwijania systemu gospodarki odpadami ukierunkowanego na zmniejszenie strumienia odpadów trafiających na składowiska odpadów.
Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym na terenach wiejskich [%]	Tak	WODOCIĄGI:81 Wieś: 35 KANALIZACJA:63 Wieś: 39	Wzrost	Wskaźnik mierzy poprawę dostępności do usług publicznych związanych z siecią wodociągową i kanalizacyjną, z uwzględnieniem specyfiki obszarów wiejskich
Odsetek jednolitych części wód powierzchniowych w dobrym stanie [%]	Tak	3,5	Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośrednio poziom jakości wód powierzchniowych.
Powierzchnia gruntów pod wodami [ha]	Tak	1,4	Wzrost	Wskaźnik mierzy pośrednio poziom zrównoważonego rozwoju danego obszaru. Powierzchnia gruntów pod wodami traktowana jest bowiem jako składowa terenów istotnych dla kształtowania odpowiednich warunków życia mieszkańców, a także dla zachowania zasobów przyrodniczych i jednocześnie zrównoważonego rozwoju danego obszaru.
Udział energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii [%]	Tak	8,4	Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośrednią zmianę technologiczną oddziałującą na środowisko wynikającą ze zwiększania udziału energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem.

Analiza wskaźników przyjętych w projekcie SRWM 2030 w obszarze ŚRODOWISKO pozwala stwierdzić, że w dużej mierze kwantyfikują one przyjęty dla tego obszaru cel strategiczny. Wskaźniki te bowiem nawiązują do kwestii wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, krajobrazu i przestrzeni zamieszkania oraz świadomości ekologicznej Małopolan.

Należy jednak zaznaczyć, że brakuje wskaźników, które w pełniejszy sposób kwantyfikowałyby cel strategiczny obszaru ŚRODOWISKO. Mamy tu na myśli następujące wskaźniki:

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem [%]	Tak	Spadek	Wskaźnik bezpośrednio mierzyć będzie postęp w zmniejszaniu powierzchni gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji.
Odpady wytworzone w ciągu roku (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) [tys. ton]	Tak	Spadek	Wskaźnik mierzy pośrednio skuteczność polityk związanych z rozwojem gospodarki o obiegu zamkniętym. Wskaźnik mierzy bowiem pośrednio efektywność prowadzenia gospodarki odpadami w sferze przedsiębiorstw.

CEL STRATEGICZNY 4. [OBSZAR: ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA] – SYSTEM ZARZĄDZANIA STRATEGICZNEGO ROZWOJEM W WOJEWÓDZTWIE DOSTOSOWANY DO WYZWAŃ DEKADY 2020-2030

Podstawowe oczekiwane rezultaty: poprzez wspieranie wdrażania interwencji opisanej w pozostałych obszarach zwiększanie efektywności działań prorozwojowych podejmowanych na rzecz realizacji opisanych w SRWM 2030 celów.

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
Przyrost w dochodach własnych budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Tak, pod warunkiem jego korekty Niejasno sformułowany wskaźnik Wskaźnik powinien brzmieć: Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	18,84 (2016-2018)	Stabilizacja Sugeruje się wzrost	Przy tak sformułowanym wskaźniku nie wiadomo o przyrost czego (środków z jakiego źródła) w dochodach własnych budżetów samorządów chodzi. Jeżeli autor wskaźnika miał na myśli zdolność jednostek samorządowych z Małopolski do samofinansowania, to trafniejsze byłoby zastosowanie wskaźnika obrazującego relację dochodów własnych do dochodów ogółem. Ponadto myśląc o rozwoju województwa w długiej perspektywie czasowej trafniejsze wydaje się oczekiwanie trendu wzrostowego udziału dochodów własnych w dochodach ogółem niż utrzymanie stabilizacji w tym zakresie.
Przyrost wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na	Tak, pod warunkiem jego korekty Niejasno sformułowany wskaźnik	13,7 (2015-2017)	Stabilizacja Sugeruje się wzrost	Wskaźnik obrazuje zmiany wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych. Pośrednio zatem wskaźnik może obrazować skuteczność działań prowadzonych z poziomu władz

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Wskaźnik powinien brzmieć: Wielkość wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]			województwa zachęcających mieszkańców Małopolski do przekazywania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na cele OPP. Myśląc o rozwoju OPP i realizowanych przez te podmioty działań, które często uzupełniają usługi publiczne, warto rozważyć przyjęcie założenia o wzroście analizowanego wskaźnika w perspektywie 2030 roku.
Przyrost wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Tak, pod warunkiem jego korekty Niejasno sformułowany wskaźnik Wskaźnik powinien brzmieć: Wielkość środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]	Do ustalenia (2016-2018)	Stabilizacja Sugeruje się wzrost	Wskaźnik informuje o wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych. A zatem wskaźnik pośrednio mierzy poziom profesjonalizacji procesu przygotowywania wniosków o środki ze źródeł pozakrajowych oraz poziom kwalifikacji i umiejętności kadr (sektora publicznego i prywatnego) biorących udział w tym procesie.
Przyrost wartości budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Tak, pod warunkiem jego korekty Niejasno sformułowany wskaźnik Wskaźnik powinien brzmieć: Suma budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]	Do ustalenia (2016-2018)	Stabilizacja Sugeruje się wzrost	Wskaźnik bezpośrednio informuje o przyroście środków finansowych przeznaczanych na budżety obywatelskie. Przyrost tych środków powoduje, że bardziej prawdopodobnym staje się włączenie do realizacji większej liczby projektów obywatelskich lub/i zwiększa się możliwość realizacji projektów wymagających zaangażowania istotnych środków finansowych.
Odsetek samorządów lokalnych w województwie realizujących co najmniej jedno ponadroczne zadanie publiczne jako partnerstwo publiczno-	Tak	Do ustalenia	Wzrost	Wskaźnik bezpośrednio mierzy poziom wdrażania przez samorządy lokalne długookresowej (ponadrocznej) współpracy z podmiotami reprezentującymi sektor społeczny.

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
społeczne (zlecenie na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) [%]				
Końcowa frekwencja wyborcza w ostatnich wyborach samorządowych (I tura) [%]	Tak	52.2%	Wzrost	Wskaźnik mierzy pośrednio poziom uczestnictwa w życiu publicznym.

Analiza wskaźników przyjętych w projekcie SRWM 2030 w obszarze ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA pozwala stwierdzić, że w znacznej mierze kwantyfikują one przyjęty dla tego obszaru cel strategiczny. Wskaźniki te bowiem nawiązują do kwestii zarządzania strategicznego rozwojem województwa dostosowanego do wyzwań dekady 2020-2030.

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że cztery wskaźniki zostały wadliwie skonstruowane, ponieważ w ich nazwach znajduje się już oczekiwana tendencja zmian. Do wskaźników tych zaliczamy:

- Przyrost w dochodach własnych budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]
- Przyrost wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]
- Przyrost wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]
- Przyrost wartości budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]

W powyższych wskaźnikach zastosowano słowo „przyrost”, które sugeruje oczekiwaną zmianę w perspektywie 2030 roku. Należy podkreślić, że oczekiwaną zmianę definiujemy w obszarze „oczekiwany trend” a nie w treści wskaźnika. Rekomenduje się zatem korektę treści ww. wskaźników.

Ponadto w przypadku czterech wskaźników rekomenduje się dokonanie zmiany zapisów w obszarze „oczekiwany trend” – zamiast „stabilizacja” sugeruje się „wzrost”.

Należy zaznaczyć, że brakuje wskaźników, głównie w obszarze promocji i współpracy na linii jednostki samorządu terytorialnego – mieszkańcy, które w pełniejszy sposób kwantyfikowałyby cel strategiczny obszaru ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE. Mamy tu na myśli następujące wskaźniki:

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
łącna frekwencja w budżetach obywatelskich [%]	Tak	Wzrost	Wskaźnik mierzy pośrednio poziom uczestnictwa mieszkańców danego obszaru w życiu publicznym.
Udział środków przeznaczanych na działania	Tak	Stabilizacja lub Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośrednio poziom środków przeznaczanych przez jednostki samorządu

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
promocyjne w budżetach samorządów z Małopolski [%]			terytorialnego Małopolski na działania promocyjne.

CEL STRATEGICZNY 5. [OBSZAR: ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE] – ZRÓWNOWAŻONY I TRWAŁY ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA W OPARCIU O ENDOGENICZNE POTENCJAŁY POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW MAŁOPOLSKI

Podstawowe oczekiwane rezultaty: bardziej precyzyjne zaadresowanie działań opisanych w pozostałych częściach Strategii do potrzeb oraz lokalnych potencjałów poszczególnych typów terytoriów występujących w Małopolsce.

Wskaźnik	Czy wskaźnik obiektywnie mierzy zjawiska przypisane do celu?	Wartość bazowa (rok bazowy)	Oczekiwany trend	Uzasadnienie
Wskaźnik urbanizacji (liczony jako udział ludności w miastach w ogóle ludności) [%]	Tak	48,2 (2018)	Stabilizacja	Wskaźnik ten określa poziom rozwoju społecznego ludności zamieszkującej województwo Małopolskie. Jest on bezpośrednio powiązany z poziomem uprzemysłowienia danego obszaru, z czym z kolei związane jest zjawisko migrowania ludności z terenów wiejskich do miast.
Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem [%]	Tak	66,9 (2017)	Wzrost	Wskaźnik bezpośrednio mierzy postęp prac planistycznych dotyczących kształtowania ładu przestrzennego danego obszaru.
Ekologiczne gospodarstwa rolne z certyfikatem – udział powierzchni użytków rolnych w użytkach rolnych ogółem [%]	Tak	1,64 (2017)	Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośrednio udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych posiadających certyfikat w gospodarstwach ekologicznych w stosunku do całkowitej powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach rolnych. Ekologiczne użytki rolne, to użytki na których stosowane są ekologiczne metody produkcji. A zatem wskaźnik mierzy w sposób pośredni zrównoważony rozwój danego obszaru.
Zróżnicowanie w dochodach własnych gmin na 1 mieszkańca (iloraz najwyższych i najniższych dochodów)	Tak	7,15 (2018)	Spadek	Wskaźnik mierzy pośrednio poziom spójności wewnątrzregionalnej województwa w wymiarze ekonomicznym, zobrazowanym zróżnicowaniem w dochodach własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca.
Nakłady inwestycyjne w miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze w ramach Polskiej Strefy Inwestycji [mln zł]	Tak	187,9 (2018)	Wzrost	Wskaźnik mierzy bezpośrednio poziom nakładów inwestycyjnych w ramach Polskiej Strefy Inwestycji w miastach borykających się z problemami społeczno-gospodarczymi.

Analiza wskaźników przyjętych w projekcie SRWM 2030 w obszarze ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE pozwala stwierdzić, że w sposób wystarczający kwantyfikują one przyjęty dla tego obszaru cel strategiczny. Wskaźniki te bowiem nawiązują do kwestii zrównoważonego i trwałego rozwoju województwa w oparciu o endogeniczne potencjały poszczególnych obszarów Małopolski.

5. Ocena potencjalnego wpływu realizacji Strategii na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem: prognozowanych trendów rozwojowych, zakładanych wartości wskaźników, ram finansowych ujętych w projekcie.

W ramach oceny potencjalnego wpływu realizacji Strategii na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski zostały zidentyfikowane prawdopodobne efekty oddziaływania zakładanych wartości ujętych w Strategii wskaźników.

Dokonując syntetycznego podsumowania przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że:

- Większość zaprezentowanych zmian wartości wskaźników odnoszących się do poszczególnych celów strategicznych jest właściwa. Odpowiada prognozowanym trendom rozwojowym oraz treści interwencji publicznej.
- Wątpliwości oceniających dotyczą czterech wskaźników kwantyfikujących *cel strategiczny 4 - System zarządzania strategicznego rozwojem w województwie dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030*. Przyjęte nazwy wskaźników są wadliwe, ponieważ zawierają w sobie sugerowany trend zmiany przewidywanej w perspektywie 2030 roku. Autorzy ekspertyzy zaproponowali korekty w nazwach problematycznych wskaźników:

Obecna nazwa wskaźnika	Rekomendowana nazwa wskaźnika
Przyrost w dochodach własnych budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]
Przyrost wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Wielkość wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]
Przyrost wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Wielkość środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]
Przyrost wartości budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Suma budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]

- Wątpliwości oceniających budzi trend stabilizacji przyjęty dla ww. czterech wskaźników kwantyfikujących *cel strategiczny 4 -System zarządzania strategicznego rozwojem w województwie dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030*. Autorzy ekspertyzy zaproponowali trend wzrostowy dla tych wskaźników (szczegóły w tabeli 6).
- Wątpliwości oceniających dotyczą także wskaźnika *Zróźnicowania poziomu rozwoju gmin w Małopolsce na podstawie wskaźnika syntetycznego*. Prognozy finansowania rozwoju województwa w perspektywie do 2030 roku wskazują, że środki prywatne przeznaczone na inwestycje będą wyższe od skumulowanych środków inwestycji publicznych. W związku z tym Województwo Małopolskie ma ograniczone zdolności do wpływania na poziom zróżnicowania wewnętrznego rozwoju w regionie, gdyż jest on kształtowany w dużym stopniu przez procesy gospodarcze.

Szczegółową ocenę potencjalnego wpływu realizacji Strategii na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 6. Ocena potencjalnego wpływu realizacji Strategii na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem: prognozowanych trendów rozwojowych, zakładanych wartości wskaźników, ram finansowych ujętych w projekcie SRWM 2030

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników		Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych
CEL GŁÓWNY: MAŁOPOLSKA REGIONEM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, ŚRODOWISKOWYM I TERYTORIALNYM		
Wskaźniki (ujęte w projekcie SRWM 2030)	Zakładana wartość	
Produkt krajowy brutto ogółem [w mln zł]	Wzrost	<p>Wzrost wartości PKB ogółem będzie informował o efektach pracy społeczeństwa województwa małopolskiego w okresie realizacji strategii i będzie stanowił podstawowe źródło informacji o kondycji gospodarczej województwa. Wskaźnik ten opisuje zagregowaną wartość dóbr i usług finalnych wytworzonych przez narodowe i zagraniczne czynniki produkcji zlokalizowane na terenie województwa Małopolskiego. Można zatem stwierdzić, że skala wzrostu wartości tego wskaźnika będzie informować o skali poprawy kondycji gospodarczej województwa Małopolskiego.</p> <p>Wydaje się jednak, że sam wzrost wartości produktu krajowego brutto wytworzonego w województwie Małopolskim będzie wskaźnikiem nieoddającym w pełni obrazu kondycji gospodarczej województwa. Precyzyjniejszym wskaźnikiem byłaby dynamika wzrostu PKB oraz odniesienie tej dynamiki do wartości odnotowywanych przez polską gospodarkę w ujęciu ogólnym. Gdyby bowiem okazało się, że dynamika wzrostu PKB województwa małopolskiego w perspektywie 2030 roku była wyższa niż dynamika wzrostu PKB Polski, wówczas można byłoby stwierdzić, że strategiczne decyzje podejmowane w regionie oraz umiejętność wykorzystania endogenicznych potencjałów rozwojowych, przyczyniły się do tego, że region rozwija się szybciej niż kraj. Należy w tym miejscu podkreślić, że tempo tego rozwoju jest niezmiernie istotne z punktu widzenia możliwości zaspokojenia ze środków publicznych rosnących potrzeb (ochrony zdrowia, opieki, infrastruktury społecznej, zabezpieczenia emerytalnego) generowanych przez starzejące się społeczeństwo. Z kolei zwiększona alokacja środków na zabezpieczenie tych potrzeb będzie się wiązała z ograniczeniem możliwości inwestycyjnych regionu. Z kolei ograniczone możliwości inwestycyjne mogą spowodować niedostateczne przygotowanie potencjału niezbędnego do dalszego rozwoju województwa w perspektywie po 2030 roku.</p> <p>Zakładany w perspektywie 2030 roku wzrost PKB koresponduje z prognozowanym w projekcie SRWM 2030 trendem rozwojowym przyjmującym założenie o stabilnym rozwoju gospodarczym regionu w najbliższych latach. Uwzględniając wymienione w dokumencie czynniki spowalniające rozwój gospodarczy Małopolski, można przyjąć, że osiągnięcie zakładanego trendu wzrostowego PKB jest wysoce prawdopodobne, przy założeniu, że prognozowane światowe spowolnienie gospodarcze nie spowoduje istotnych perturbacji rozwojowych w województwie małopolskim.</p> <p>Prognozuje się ponadto, że wartość nakładów inwestycyjnych w regionie, zarówno prywatnych oraz publicznych, utrzyma się na poziomie zbliżonym do okresu 2015-2018. Dane dot. inwestycji przedsiębiorstw wskazują, że po początkowym szybkim wzroście inwestycji w latach 2010-2014 nastąpiło spowolnienie wzrostu. Od około 2015 roku wielkość nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw wynosiła około 8 mld zł rocznie. Wielkość nakładów inwestycyjnych w sferze publicznej była nieco niższa od sektora prywatnego i rozkładała się mniej więcej równomiernie na inwestycje krajowe oraz desygnowane z poziomu regionu (województwo, powiaty, gminy). Skala inwestycji spowodowała istotne zmiany w sferze gospodarczej (wzrost kilku procent rocznie), bardzo duże zmiany na rynku pracy (spadek bezrobocia) oraz w sferze społecznej (spadek odsetka gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej). W perspektywie do 2030 roku przewiduje się utrzymanie skali inwestycji w regionie, jednocześnie wystąpią inne niekorzystne zjawiska, które mogą spowodować, że wielkość inwestycji w rozwój regionu nie będzie korelować z tempem wzrostu gospodarczego, a tym samym wzrostem produktu krajowego brutto. Zaliczyć do</p>

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników		Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych
		<p>nich można wspomniane czynniki demograficzne, w tym malejący odsetek ludności czynnej ekonomicznie, rosnące obciążenia polityki społecznej. Kluczowy będzie również wzrost konkurencyjności i innowacyjności regionu.</p> <p>Podsumowując, należy wskazać, że w perspektywie do 2030 roku produkt krajowy brutto wzrośnie. Trudno natomiast przewidzieć skalę i dynamikę jego wzrostu na linii czasu. Z perspektywy strategicznej istotne będzie eliminowanie barier wzrostu gospodarczego, w tym związanych z problemami demograficznymi oraz konkurencyjnością gospodarki.</p>
Zróżnicowanie poziomu rozwoju gmin w Małopolsce na podstawie wskaźnika syntetycznego	Spadek	<p>Osiągnięcie w perspektywie 2030 roku spadku zróżnicowania poziomu rozwoju gmin w Małopolsce będzie informowało o tym, że w przestrzeni województwa podjęto takie działania, które spowodowały, że zacierają się różnice w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych gmin województwa. Tym samym będzie można powiedzieć, że dochodzi do wyrównywania się możliwości rozwojowych w przestrzeni województwa.</p> <p>Należy zaznaczyć, że zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów jest zjawiskiem naturalnym, wynikającym z nierównomiernego dostępu do podstawowych czynników produkcji, takich jak kapitał, praca, czy zasoby naturalne. Biorąc powyższe pod uwagę spadek zróżnicowania poziomu rozwoju gmin w Małopolsce będzie świadczył o tym, że na obszarach problemowych udało się podjąć takie działania, które spowodowały skrócenie dystansu dzielącego je od obszarów wysoko rozwiniętych. Kluczowe w osiągnięciu takiego stanu będzie podejmowanie trafnych decyzji i działań administracyjnych (dotyczących np. podwyższania kwalifikacji siły roboczej, inwestycji w infrastrukturę, promowania eksportu, wspierania rozwój przedsiębiorczości oraz pobudzania innowacyjność) oraz mobilizowanie endogenicznego potencjału obszarów problemowych.</p> <p>Jednocześnie warto zaznaczyć, że prognoza „spadku” zróżnicowania rozwoju gmin w Małopolsce bazuje na wartości wskaźnika syntetycznego. W tym miejscu można zadać pytanie, w jakim stopniu Województwo Małopolskie poprzez interwencję publiczną ma wpływ na zmiany wartości wskaźników, wykorzystanych do obliczenia wartości wskaźnika syntetycznego. Wątpliwości bowiem budzą kwestie m. in. aspektów wzrostu gospodarczego. Należy przewidzieć, że może dojść do takiej sytuacji, w której obszary lepiej rozwinięte w województwie, wykorzystując szereg pozytywnych sprzężeń, zaczną rozwijać się jeszcze szybciej (ze względu kumulację kapitału finansowego, intelektualnego, innowacji). W takim przypadku interwencja publiczna ukierunkowana na różnicowanie poziomu rozwoju gmin w regionie może oczywiście przyczynić się do poprawy sytuacji gospodarczej i społecznej na danym obszarze, ale niekoniecznie doprowadzi do zmniejszenia zróżnicowania w poziomie rozwoju gmin w regionie.</p> <p>Powyższy fakt niejako potwierdzają prognozy finansowania rozwoju województwa w perspektywie do 2030. Wynika z nich, że środki prywatne przeznaczane na inwestycje będą wyższe od skumulowanych środków inwestycji publicznych. W związku z tym Województwo Małopolskie będzie mieć ograniczone zdolności do wpływania na poziom zróżnicowania wewnętrznego rozwoju w regionie, gdyż jest on kształtowany w dużym stopniu przez procesy gospodarcze.</p>
CEL STRATEGICZNY 1. [OBSZAR MAŁOPOLANIE] - ROZWÓJ SPOŁECZNIE WRAŻLIWY, SPRZYJAJĄCY RODZINIE		
Wskaźniki (ujęte w projekcie SRWM 2030)		
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym [%]	Spadek	<p>Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym pokazuje odsetek osób zamieszkujących w gospodarstwach domowych, w których roczny ekwiwalentny dochód do dyspozycji kształtuje się poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji. Wskaźnik ten zatem odzwierciedla sytuację finansową gospodarstwa domowego, ale w ujęciu relatywnym, w porównaniu do innych mieszkańców kraju i informuje o zagrożeniu bycia ubogim, a nie o byciu ubogim.</p>

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników	Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych	
		<p>Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że obniżenie wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym na obszarze województwa Małopolskiego będzie świadczyć o tym, że zmniejszył się odsetek mieszkańców, którym zagrażało bycie ubogim. Osiągnięcie takiego stanu będzie informować o tym, że uległa poprawie sytuacja społeczno-gospodarcza województwa, głównie wskutek wprowadzenia narzędzi wspierających rodziny oraz utrzymującej się dobrej sytuacji na regionalnym rynku pracy.</p> <p>Dane za okres od 2010 do 2018 potwierdzały istotny spadek zagrożenia ubóstwem. Przyczyniła się do tego korzystna sytuacja gospodarcza oraz transfery socjalne. Z drugiej strony należy przewidzieć, że zmiany demograficzne mogą mieć wpływ na wartość wskaźnika ubóstwa. W perspektywie do 2030 roku wzrośnie ilość oraz odsetek osób w wieku senioralnym. Utrzymanie tendencji spadkowej wskaźnika ubóstwa zależeć będzie w dużym stopniu od polityki społecznej w Polsce.</p>
Przeciętne trwanie życia [lata]	Wzrost	<p>Osiągnięcie wzrostu przeciętnego trwania życia mieszkańców Małopolski będzie świadczyć z jednej strony o poprawie jakości życia na obszarze województwa. Wydłużenie przeciętnego trwania życia będzie pośrednim efektem przebiegu i dynamiki procesów społeczno-gospodarczych zachodzących na obszarze województwa. Do wzrostu omawianego wskaźnika może przyczynić się rosnący poziom dochodów mieszkańców Małopolski, ulegające poprawie warunki zamieszkania i pracy, lepsza dostępność i jakość usług medycznych czy też wielkość świadczeń społecznych. Z drugiej strony wzrost przeciętnego trwania życia będzie miał także wpływ na zmiany w liczbie i strukturze demograficznej ludności, które są czynnikami warunkującymi rozwój gospodarczy. Wzrost przeciętnego trwania życia może w konsekwencji (przy braku odpowiedniej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym) doprowadzić do dalszego przyrostu udziału osób starszych w populacji Małopolski. To z kolei będzie oznaczać postęp procesu starzenia się społeczeństwa. Przy jednoczesnym starzeniu się społeczeństwa i wchodzeniu w wiek produkcyjny malejącego odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym dojdzie do zwiększonego obciążenia młodych pokoleń na rzecz starszej części populacji. Takie zjawisko może w konsekwencji prowadzić do występowania poważnych napięć społeczno-ekonomicznych.</p> <p>Należy także zauważyć, że wskaźnik koresponduje z prognozowanym trendem rozwojowym mówiącym o wydłużaniu się przeciętnego czasu trwania życia. Zakłada się, że w 2035 roku przeciętne trwanie życia kobiet wyniesie 85,5 roku (wobec 82 lat w 2018 roku), zaś w przypadku mężczyzn wskaźnik ten osiągnie wartość 79,5 roku (wobec 74,8 roku w 2018 roku).</p> <p>Z drugiej strony w skali kraju oraz regionu obserwuje się szereg negatywnych czynników wpływających na jakość i długość życia. Niepokojący jest wzrost odsetka zgonów z powodu chorób nowotworowych i chorób układu oddechowego. Poprawa jakości środowiska oraz świadomości społecznej dot. zdrowego trybu życia będzie miała kluczowe znaczenie dla osiągnięcia wartości wskaźnika. Takie działania zostały zaplanowane w projekcie Strategii, ich sukces zależeć będzie w dużym stopniu od poprawy sytuacji ekonomicznej społeczności regionu. W tym przypadku warto ponownie wrócić do problemu starzejącego się społeczeństwa i wzrostu zagrożenia ubóstwem.</p>
Średnia liczba dni absencji chorobowej (z tytułu choroby własnej) na jednego pracującego [dni]	Spadek	<p>Spadek w perspektywie 2030 roku średniej liczby dni absencji chorobowej (z tytułu choroby własnej) przypadającej na jednego pracującego, będzie oznaczał poprawę kondycji zdrowotnej aktywnych zawodowo mieszkańców województwa Małopolskiego. Osiągnięcie zakładanej tendencji spadkowej omawianego wskaźnika będzie bezpośrednio informować o poprawie poziomu zdrowia małopolskiego społeczeństwa. Natomiast pośrednio będzie informować o poprawie kondycji systemu ochrony zdrowia, poprawie sytuacji na lokalnym rynku pracy, poprawie warunków pracy Małopolan. Należy także podkreślić, że spadek liczby dni absencji chorobowej (z tytułu choroby własnej) na jednego pracującego, będzie świadczył o tym, że możliwe jest pełniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego ludności Małopolski w wieku produkcyjnym. Jest to o tyle ważne, że w perspektywie 2030 roku odsetek osób w wieku produkcyjnym w strukturze wiekowej Małopolski będzie malał na rzecz rosnącego odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. A zatem pełniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego osób w wieku produkcyjnym będzie w jakiejś mierze rekompensować ubytek tych osób w strukturze wiekowej małopolskiej społeczności.</p>

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników		Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych
Odsetek biernych zawodowo z powodu obowiązków rodzinnych [%]	Spadek	Spadek odsetka biernych zawodowo z powodu obowiązków rodzinnych będzie świadczył o tym, że osoby, które były wykluczone z rynku pracy z powodu konieczności realizacji obowiązków rodzinnych, mogły skorzystać z takiego wsparcia (np. finansowego, usługowego) i takich rozwiązań infrastrukturalnych (np. żłobki, przedszkola, domy dziennego pobytu), które pozwoliły im podjąć pracę. Osoby bierne zawodowo z powodu obowiązków rodzinnych najczęściej oddalają się od rynku pracy z konieczności zajęcia się dziećmi i domem, wymagającymi pomocy (ze względu na wiek, niepełnosprawności i choroby) rodzicami lub niesamodzielnym (ze względu na niepełnosprawności i choroby) rodzeństwem. Wiele osób staje się biernymi zawodowo ponieważ nie jest w stanie pogodzić aktywności zawodowej ze swoimi obowiązkami rodzinnymi ze względu na słabość oferowanych usług opiekuńczych. Zatem zmniejszenie odsetka biernych zawodowo Małopolan z powodu obowiązków rodzinnych będzie oznaczać, że uległa poprawie oferta, jakość i dostępność zarówno infrastruktury społecznej jak i usług opiekuńczych. W tym miejscu warto zaznaczyć, że kluczowe dla osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika będzie to, w jaki sposób zapewnione zostanie wsparcie dla opiekunów osób starszych oraz w jaki sposób realizowana będzie polityk senioralna w kraju i regionie. Należy bowiem przewidzieć, że do 2030 roku w związku ze zmianami demograficznymi, w wieku senioralnym będzie zdecydowanie więcej osób niż obecnie.
Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu (w okresie 4 tygodni przed badaniem) [%]	Wzrost	Wzrost odsetka dorosłych osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu będzie świadczył o tym, że wśród analizowanej grupy osób wzrosła świadomość znaczenia kształcenia ustawicznego oraz uzupełniania wiedzy i rozwijania umiejętności koniecznych do sprostania wymogom stawianym na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy. Z drugiej strony wzrost omawianego wskaźnika będzie pośrednio świadczył o tym, że w województwie małopolskim uległa poprawie oferta oraz dostępność usług edukacyjnych i szkoleniowych. Ponadto trend wzrostowy będzie prawdopodobnie świadczył także o większym zaangażowaniu pracodawców w poprawę jakości kapitału ludzkiego, realizowanym poprzez kierowanie pracowników na kursy, studia, studia podyplomowe czy też warsztaty i szkolenia.
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata [%]	Wzrost	Wzrost w perspektywie 2030 roku wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata będzie świadczył o poprawie kondycji gospodarczej Małopolski, poprawie sytuacji na lokalnym rynku oraz poprawie kondycji ekonomicznej mieszkańców Małopolski. Wzrost omawianego wskaźnika będzie informował wprost o tym, że coraz więcej Małopolan ma pracę. Rosnący odsetek pracujących w populacji osób w wieku 20-64 lata będzie miał istotne przełożenie na dalszy rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski. Ponadto wskaźnik koresponduje z prognozowanym trendem rozwojowym mówiącym o tym, że wobec malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym, dla uzupełnienia zasobów pracy kluczową rolę odgrywać będzie aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego z grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją: kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób w wieku 50+ oraz długotrwale bezrobotnych.
Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców [osoby]	Wzrost	Wzrost liczby osób zwiedzających muzea i oddziały w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców będzie bezpośrednio świadczył o wzroście zainteresowania kulturą (reprezentowaną przez muzea i ich oddziały) wśród mieszkańców Małopolski. Ponadto tendencja wzrostowa omawianego wskaźnika będzie pośrednio świadczył o tym, że na obszarze województwa Małopolskiego mamy do czynienia z poprawą oferty jednostek muzealnych oraz poprawą dostępności do tej oferty. Można także stwierdzić, że rosnąca liczba zwiedzających muzea będzie pośrednio świadczył o poprawie kondycji ekonomicznej Małopolan.
CEL STRATEGICZNY 2. [OBSZAR GOSPODARKA] – INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA MAŁOPOLSKI		
Wskaźniki (ujęte w projekcie SRWM 2030)	Zakładana wartość	

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników		Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych
Miejsce w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji [pozycja]	Wzrost	Osiągnięcie w perspektywie 2030 roku przez Małopolskę wyższej pozycji w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji (RTWI) oznaczać będzie poprawę poziom innowacyjności regionu Małopolski na tle pozostałych regionów Unii Europejskiej. Biorąc pod uwagę fakt, że pozycja danego regionu w RTWI wyliczana jest na podstawie 17 wskaźników, zakładać należy, że zdecydowana większość z nich ulegnie poprawie w regionie Małopolski. Uzyskanie wyższej pozycji Małopolski w rankingu RTWI oznaczać zatem będzie, że najprawdopodobniej podjęto działania sprzyjające poprawie sytuacji w dziedzinie: szkolnictwa wyższego, kształcenia ustawicznego, międzynarodowej współpracy naukowej, jakości publikowanych prac naukowych (mierzonej wskaźnikiem cytowań), publicznych i prywatnych wydatków na B+R, wydatków na innowacje niezwiązane z B+R, innowacji produktowych, procesowych i organizacyjnych, MŚP wdrażających innowacje, współpracy innowacyjnych MŚP, zgłoszeń patentowych, sprzedaży nowych innowacji rynkowych/firmowych.
Nakłady na działalność innowacyjną [mld zł]	Wzrost	Osiągając w perspektywie 2030 roku wzrost nakładów na działalność innowacyjną Małopolska ma szansę m.in. poprawić swoją w rankingu RTWI. Wzrost nakładów na działalność innowacyjną będzie świadczył o tym, że region Małopolski w coraz większym stopniu swój rozwój gospodarczy opiera na innowacyjnej gospodarce, co m.in. świadczy o rosnącym poziomie konkurencyjności stosowanych technologii, rozwiązań organizacyjnych, produktowych, usługowych czy procesowych. Rosnące nakłady na działalność innowacyjną będą także świadczyć o rosnącym poziomie innowacyjności małopolskich przedsiębiorstw. Należy także założyć, że dzięki rosnącym nakładom na działalność innowacyjną poprawi się poziom wykorzystania posiadanych zasobów wiedzy, na co wpływ będzie miało właściwe zarządzanie i gospodarowanie wiedzą i kapitałem intelektualnym.
Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców, w tym na obszarach wiejskich [szt.]	Wzrost	Zakładany w perspektywie 2030 roku wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w tym na obszarach wiejskich, oznaczać będzie, że na obszarze Małopolski wzrósł poziom przedsiębiorczości. Można przyjąć, że stan ten zostanie osiągnięty przy istotnym zaangażowaniu władz samorządowych, które będą udzielać m.in. wsparcia poprzez mechanizmy finansowe (np. ulgi i preferencje dla nowo zakładanych firm i firm początkujących – do 2 lat na rynku), upraszczanie procedur i skracanie do minimum czasu oczekiwania na wymagane decyzje, podejmowanie działań zmierzających do rozwoju kapitału ludzkiego czy umiejętne aktywizowanie współpracy z innymi podmiotami (np. uczelniami, funduszami poręczeniowo-kredytowymi, funduszami pożyczkowymi, inkubatorami przedsiębiorczości, parkami technologicznymi, klastrami). Wzrost przedsiębiorczości będzie oznaczał, że rosnąca część Małopolan, w tym w szczególności zamieszkujących obszary wiejskie, postanowiła rozpocząć prowadzenie własnej działalności gospodarczej widząc w tym dogodną dla siebie formę uzyskiwania środków na życie.
Wartość nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa wsparte w ramach Polskiej Strefy Inwestycji [mln zł]	Wzrost	Aby móc wnioskować o wejście do Polskiej Strefy Inwestycji (PSI) planowane przedsięwzięcie musi zakładać inwestycję w rzeczowe aktywa trwałe lub wartości niematerialne i prawne związane z: założeniem nowego przedsiębiorstwa, zwiększeniem zdolności produkcyjnej istniejącego przedsiębiorstwa, dywersyfikacją produkcji przedsiębiorstwa przez wprowadzenie produktów uprzednio nieprodukowanych w przedsiębiorstwie lub zasadniczą zmianą dotyczącą procesu produkcyjnego istniejącego przedsiębiorstwa, a także jakąkolwiek „kombinację” powyższych. Zatem podmiot chcący wejść do PSI musi założyć nowe przedsiębiorstwo lub wprowadzić rozwiązania procesowe, produktowe lub organizacyjne poprawiające jego funkcjonowanie. A zatem z założenia będą to przedsiębiorstwa cechujące się kreatywnością i innowacyjnością. Tym samym planowany w perspektywie 2030 roku wzrost nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa wsparte w ramach PSI oznaczać będzie, że na obszarze Małopolski ulokowały się przedsiębiorcze, kreatywne i innowacyjne podmioty gospodarcze (różnej wielkości), które wiążą swoją przyszłość z tym regionem i ponoszą coraz większe nakłady na swój rozwój. Z kolei te rosnące nakłady będą miały pozytywne przełożenie na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego Małopolski.
Średni czas pobytu turysty w województwie małopolskim [dni]	Wzrost	Osiągnięcie w perspektywie 2030 roku wzrostu średniego czasu pobytu turysty w województwie małopolskim oznaczać będzie, że wzrosła atrakcyjność turystyczna Małopolski. Wzrost tej atrakcyjności prawdopodobnie zostanie osiągnięty poprzez podejmowanie działań zmierzających do pełniejszego wykorzystania posiadanego potencjału kulturowego, wyjątkowego położenia geograficznego oraz

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników	Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych	
		atrakcyjności walorów krajobrazowo-przyrodniczych. Wzrost omawianego wskaźnika świadczył będzie o poprawie warunków i rozwoju infrastruktury służącej do uprawiania turystyki rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz poszerzeniu oferty turystyki rekreacyjnej i wypoczynkowej a także poprawie jej jakości. Należy także zakładać, że Małopolska stanie się ważnym regionem docelowym dla osób korzystających z oferty uzdrowiskowej ponieważ wzrośnie standard obiektów uzdrowiskowych oraz jakość oferowanych przez nie usług.
Liczba pasażerów przewiezionych kolejami regionalnymi	Wzrost	Wzrost liczby pasażerów przewiezionych kolejami regionalnymi może świadczyć o tym, że: (a) uległa poprawie infrastruktura kolejowa, powodując np. skrócenie czasów dojazdu, (b) dostosowano siatkę połączeń kolejowych do potrzeb mieszkańców, (c) uległy zmianie nawyki komunikacyjne mieszkańców Małopolski (d) zintegrowano ofertę taryfową i przewozową z przewoźnikami autobusowymi (e) rozbudowano ofertę przewozów na obszarach wcześniej wykluczonych z komunikacji kolejowej. Wzrost liczby pasażerów przewiezionych kolejami regionalnymi spowoduje także pozytywny wpływ na jakość powietrza w regionie, ponieważ rosnąca liczba osób korzystających z przewozów kolejowych będzie oznaczać spadek liczby osób korzystających z transportu samochodowego, co przełoży się na spadek emisji spalin przez samochody osobowe.
Długość nowo wybudowanych odcinków autostrad i dróg ekspresowych [km]	Wzrost	Wzrost długości autostrad i dróg ekspresowych na obszarze województwa poprawi dostępność komunikacyjną regionu. Jest to ważne chociażby w kontekście rozwoju portu lotniczego w Balicach oraz lepszego połączenia drogą ekspresową na osi północ-południe. Ponadto wzrost omawianego wskaźnika będzie miał istotny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu, bowiem lepsze skomunikowanie regionu autostradami i drogami szybkiego ruchu z innymi obszarami Polski i Europy pozytywnie wpłynie na chociażby ruch turystyczny, decyzje inwestycyjne podmiotów chcących ulokować swoją działalność na obszarze Małopolski czy też odciążenie dużym natężeniem ruchu dróg krajowych, wojewódzkich i lokalnych, co powinno przełożyć się na poprawę warunków życia mieszkańców Małopolski.
Odsetek dróg w stanie dobrym [%]: a) krajowych b) wojewódzkich	Wzrost	Wzrost odsetka dróg krajowych i wojewódzkich w stanie dobrym będzie miał bezpośrednie przełożenie na komfort przemieszczania się po obszarze województwa małopolskiego. Ponadto lepszej jakości drogi powinny przyczynić się do ograniczenia liczby wypadków, w tym wypadków śmiertelnych, na obszarze województwa. Dodatkowo poprawa stanu dróg przełoży się na poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej, a tym samym będzie miała wpływ na poprawę jakości życia Małopolan.
Odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną [%]	Wzrost	Zakładany w perspektywie 2030 roku wzrost odsetka mieszkańców województwa wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną będzie świadczył o tym, że z jednej strony zwiększył się poziom świadomości cyfrowej Małopolan, z drugiej wzrósł zbiór spraw publicznych, które można załatwić przez Internet, a z trzeciej, że zwiększył się dostęp do Internetu mieszkańców Małopolski. Wszystkie trzy czynniki będą z kolei pozytywnie przekładać się na odciążenie administracji publicznej od „papierkowej” pracy, co pozwoli na lepsze i pełniejsze wykorzystanie kapitału intelektualnego pracowników administracji publicznej na rzecz poprawy oferty oraz jakości świadczonych usług publicznych.
Odsetek firm w Małopolsce [%]: a) składających zamówienia przez Internet b) otrzymujących zamówienia przez Internet	Wzrost	Wzrost odsetka firm składających i otrzymujących zamówienia przez Internet będzie świadczył o tym, że nastąpił wzrost świadomości cyfrowej oraz poprawiła się dostępność Internetu wśród małopolskich przedsiębiorców.
Nakłady na recykling i wykorzystanie odpadów [mln zł]	Wzrost	Wzrost nakładów na recykling i wykorzystanie odpadów będzie świadczył o tym, że Małopolska rozwija gospodarkę o obiegu zamkniętym i przyczynia się do ochrony środowiska. Większe nakłady na recykling i wykorzystanie odpadów spowodują, że Małopolska skuteczniej będzie zmniejszać emisję gazów cieplarnianych i innych substancji. Działania zmierzające do wykorzystania odpadów będą także miały pozytywne

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników		Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych
		<p>przełożenie nie gospodarkę regionu, ponieważ stworzenie infrastruktury służącej gromadzeniu, sortowaniu i recyklingowi jest w stanie generować dochody i tworzyć miejsca pracy.</p> <p>Ponadto zakładany wzrost przedmiotowego wskaźnika koresponduje z prognozowanym trendem rozwojowym, mówiącym o rosnącym znaczeniu gospodarki o obiegu zamkniętym. Znaczenie GOZ będzie rosła w związku z wyczerpywaniem się surowców pierwotnych (w szczególności rzadkich), wzrostem ich cen i rosnącą zależnością od dostawców z krajów trzecich oraz wyzwaniem w kontekście ochrony środowiska.</p>
CEL STRATEGICZNY 3. [OBSZAR: ŚRODOWISKO] – WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO, KRAJOBRAZU I PRZESTRZENI ZAMIESZKANIA ORAZ ŚWIADOMI EKOLOGICZNI MAŁOPOLANIE		
Wskaźniki (ujęte w projekcie SRWM 2030)	Zakładana wartość	
<p>a) Średnioroczne stężenie pyłów zawieszonych PM 2,5 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kraków - Nowy Sącz - Tarnów - Trzebinia <p>b) emisja CO2 z zakładów szczególnie uciążliwych [Mg/rok]</p>	Spadek	<p>Zakładany spadek średniorocznego stężenia pyłów zawieszonych PM 2,5 w miastach Kraków, Nowy Sącz, Tarnów i Trzebinia wpłynie przede wszystkim na poprawę jakości życia mieszkańców tych obszarów. Z kolei zakładany spadek emisji CO2 z zakładów szczególnie uciążliwych wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców znajdujących się w zasięgu oddziaływania wspomnianych zakładów oraz poprawę jakości środowiska.</p> <p>Ponadto osiągnięcia w perspektywie 2030 roku spadku zakładanych wskaźników będzie oznaczać poprawę jakości powietrza na wyznaczonych obszarach, zmniejszoną liczbę osób zapadających na choroby wywołane zanieczyszczonym powietrzem oraz zmniejszoną liczbę zgonów wywołanych zmianami chorobowymi generowanymi przez zanieczyszczone powietrze. Co więcej system ochrony zdrowia będzie obciążony mniejszym odsetkiem osób wymagających leczenia i hospitalizacji.</p> <p>Ponadto poprawa jakości powietrza na obszarze Małopolski przyczyni się przede wszystkim do wzrostu atrakcyjności turystycznej tego obszaru oraz może przyczynić się do wzrostu atrakcyjności osiedleńczej tego regionu.</p>
Powierzchnia zalesień [ha]	Wzrost	<p>Wzrost powierzchni zalesień wpłynie pozytywnie na zagospodarowanie terenów innych niż leśne (na przykład na nieużytki porolne, bagna, torfowiska oraz powierzchnie zdegradowane działalnością człowieka (hałdy kopalniane, odkrywki). Dzięki zalesieniom wspomnianym terenom zostaną przywrócone naturalne warunki panujące w kompleksie bioekologicznym. Ponadto wzrośnie atrakcyjność turystyczna regionu, poprawie ulegnie jakość życia mieszkańców, a wzrost obszarów leśnych powinien pozytywnie przyczynić się do poprawy jakości powietrza w Małopolsce.</p>
Powierzchnia terenów zieleni publicznej [ha]	Wzrost	<p>Wzrost terenów zieleni publicznej przyczyni się przede wszystkim na podniesienie poziomu estetyki obszarów zamieszkałych Małopolski oraz na poprawę jakości życia Małopolan i zrównoważony rozwój danego obszaru. Należy bowiem przyjąć, że obszary, przede wszystkim miasta, posiadające znaczne tereny zieleni publicznej będą posiadały większy potencjał w kierunku kształtowania zrównoważonej struktury funkcjonalno-przestrzennej.</p>
Odsetek selektywnie zebranych odpadów komunalnych w stosunku do ogółu zebranych [%]	Wzrost	<p>Wzrost odsetka selektywnie zebranych odpadów komunalnych w stosunku do ogółu zebranych odpadów będzie świadczył przede wszystkim o postępie w dwóch obszarach: rozwijaniu efektywnych systemów gospodarki odpadami ukierunkowanych na zmniejszenie strumienia odpadów trafiających na składowiska odpadów oraz na wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Małopolski.</p>
Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej i	Wzrost	<p>Wzrost odsetka ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym na terenach wiejskich, będzie świadczył o poprawie jakości życia mieszkańców Małopolski, zwłaszcza tych zamieszkujących obszary wiejskie. Wzrost omawianego wskaźnika zostanie najprawdopodobniej osiągnięty poprzez rozwój infrastruktury wodnej i kanalizacyjnej, zwłaszcza na obszarach wiejskich i podmiejskich.</p>

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników		Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych
kanalizacyjnej, w tym na terenach wiejskich [%]		Ponadto wzrost odsetka ludności korzystającej przede wszystkim z sieci kanalizacyjnej przyczyni się do poprawy jakości środowiska na obszarze Małopolski.
Odsetek jednolitych części wód powierzchniowych w dobrym stanie [%]	Wzrost	Wzrost w perspektywie 2030 roku odsetka jednolitych części wód powierzchniowych w dobrym stanie świadczyć będzie o poprawie jakości wód powierzchniowych na obszarze województwa Małopolskiego. Poprawa jakości wód powierzchniowych oznaczać będzie, że przyniosły efekty działań zmierzających do poprawy stanu i ochrony wód przed zanieczyszczeniami. Chodzi przede wszystkim o działania, które zapewniły ochronę wód powierzchniowych przed eutrofizacją spowodowaną wpływem źródeł bytowo-komunalnych i rolniczych oraz ochronę przed zanieczyszczeniami przemysłowymi, w tym zasoleniem i substancjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska wodnego. Poprawa jakości wód powierzchniowych będzie oddziaływać głównie na poprawę stanu środowiska naturalnego oraz na wzrost jakości życia mieszkańców.
Powierzchnia gruntów pod wodami [ha]	Wzrost	Wzrost powierzchni gruntów pod wodami będzie miała bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców oraz jakość środowiska naturalnego. Powierzchnia gruntów pod wodami traktowana jest bowiem jako składowa terenów istotnych dla kształtowania odpowiednich warunków życia mieszkańców, a także dla zachowania zasobów przyrodniczych i jednocześnie zrównoważonego rozwoju danego obszaru. Zachowanie zasobów przyrodniczych będzie także pozytywnie oddziaływać na atrakcyjność osiedleńczą i turystyczną obszaru Małopolski, co może mieć wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy tego regionu.
Udział energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii [%]	Wzrost	Wzrost w perspektywie 2030 roku udziału energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii będzie przede wszystkim pozytywnie oddziaływał na jakość życia mieszkańców oraz stan środowiska naturalnego. Rosnący udział energii odnawialnej świadczy bowiem o skuteczności działań podjętych na rzecz wdrażania zmian technologicznych w procesie wytwarzania energii. Widoczny będzie postępujący proces przechodzenia na energię wytwarzaną przy pomocy instalacji fotowoltaicznych, biogazu, instalacji wiatrowych, elektrowni wodnych. Ponadto na wzrost udziału energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii wpływ będą miały działania wspierające skierowane do prosumentów, czyli odbiorców końcowych, którzy dokonują zakupu energii elektrycznej na podstawie umowy kompleksowej i wytwarzają energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii w mikroinstalacji, w celu jej zużycia na potrzeby własne niezwiązane z prowadzoną działalnością gospodarczą.
CEL STRATEGICZNY 4. [OBSZAR: ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA] – SYSTEM ZARZĄDZANIA STRATEGICZNEGO ROZWOJEM W WOJEWÓDZTWIE DOSTOSOWANY DO WYZWAŃ DEKADY 2020-2030		
Wskaźniki (ujęte w projekcie SRWM 2030)	Zakładana wartość	
Przyrost w dochodach własnych budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Stabilizacja Sugerowana zmiana zakładanej wartości na wzrost	Propozycja zmiany wskaźnika na: Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%] Utrzymanie stabilnego udziału dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat będzie świadczyć o sprawnym zarządzaniu. Sprawne zarządzanie jednostkami samorządowymi będzie stanowić wyzwanie w sytuacji gdy od 1 sierpnia 2019 r. obowiązują przepisy, które m.in. wprowadzają zerową stawkę podatkową dla osób, które nie ukończyły 26. roku życia, a od 1 października 2019 r. przepisy, które dla pozostałych pracowników obniżyły PIT w pierwszej skali z 18 proc. do 17 proc. Dla samorządów obniżka podatków równa się mniejszym wpływom do lokalnych budżetów, zwłaszcza, że nie przewidziano żadnych rekompensat z tego tytułu. Z drugiej strony wydaje się, że utrzymanie stabilnego udziału dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów samorządów z Małopolski powinno być zadaniem wykonalnym, ponieważ uszczuplenie dochodów własnych wynikające ze zmniejszonych wpływów środków pochodzących z udziału w podatku PIT, będzie wpływać negatywnie zarówno na licznik (dochody własne) jak i mianownik (dochody ogółem).

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników	Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych	
		<p>Dlatego wydaje się, że o sprawności zarządzania będzie świadczyła bardziej umiejętność zwiększania dochodów własnych budżetów samorządów z podatków (innych niż PIT) i opłat oraz z majątku gminy niż samo utrzymanie stabilnego udziału dochodów własnych. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że kluczową kwestią w kontekście rozwoju województwa Małopolskiego będzie umiejętność podejmowania działań, które spowodują, że dochody ogółem budżetów samorządów z Małopolski będą systematycznie wzrastać. Rosnące bowiem dochody budżetowe, w tym dochody własne, jednostek samorządowych będą stanowiły podstawowe źródło finansowania utrzymania i rozwoju infrastruktury oraz usług publicznych. Z kolei stan tej infrastruktury oraz jej wachlarz i dostępność a także jakość, wachlarz i dostępność usług publicznych będą się przekładać bezpośrednio na jakość życia mieszkańców, atrakcyjność osiedleńczą obszaru oraz pośrednio na atrakcyjność gospodarczą i inwestycyjną regionu.</p>
Przyrost wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Stabilizacja Sugerowana zmiana zakładanej wartości na wzrost	<p>Propozycja zmiany wskaźnika na: Wielkość wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]</p> <p>Utrzymanie stabilizacji w obszarze przyrostu wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich lat będzie miało wpływ przede wszystkim na utrzymanie potencjału OPP oraz prowadzonych przez nie działań. Biorąc pod uwagę fakt, że OPP podejmują działania w sferze pożytku publicznego, przez co odciążają jednostki samorządu terytorialnego od konieczności samodzielnego świadczenia usług sfery pożytku publicznego, wskazanym byłoby założenie wzrostu analizowanego wskaźnika zamiast przyjętej stabilizacji. Otóż wzrost wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych świadczyłby o skuteczność działań prowadzonych tak z poziomu władz województwa, jak i z poziomu władz niższego szczebla JST, zachęcających mieszkańców Małopolski do przekazywania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na cele OPP. Jest to tym bardziej istotne, że obowiązujące od 1 października 2019 r. przepisy, które obniżyły PIT w pierwszej skali z 18 proc. do 17 proc., mogą spowodować zachwianie wpływów do małopolski OPP z tytułu tego podatku. Należy zatem zintensyfikować działania, które nie tylko utrzymają stabilny poziom wpływów do małopolski OPP z tytułu 1% podatku PIT, ale także przyczynią się do wzrostu tych wpływów. Osiągnięcie bowiem większych wpływów przez OPP z podatku PIT spowoduje, że organizacje te będą dysponować większymi środkami na podejmowanie działań sfery pożytku publicznego, zabezpieczając w ten sposób w większym zakresie potrzeby mieszkańców Małopolski oraz odciążając jednostki samorządu terytorialnego od konieczności samodzielnego prowadzenia działań w przedmiotowej sferze.</p>
Przyrost wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Stabilizacja Sugerowana zmiana zakładanej wartości na wzrost	<p>Propozycja zmiany wskaźnika na: Wielkość środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]</p> <p>Osiągnięcie w perspektywie 2030 roku stabilizacji przyrostu wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat, będzie świadczyć o tym, wzrósł poziom profesjonalizacji procesu przygotowywania wniosków o środki ze źródeł pozakrajowych oraz poziom kwalifikacji i umiejętności kadr (sektora publicznego i prywatnego) biorących udział w tym procesie. Jest to o tyle ważne, że w unijnej perspektywie budżetowej na lata 2021-2027 Polska ma otrzymać szacunkowo o około 20% mniej środków, niż w perspektywie 2014-2020. Tym samym utrzymanie stabilnego przyrostu wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych, w tym głównie unijnych, będzie miało wpływ przede wszystkim na kontynuowanie kierunków zmian prorozwojowych podjętych w poprzedniej perspektywie finansowej oraz podjęcie nowych inicjatyw wspierających rozwój społeczno-gospodarczy regionu.</p>
Przyrost wartości budżetów obywatelskich w	Stabilizacja	<p>Propozycja zmiany wskaźnika na: Suma budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]</p>

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników	Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych	
województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Sugerowana zmiana zakładanej wartości na wzrost	Osiągnięcie w perspektywie 2030 roku stabilizacji przyrostu wartości budżetów obywatelskich w województwie będzie miało wpływ na skalę wsparcia finansowego przeznaczonego na realizację zgłaszanych projektów obywatelskich. Budżety obywatelskie są formą demokratycznego procesu dyskusji i podejmowania decyzji, w którym mieszkańcy danego obszaru decydują o tym, w jaki sposób wydawać część środków z budżetu jednostki samorządu terytorialnego. Stabilizacja przyrostu wartości budżetów obywatelskich daje szansę na włączenie do realizacji większej liczby projektów obywatelskich lub/i zwiększa się możliwość realizacji projektów wymagających zaangażowania istotnych środków finansowych. Tym samym rośnie prawdopodobieństwo, że w proces zgłaszania projektów obywatelskich i głosowania na konkretne projekty, włączy się szersze grono mieszkańców województwa. Ponadto implementowane pomysły mają bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców, co powinno pozytywnie wpłynąć na zwiększenie aktywności obywatelskiej Małopolan (na zasadzie obserwacji i porównań – jeżeli ktoś zgłosił pomysł w ramach budżetu obywatelskiego i uzyskał finansowanie, to dlaczego ja miałbym nie spróbować ze swoim pomysłem?)
Odsetek samorządów lokalnych w województwie realizujących co najmniej jedno ponadroczne zadanie publiczne jako partnerstwo publiczno-społeczne (zlecenie na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) [%]	Wzrost	Wzrost w perspektywie 2030 roku odsetka samorządów lokalnych w województwie realizujących co najmniej jedno ponadroczne zadanie publiczne jako partnerstwo publiczno-społeczne będzie świadczył o rozwijaniu przez samorzady lokalne długookresowej (ponadrocznej) współpracy z podmiotami reprezentującymi sektor społeczny. Wzrost tej współpracy będzie miał wpływ na rozwój usług społecznych w województwie Małopolskim. Większy odsetek samorządów realizujących co najmniej jedno ponadroczne zadanie publiczne jako partnerstwo publiczno-społeczne, będzie miał wpływ na uzyskanie trwalszych efektów w rozwiązywaniu problemów społecznych i oferowaniu szerszego wachlarza oraz lepszej jakości usług społecznych. Długotrwała współpraca sektora publicznego z sektorem społecznym może mieć pozytywne przełożenie chociażby na skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez poprawę dostępu do usług społecznych oraz w dotarciu z tymi usługami w szczególności do grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem (osoby z niepełnosprawnościami, osoby przewlekle chore, osoby starsze, rodziny wielodzietne)
Końcowa frekwencja wyborcza w ostatnich wyborach samorządowych (I tura) [%]	Wzrost	Wzrost frekwencji wyborczej w ostatnich wyborach samorządowych (te przypadki będą w 2028 roku) oznaczać będzie wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców Małopolski. Rosnąca aktywność obywatelska, może objawiać się większym uczestnictwem Małopolan w życiu kulturalnym, ekonomicznym, politycznym i społecznym województwa, jak również wspólnoty lokalnej, poprzez podejmowanie wspólnych dobrowolnych i świadomych działań, mających na celu m.in. uczestnictwo w partycypacji społecznej (np. udział w organizacjach społecznych), dbanie o ład i porządek, aktywny udział w wyborach (w tym samorządowych) i kontroli władzy, a także w samym sprawowaniu władzy.
CEL STRATEGICZNY 5. [OBSZAR: ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE] – ZRÓWNOWAŻONY I TRWAŁY ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA W OPARCIU O ENDOGENICZNE POTENCJAŁY POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW MAŁOPOLSKI		
Wskaźnik urbanizacji (liczony jako udział ludności w miastach w ogóle ludności) [%]	Wzrost	Osiągnięcie w perspektywie 2030 roku wyższego wskaźnika urbanizacji oznaczać będzie wzrost poziomu rozwoju społecznego ludności zamieszkującej województwo małopolskie. Wskaźnik ten jest bezpośrednio powiązany z poziomem uprzemysłowienia danego obszaru, z czym z kolei związane jest zjawisko migrowania ludności z terenów wiejskich do miast. Wyższy poziom urbanizacji będzie można uznać za czynnik pro-rozwojowy, zwłaszcza w sytuacji, gdy zostanie on osiągnięty poprzez rozwój przemysłu 4.0, który charakteryzują się integracją systemów i tworzeniem sieci (integracja ludzi i sterowanych cyfrowo maszyn z Internetem i technologiami informacyjnymi), ingerencją w cały łańcuch wartości: od złożenia zamówienia i dostarczenia komponentów dla trwającej produkcji, aż do wysyłki towaru do klientów i usług posprzedażnych oraz zapewnieniem dostępu do praktycznie każdej przydatnej informacji.

Realizacja strategii – zakładane wartości wskaźników	Wpływ osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem prognozowanych trendów rozwojowych oraz przewidywanych ram finansowych	
		Z drugiej strony rosnący wskaźnik urbanizacji stanowi zagrożenie dla rozwoju obszarów wiejskich. Z obszarów tych do miast będą najczęściej migrować ludzie młodzi – w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, co rodzi obawy, że obszary te zostaną wydrenowane z zasobów ludzkich o istotnym znaczeniu dla przyszłości tych obszarów.
Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem [%]	Wzrost	Wzrost w perspektywie 2030 roku udziału powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem, będzie świadczył o poczynionym postępie w obszarze prac planistycznych dotyczących kształtowania ładu przestrzennego danego obszaru. Będzie także oznaczał, że organy administracji samorządowej podjęły (i podejmują) intensywne działania w zakresie polityki przestrzennej oraz w kwestii ustalania zasad przeznaczania terenów na określone cele, ich zagospodarowania i zabudowy. Biorąc pod uwagę fakt, że miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są dokumentami mającymi na celu utrzymanie ładu przestrzenno-krajobrazowego, jak również wskazanie miejsc rozwoju danego obszaru, stwierdzić należy, że wzrost przedmiotowego wskaźnika będzie miał wpływ na większą przejrzystość i transparentność kierunków zagospodarowania i rozwoju przewidzianych dla poszczególnych obszarów województwa małopolskiego.
Ekologiczne gospodarstwa rolne z certyfikatem – udział powierzchni użytków rolnych w użytkach rolnych ogółem [%]	Wzrost	Wzrost udziału powierzchni użytków rolnych ekologicznych gospodarstw z certyfikatem w użytkach rolnych ogółem będzie świadczył o postępującym w rolnictwie procesie stosowania ekologicznych metod produkcji. Rosnące znaczenie i stosowanie ekologicznych metod produkcji w rolnictwie będzie wpływać bezpośrednio na jakość i bezpieczeństwo zdrowotne produktów rolnych i zwierząt gospodarskich, co z kolei bezpośrednio będzie przekładać się na jakość produktów żywnościowych. Ponadto stosowanie w większym zakresie ekologicznych metod produkcji przyczynia się do ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju danego obszaru.
Zróżnicowanie w dochodach własnych gmin na 1 mieszkańca (iloraz najwyższych i najniższych dochodów)	Spadek	Osiągnięcie w perspektywie 2030 roku mniejszego zróżnicowania w dochodach własnych gmin na 1 mieszkańca świadczyć będzie o wyrównywaniu się zdolności dochodowej gmin województwa Małopolskiego, a tym samym o bardziej zrównoważonym rozwoju regionu. Należy jednak zauważyć, że gminy mają różną zdolność dochodową, więc powstają między nimi różnice w wysokości dochodów własnych w przeliczeniu na mieszkańca. Nadmierne różnice są zdecydowanie niekorzystne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju danego obszaru. A zatem osiągnięcie zakładanego trendu przedmiotowego wskaźnika świadczyć będzie o tym, że w Małopolsce podjęto działania powodujące, że gminy o najniższych dochodach własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, skutecznie skracając dystans dzielący je od gmin o najwyższych dochodach własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Osiągnięcie takiego stanu będzie miało pozytywny wpływ na zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy regionu oraz na umocnienie spójności wewnątrzregionalnej województwa
Nakłady inwestycyjne w miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze w ramach Polskiej Strefy Inwestycji [mln zł]	Wzrost	Wzrost nakładów inwestycyjnych w miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze w ramach Polskiej Strefy Inwestycji, będzie miał bezpośredni wpływ na rozwój tych miast, a tym samym na możliwość utrzymania realizowanych funkcji społeczno-gospodarczych. Z kolei możliwość realizacji na odpowiednim poziomie funkcji społeczno-gospodarczych będzie mieć bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców, ich możliwości rozwojowe oraz na atrakcyjność osiedleńczą tych miast.

6. Ocena zaproponowanego w dokumencie systemu realizacji (wdrażanie, monitorowanie, ocena i aktualizacja) Strategii w kontekście skuteczności i efektywności przedstawionych rozwiązań.

W części zatytułowanej „System realizacji i monitoringu” zaprezentowano system realizacji projektowanej strategii. W czterech punktach: System i narzędzia realizacji, Finansowanie (źródła i ramy finansowe), Monitorowanie i ocena efektów realizacji oraz Udział partnerów i wzajemne uczenie się, kompleksowo opisano poszczególne zasady oraz elementy składające się na system realizacji SRWM 2030.

Biorąc pod uwagę logikę powiązań występujących na poziomie wizji, celu głównego, obszarów oraz celów strategicznych, należy uznać, że zaproponowany system realizacji strategii jest trafny.

Na taką ocenę składa się po pierwsze fakt, że w systemie realizacji Strategii właściwie wskazano zasady, na jakich opierać będzie się proces implementacji. Do zasad tych zaliczono:

- **Zasadę rozwoju społecznie wrażliwego**, mówiącą o tym, że głównymi beneficjentami rozwoju województwa mają być wszyscy mieszkańcy Małopolski, zaś jego priorytetem będzie zagwarantowanie jak najlepszej jakości życia małopolskich rodzin. Zgodnie z tą zasadą interwencja publiczna opisana w Strategii nie może prowadzić do narastania dysproporcji społecznych, lecz powinna koncentrować się na ich wyrównywaniu.
- **Zasadę rozwoju terytorialnie zrównoważonego**, zgodnie z którą punktem odniesienia dla polityki rozwoju prowadzonej przez samorząd regionalny będzie cały obszar Małopolski. Zrównoważona terytorialnie polityka zakłada harmonijny rozwój całej Małopolski, przy wykorzystaniu potencjałów terytorialnych i likwidacji barier rozwojowych poszczególnych obszarów.
- **Zasadę zintegrowanego podejścia**, zakładającą przygotowanie kompleksowej interwencji publicznej łączącej w sobie zróżnicowane typy działań (infrastrukturalnych i tzw. miękkich) oraz mobilizującą partnerów regionalnych samorządu województwa (jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, administrację rządową, uczelnie, organizacje pozarządowe) do podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju Małopolski, przy jednoczesnym uwzględnieniu przestrzennego wymiaru interwencji opisanej w Strategii rozwoju, co ma umożliwić skuteczniejsze wykorzystanie unikalnych potencjałów Małopolski oraz lepsze zaadresowanie problemów rozwojowych jej poszczególnych terytoriów.
- **Zasadę partnerstwa**, rozumianą jako sposób definiowania i uzgadniania wizji oraz celów rozwoju regionalnego w ramach otwartej debaty publicznej, przy aktywnej współpracy władz samorządu województwa z równoprawnie traktowanymi podmiotami reprezentującymi różnorodne środowiska oraz instytucje zaangażowane w działania wspierające rozwój regionu, w różnych jego wymiarach. Zasada partnerstwa zakłada, że współpraca z partnerami samorządu województwa prowadzona będzie w oparciu o ustalone formy i mechanizmy postępowania, w szczególności poprzez zapewnienie możliwości formułowania postulatów, wniosków i opinii m.in. w ramach konferencji, warsztatów oraz spotkań, organizowanych z udziałem przedstawicieli środowisk, o których mowa powyżej. Kluczową rolę w tym procesie będą ograć Radni Województwa Małopolskiego.

- **Zasadę spójności z celami europejskiej i krajowej polityki rozwoju, w tym polityki regionalnej**, która zakłada, że w polityce rozwoju uwzględnione zostaną cele rozwojowe zawarte w dokumentach strategicznych na poziomie krajowym i europejskim. W odniesieniu do poziomu krajowego, szczególna uwaga skoncentrowana zostanie na Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Z kolei w przypadku poziomu europejskiego analizowane będą ustalenia dotyczące zasad oraz budżetu Polityki Spójności po 2020 roku. Niniejsza zasada nie oznacza nadrzędności celów rozwojowych określonych na poziomie krajowym i europejskimi względem celów wynikających ze specyficznych potencjałów i potrzeb rozwojowych zidentyfikowanych na poziomie regionalnym, lecz ich wzajemną komplementarność i niesprzeczność.
- **Zasadę autonomii programowej strategii rozwoju województwa**, mówiącą o koncentracji na zdefiniowaniu kluczowych z punktu widzenia regionalnej społeczności celów rozwoju województwa oraz ich optymalnym powiązaniu ze specyficznymi potrzebami regionalnymi, wewnętrznym potencjałem i obszarami przewag konkurencyjnych regionu. Zasada ta oznacza, że strategia rozwoju województwa, stanowi przede wszystkim wyraz aspiracji i dążeń regionalnej wspólnoty samorządowej do realizacji wynikających ze specyfiki Małopolski celów rozwojowych.
- **Zasadę definiowania długofalowych celów polityki rozwoju województwa**, oznaczającą, że interwencja publiczna opisana w strategii rozwoju województwa ukierunkowana będzie na osiąganie celów rozwojowych w długoterminowej perspektywie, dzięki czemu zapewniony zostanie stabilny i trwały rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski.
- **Zasadę programowania i prowadzenia polityki rozwoju opartej na dowodach**, rozumianą jako podejście do planowania strategicznego oparte na przeświadczeniu, że projektowanie działań w sferze publicznej powinno zostać poprzedzone oceną wpływu (skutków) tych działań na rozwój regionalny w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i środowiskowym. Dlatego też podstawą decyzji dotyczących kształtu interwencji publicznej w ramach realizowanej polityki rozwoju województwa winny być przede wszystkim wnikliwe i obiektywne analizy.
- **Zasadę operacjonalizacji strategii rozwoju województwa**, zgodnie z którą pracom nad formułowaniem każdej polityki winna towarzyszyć refleksja nad instrumentarium jej wdrażania, dzięki czemu możliwe będzie płynne przechodzenie od fazy planowania polityki rozwoju do fazy jej wdrażania.

Po drugie w projekcie SRWM 2030 przedstawiono (w punkcie *System i narzędzia realizacji*) zestaw rozwiązań oraz narzędzi zarządczych i koordynacyjnych, programowych, finansowych i organizacyjnych, które będą miały zastosowanie przekrojowo na wszystkich płaszczyznach realizacji Strategii. Proponowane rozwiązania mają docelowo objąć cały system realizacyjny Strategii i wszystkie jej instrumenty w sposób syntetyczny i zintegrowany, tak aby wspomagać i ułatwiać Zarządowi Województwa i pozostałym interesariuszom strategiczne spojrzenie i zarządzanie całością spraw związanych z rozwojem województwa.

W projekcie SRWM 2030 czytamy, że **koordynacja** realizacji Strategii odbywać się będzie w oparciu o trzy podstawowe dokumenty zarządczo-koordynacyjne:

- Plan Zarządzania Strategią

- Małopolski Plan Inwestycyjny
- Plan Monitorowania i Ewaluacji

Zaprezentowane podejście, zakładające realizację Strategii w oparciu o trzy dokumenty zarządczo-koordynacyjne, należy uznać za przydatne i trafne z punktu widzenia realizacji przyjętej wizji, celu głównego i poszczególnych celów strategicznych.

Na taką ocenę składa się m.in. fakt, że w *Planie Zarządzania Strategią* wymieniono podstawowe **instrumenty**, które posłużą realizacji Strategii. Do tych instrumentów zaliczono:

- **Programy strategiczne** – określające wiązki działań planowane dla realizacji bądź to poszczególnych celów szczegółowych Strategii w ramach odpowiednich kierunków polityki i/lub kierunków działań, bądź to o charakterze horyzontalnym tj. integrujące działania w ramach różnych kierunków polityki i/lub kierunków działań (takie jak np. dotyczące polityki senioralnej, wsparcia rodziny, gospodarki obiegu zamkniętego), z ustalonym m.in. koordynatorem odpowiedzialnym, indykatywną mapą partnerów i planem finansowym oraz wskaźnikami i metodą monitorowania, oceny i korekty, a więc mające charakter operacyjny. W tej grupie mieszczą się zarówno niektóre dokumenty obligatoryjne (czy to ze względu na uwarunkowania europejskie czy ustawowe-krajowe), jak i programy przyjmowane z inicjatywy własnej samorządu województwa lub partnerów.
- **Dokumenty kierunkowe** – mające charakter **polityk**, a więc opisujące w większym przybliżeniu niż w Strategii lub w sposób specjalistyczny podejście do danego zagadnienia, obszaru czy grupy społecznej, zasady i sposoby działania, bez komponentu dotyczącego operacjonalizacji. W tej grupie mogą mieścić się niektóre dokumenty obligatoryjne (ustawowe-krajowe), jak i programy przyjmowane z inicjatywy własnej samorządu województwa lub partnerów. Ustalenia kierunkowe zawarte w politykach powinny być zoperacjonalizowane w ramach programów strategicznych.
- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego 2021-2027** – jako źródło finansowania wybranych (kwalifikujących się) kierunków i działań Strategii.
- **Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa.**
- **Plan Pozyskiwania Środków Zewnętrznych na Realizację Strategii.**
- **Budżet Województwa.**

Architektura przewidywanych w Planie Zarządzania Strategią podstawowych rozwiązań i narzędzi służących skutecznej realizacji Strategii ma zostać ustalona z zachowaniem uwarunkowań ustawowych, w oparciu o ustalenia zapisane w dokumencie Strategii, wnioski wynikające z dotychczasowych doświadczeń oraz rekomendacje przedstawione w niniejszym dokumencie ewaluacyjnym.

Ponadto w projekcie SRWM 2030 zapisano, że **koordynacja i monitorowanie** wieloletnich projektów inwestycyjnych odbywać się będzie za pośrednictwem *Małopolskiego Planu Inwestycyjnego* jako dokumentu obejmującego przedsięwzięcia podejmowane przez samorząd województwa.

Ostatnim dokumentem z przypisaną funkcją koordynacyjną jest *Plan Monitorowania i Ewaluacji*. W projekcie SRWM 2030 zakłada się, że plan ten przedmiotowo obejmie wszystkie programy strategiczne i dokumenty kierunkowe oraz podmiotowo wszystkie jednostki organizacyjne Województwa, w sposób spójny ze Strategią i – na ile będzie to możliwe ze względu na uwarunkowania

krajowe i europejskie – Regionalnym Programem Operacyjnym. Zakłada się, że wprowadzenie Planu przyniesie korzyści zarówno na polu wspomagania decyzji zarządczych, jak i przyczyni się do upowszechniania wśród interesariuszy Strategii kultury ustawicznego uczenia się i podnoszenia skuteczności realizowanych polityk publicznych i działań.

Po trzecie w projekcie Strategii założono powstanie systemu monitorowania i oceny efektów realizacji Strategii, który ma służyć monitorowaniu, analizie i ocenie działań strategicznych Województwa. Wspomniany system ma być rozwijany z wykorzystaniem metod i narzędzi ustalonych w Planie Monitorowania i Ewaluacji. Projekt SRWM 2030 zakłada, że podstawowym narzędziem monitorowania postępów realizacji Strategii będzie coroczny Raport o Stanie Województwa oraz okresowa Ewaluacja Strategii Rozwoju Województwa.

Projekt SRWM 2030 zakłada, że **monitoring** realizacji Strategii - w tym programów strategicznych, polityk i projektów wieloletnich oraz zasad horyzontalnych – prowadzony będzie na bieżąco w ujęciu corocznym a jego wyniki publikowane będą w **Raporcie o Stanie Województwa** za dany rok, przedstawianym Sejmikowi przez Zarząd Województwa zgodnie z art. 34a ust. 4 i 9 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa. Integralną częścią Raportu będzie podsumowanie zmian w sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej województwa w układzie spójnym ze strukturą Strategii Rozwoju Województwa oraz sprawozdanie z realizacji Strategii oraz Małopolskiego Planu Inwestycyjnego.

Z kolei w odniesieniu do **ewaluacji** (oceny jakościowej) procesu wdrażania i realizacji oraz efektów i oddziaływań Strategii zakłada się, że będzie ona funkcjonować równoległe obok stałej, rocznej sprawozdawczości monitoringowej jako element uczenia się organizacji a także podnoszenia jakości polityki rozwoju w województwie poprzez kreowanie i upowszechnianie przykładu dobrej praktyki dla innych samorządów. Rolą ewaluacji będzie wniesienie głębszej refleksji i oceny jakościowej na temat realizowanych działań i uzyskiwanych efektów, a także formułowanie odpowiedzi na pytanie czy założenia Strategii są aktualne, a zaplanowane działania wykonalne i nadal potrzebne. Ponadto zakłada się, że ewaluacja będzie obejmować analizę zmiennych kontekstów wdrażania Strategii i może prowadzić do podjęcia decyzji o aktualizacji Strategii w całości lub części - w tym także zmiany parametrów monitorowania o ile dotychczasowe okażą się nieadekwatne.

Pełna ewaluacja przekrojowa (całościowa) realizacji Strategii wykonywana będzie nie rzadziej niż co 4 lata i nie rzadziej niż raz w trakcie kadencji. Skorelowana będzie z raportem z oceny Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa, o której mowa w art.45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zgodnie z zapisami projektu SRWM 2030 pierwsza ewaluacja przekrojowa planowana jest w roku 2022 i koncentrować się będzie na sposobie wdrożenia Strategii oraz ewentualnej korekcie założeń strategicznych w związku z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego zaplanowanego na 2021 rok. Kolejne ewaluacje całościowe planowane są na lata 2025/26 oraz 2028/2029. Wyniki przeprowadzanych ewaluacji będą publikowane i upowszechniane w formie raportu **Ewaluacja Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego**. Wnioski i rekomendacje służyć będą formułowaniu korekt oraz aktualizacji realizowanej przez samorząd polityki rozwoju.

Po czwarte w projekcie Strategii podkreślono wagę udziału partnerów w procesie realizacji Strategii. W SRWM 2030 czytamy, że współpraca i partnerstwo będą promowanym modelem działania na etapie realizacji Strategii. Nawiązując do zasady partnerstwa stwierdzono, że konkretny zakres, formy, metody współpracy i angażowania partnerów na etapie realizacyjnym Strategii będą wypracowywane w formie debaty publicznej i w procesie dialogu i konsultacji z potencjalnymi partnerami, w ramach dopuszczonych przepisami prawa oraz zasadami ustalonymi w krajowej i unijnej

polityce rozwoju. W projekcie Strategii zapisano, że istotnymi **instrumentami wdrażania** Strategii we współpracy z partnerami spoza sfery bezpośredniego oddziaływania samorządu województwa będą przede wszystkim:

- Regionalne „miękkie” partnerstwa i sieci współpracy z udziałem przedstawicieli/jednostek Województwa Małopolskiego, jako nośnik transferu know-how, wzmocnienia pozycji regionu w sieci wewnątrzregionalnych i międzyregionalnych powiązań oraz instrument mobilizowania partnerów do wspólnych projektów i generowania innowacji.
- Partnerskie projekty regionalne z udziałem Województwa i jego jednostek, jako projekty realizacyjne Strategii (zarówno inspirowane przez samorząd województwa, jak i partnerów).
- Partnerskie projekty międzyregionalne, w tym międzynarodowe, jako zyskujące na znaczeniu potencjalne źródło komplementarnego know-how i finansowania.
- Porozumienia terytorialne z lokalnymi partnerami samorządowymi, jako narzędzia zarządzania ponadlokalnymi programami rozwoju, szczególnie w obszarach strategicznej interwencji.
- Instrumenty typu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT).
- Instrumenty typu rozwoju kierowanego przez lokalne społeczności (RKLS - LGD, inne wielosektorowe partnerstwa lokalne), jako animatorzy rozwoju lokalnego, wypełniający funkcję lokalnych agencji rozwoju w obszarach tematycznych realizujących cele i kierunki strategii rozwoju województwa.

W projekcie Strategii czytamy, że w celu maksymalnego skorzystania z potencjału naukowo-badawczego środowisk akademickich wprowadzona zostanie stała współpraca z uczelniami w oparciu o umowy ramowe.

Z kolei w celu zapewnienia odpowiedniej jakości kadr zaangażowanych w zadania związane z zarządzaniem strategicznym rozwojem w województwie wprowadzony zostanie regionalny program podnoszenia kompetencji rozwojowych wśród pracowników samorządu województwa oraz partnerów z różnych sektorów (m.in. szkolenia, staże, praktyki, stypendia, wymiany).

Po piąte w projekcie SRWM 2030 w części dotyczącej systemu realizacji Strategii zidentyfikowano także ważne wyzwanie implementacyjne. Tym wyzwaniem jest ściślejsze, niż ma to miejsce w chwili obecnej, powiązanie Strategii Rozwoju Województwa z budżetem Województwa oraz planami finansowymi jednostek, funduszy oraz spółek kapitałowych, w których Województwo jest uczestnikiem. Jak zauważono w analizowanym dokumencie sprostanie temu wyzwaniu pozwoli na etapie realizacji na zintegrowaną bieżącą ocenę czy i na ile priorytety ustalone w Strategii znajdują swoje odbicie w wydatkach budżetowych urzędu, jednostek oraz podmiotów powiązanych.

Ponadto podkreślono, że na rzecz realizacji Strategii wzmocnione zostaną funkcje analityczno-prognostyczne oraz strategiczne w urzędzie marszałkowskim, w tym wzmocniona wyprzedzająca koordynacja programowa planowanych i realizowanych działań. Aby podnieść zdolności struktur samorządu województwa do udziału w zarządzaniu strategicznym i sprawnej realizacji Strategii departamenty urzędu marszałkowskiego oraz jednostki będą wzmocniane jako centra wiedzy i kompetencji w przypisanych dziedzinach m.in. poprzez planowe podnoszenie kompetencji, dowartościowanie zespołów ekspertów wewnętrznych i możliwie szerokie korzystanie z ich opinii.

Podsumowując należy stwierdzić, że zaproponowany system realizacji strategii został opracowany trafnie. Jednocześnie należy rozważyć uzupełnienie tej części dokumentu SRWM 2030 o zapisy, które pozwolą poprawić jej jakość. Warto uzupełnić dokument o zapisy dotyczące:

- informacji o instytucjach i podmiotach zaangażowanych w proces wdrażania SRWM 2030,
- informacji o procesie opracowywania, podmiotach zaangażowanych w ten proces, oraz granicznym terminie na opracowanie następujących dokumentów: Plan Zarządzania Strategią, Małopolski Plan Inwestycyjny, Plan Monitorowania i Ewaluacji,
- informacji o procedurze postępowania w przypadku podjęcia decyzji o aktualizacji Strategii w całości lub części.

Ponadto w dokumencie strategii warto podkreślić znaczenie wyzwania związanego z przygotowaniem się samorządu województwa do stopniowej zmiany roli i dominującego sposobu funkcjonowania - z dysponenta środków na rozwój na inicjatora, kreatora, moderatora, mentora oraz autora projektów rozwojowych aktywnie pozyskującego zewnętrzne środki (nie tylko z alokowanych na poziom wojewódzki), a także realnego partnera w wielopoziomowych projektach rozwojowych na rzecz całego województwa oraz jego wybranych, szczególnie tego wymagających obszarów.

Waga tego wyzwania dla rozwoju województwa Małopolskiego jest istotna. Wiąże się bowiem ze zwiększeniem efektywności funkcjonowania struktur samorządu województwa małopolskiego, co będzie miało wpływ na budowanie przewag konkurencyjnych regionu. Sprawność instytucjonalna staje się bowiem coraz ważniejszym atutem konkurencyjności. Sprawne funkcjonowanie województwa w perspektywie 2030 roku wiązać się będzie z umiejętnym zarządzaniem projektami przenikającymi różne obszary tematyczne. Konieczne będzie zatem budowanie międzydyscyplinarnych zespołów tematycznych, wprowadzanie zarządzania przez cele oraz motywujących systemów wynagradzania.

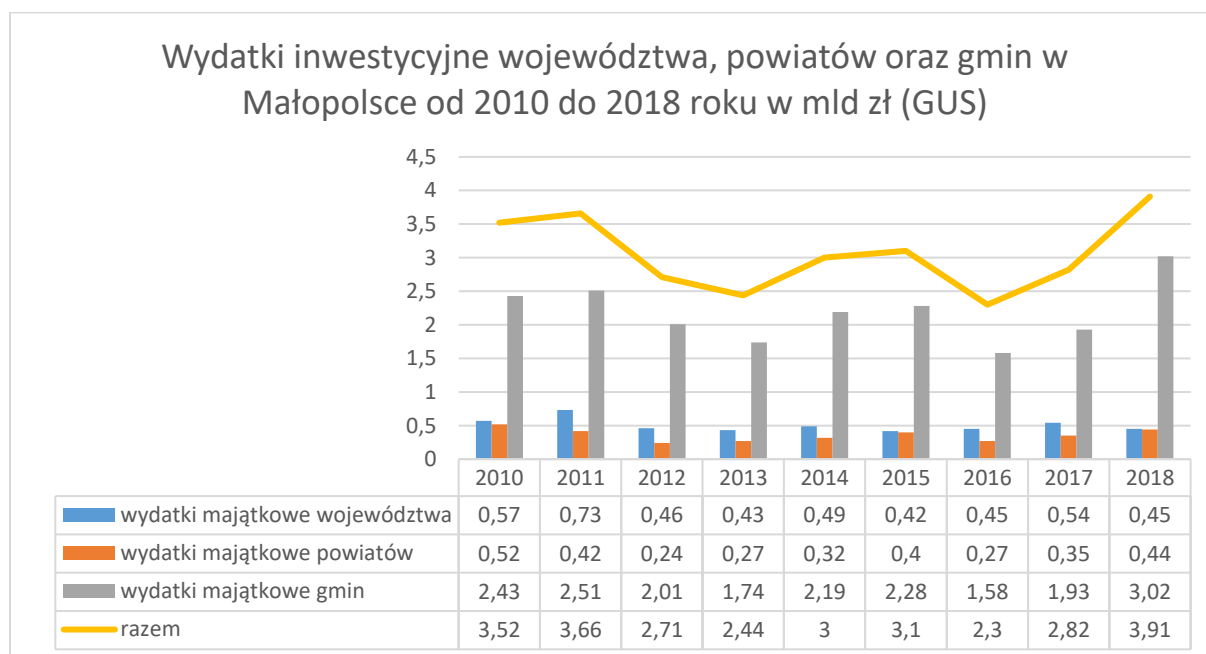
7. Ocena zaproponowanych w dokumencie ram finansowych.

Oceny zaproponowanych w dokumencie ram finansowych dokonano na podstawie analizy danych ujętych w statystyce GUS odnoszących się do dochodów i wydatków JST oraz nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw. Przeanalizowano dane statystyczne za okres od 2010 do 2018 i na tej podstawie określono trendy zmian w potencjale finansowania polityk rozwoju w sferze publicznej oraz w sferze prywatnej. Na podstawie trendów sporządzono prognozę finansowania polityki rozwoju województwa. Wyniki sporządzonej prognozy porównano z propozycjami odnoszącymi się do ram finansowych przedstawionymi w projekcie Strategii.

W pierwszym kroku przeanalizowano wydatki inwestycyjne Województwa Małopolskiego, powiatów oraz gmin. Z analizy wynika, że średniorocznie na inwestycje JST w województwie przeznaczają około 3,0 mld zł. Poszczególne lata charakteryzowały się zmienną dynamiką wydatków inwestycyjnych. Ważny wniosek natomiast dotyczy dynamiki zmian wydatków inwestycyjnych w skali całego analizowanego okresu. Dynamika wzrostu wydatków inwestycyjnych w skali roku dla badanego okresu wynosiła około 3,0% i była wyraźnie niższa od notowanego wzrostu dochodów i wydatków JST w tym samym okresie, który wynosił około 6,8%. Oznacza to, że wzrost nakładów inwestycyjnych JST był dużo niższy niż wzrost dochodów i wydatków ogółem JST.

Udział środków unijnych oraz środków własnych na finansowanie projektów unijnych w dochodach JST dla badanego okresu od 2010 do 2018 roku wynosił średnio około 7,5%, a udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem JST średnio 18,5%. Oznacza to, że środki unijne stanowiły istotny wolumen środków kierowanych z regionu na inwestycje w województwie małopolskim (około 1,0 mld zł środków UE i wkładów własnych w skali roku).

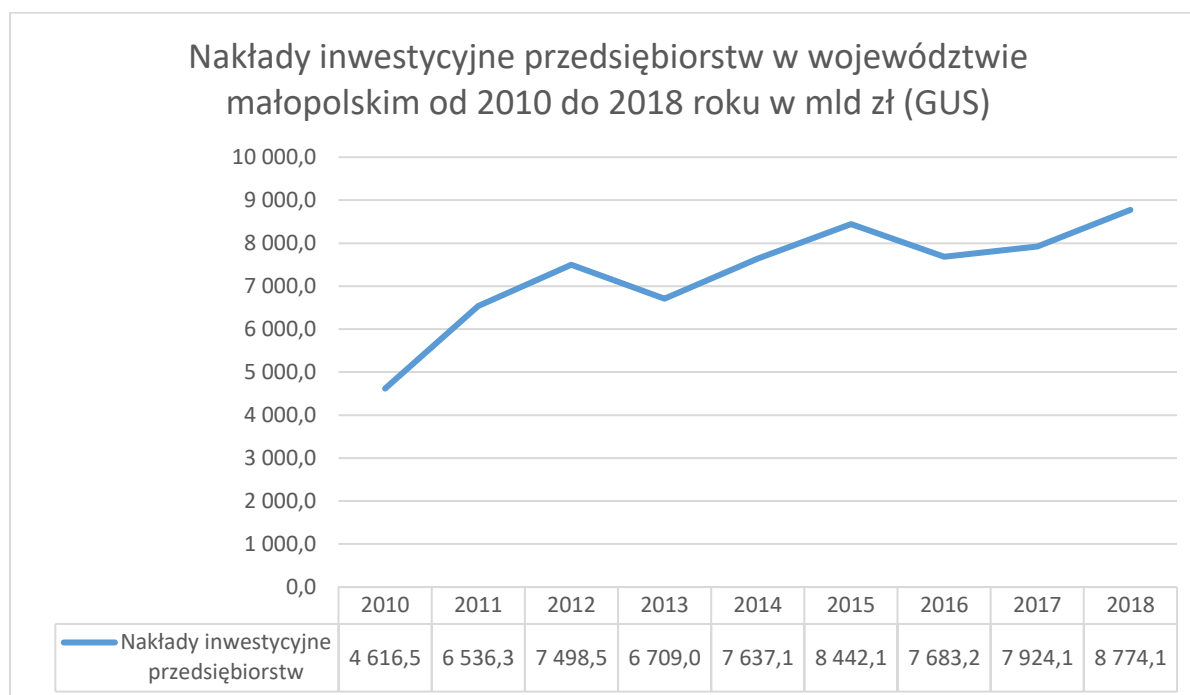
Rysunek 1. Wydatki inwestycyjne województwa, powiatów oraz gmin w Małopolsce od 2010 do 2018 roku

Aby w pełni zobrazować potencjał inwestowania w rozwój regionu konieczne jest wskazanie także potencjalnego wolumenu środków kierowanych z sektora przedsiębiorstw. Dane nt. nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw dla okresu od 2010 do 2018 roku wskazują na początkową dużą dynamikę wzrostu i stabilizację od 2014 roku skali inwestycji w województwie małopolskim. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw zbliżone były do skali inwestycji realizowanej przez sferę publiczną (kraj,

województwo, powiaty, gminy) i były jednocześnie dwukrotnie wyższe do nakładów inwestycyjnych instytucji publicznych z regionu.

Rysunek 2. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w województwie małopolskim od 2010 do 2018 roku w mld zł

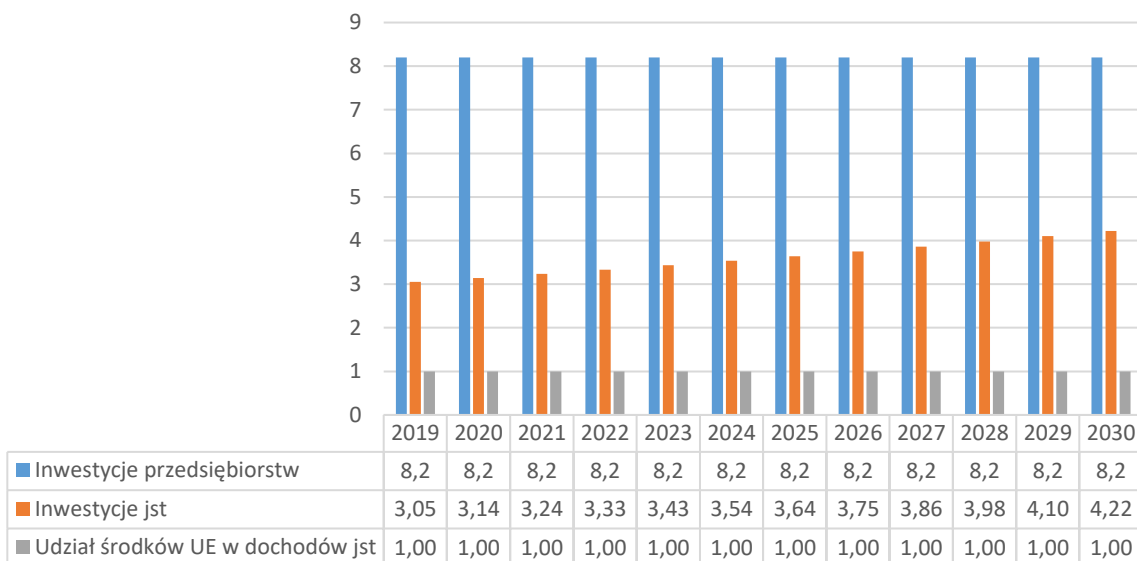

Prognozy finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego dokonano na podstawie zdiagnozowanych trendów dot. nakładów inwestycyjnych ponoszonych w województwie przez sferę publiczną z poziomu krajowego (kontrakt terytorialny), regionalnego (województwo), lokalnego (powiaty i gminy) oraz przez przedsiębiorców. Dla prognozy finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego ustalono następujące trendy:

- Zakłada się, zgodnie z trendami zapisanymi w projekcie Strategii, utrzymanie tempa wzrostu gospodarczego, tym samym zakłada się utrzymanie poziomu inwestycji przedsiębiorstw na poziomie zbliżonym do okresu od 2015 do 2018 roku (w skali roku około 8,2 mld zł),
- Zakłada się nieznaczny wzrost nakładów inwestycyjnych JST w regionie, zgodnie z trendem zauważonym dla okresu od 2010 do 2018 roku (wzrost o około 3% w skali roku, wartość bazowa dla 2019 roku to około 3,05 mld zł),
- Zakłada się, że udział środków UE, które zostaną wykorzystane przez region (województwo, powiaty, gminy) w polityce rozwoju wynosić będzie około 0,8 mld zł w skali roku (razem z udziałem wkładów własnych, przy bardzo ostrożnym przewidywaniu wielkości środków z Unii Europejskiej). Przewiduje się więc, że skala udziału środków unijnych w polityce rozwoju będzie nadal znaczna, pomimo zakładanego wzrostu dochodów JST. Dane za okres od 2010 do 2018 wskazują, że skala wzrostu dochodów ogółem JST była wyższa od wzrostu nakładów inwestycyjnych. Oznacza to, że środki UE nadal mogą być istotnym impulsem zmian w regionie.

Rysunek 3. Prognozy finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego od 2019 do 2030 roku w mld zł

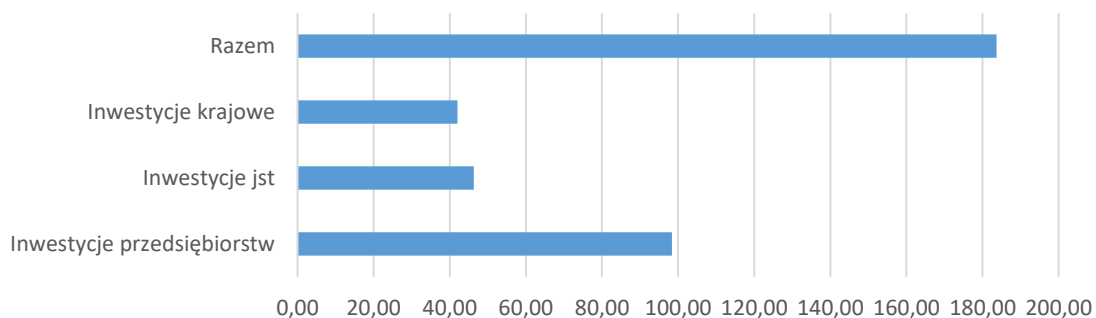
Prognozy finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego od 2019 do 2030 roku (opracowanie własne)

Potencjał finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego rozkłada się na przedsiębiorstwa oraz sferę publiczną. Zakłada się, że na inwestycje w regionie do 2030 roku przeznaczonych zostanie około 184 mld zł, z czego 98,40 mld zł stanowić będą inwestycje przedsiębiorstw, 46,3 mld zł inwestycje JST, a 42 mld zł inwestycje krajowe (wg bardzo ostrożnych rachunków). Prognozuje się, że w okresie od 2019 do 2030 udział środków unijnych oraz wkładów własnych w budżecie JST na finansowanie projektów unijnych w regionie wyniesie około 10 mld zł.

Rysunek 4. Potencjał finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego do 2030 roku

Potencjał finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego do 2030 roku w mld zł (opracowanie własne)

	Inwestycje przedsiębiorstw	Inwestycje jst	Inwestycje krajowe	Razem
■ Potencjał finansowania polityki rozwoju	98,40	46,29	42,00	183,69

W dokumencie Strategii przedstawiono potencjalne źródła finansowania:

- budżety JST, w tym Województwa Małopolskiego;

- budżet państwa;
- środki przyznane Polsce w ramach Europejskiej Polityki Spójności;
- środki przyznane Polsce w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE;
- wycofane z instrumentów inżynierii finansowej w okresie 2007-2013 oraz instrumentów finansowych i pomocy zwrotnej w okresie 2014-2020, podlegających ponownemu wykorzystaniu;
- pochodzące z innych źródeł:
 - zagranicznych, w tym zwłaszcza środków dystrybuowanych poprzez programy oraz mechanizmy centralnie zarządzane przez Komisję Europejską (np. Horyzont Europa, Life, Instrument „Łącząc Europę”, Fundusz InvestEU, Kreatywna Europa), Norweski Mechanizm Finansowy);
 - krajowych, w tym np. Fundusz Kolejowy, Fundusz Dróg Samorządowych, Narodowy/Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnoprawnych, Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej, Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa;
- prywatne (budżety przedsiębiorstw).

W projekcie Strategii podkreślono, że na obecnym etapie prac nie jest możliwe wskazanie precyzyjnej kwoty środków, które do roku 2030 będą angażowane na rzecz realizacji celów opisanych w tym dokumencie. Dlatego scharakteryzowano dwa kluczowe z punktu widzenia finansowania polityki rozwoju grupy środków:

- środki Polityki Spójności na lata 2021-2027 oraz
- środki krajowe pochodzące z budżetów małopolskich jednostek samorządu terytorialnego.

Przyjęto, że w ramach budżetu Polityki Spójności w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 udział środków przeznaczonych dla regionu wyniesie ok. 2 mld euro. Przyjęto, że Małopolska będzie dysponować mniejszym, niż miało to miejsce w przypadku poprzedniego okresu programowania wolumenem, środków pochodzących z Polityki Spójności, które będą angażowane na rzecz realizacji celów opisanych w Strategii. Podkreślono, że środki te w dalszym ciągu będą miały znaczący udział w finansowaniu działań opisanych w tym dokumencie. Zauważono, że Samorząd Województwa zmuszony będzie do zmierzenia się z problemem swoistej luki finansowej, której pokrycie możliwe będzie m.in. poprzez:

- większą aktywność Samorządu Województwa oraz innych regionalnych aktorów zaangażowanych we wdrażanie Strategii, w sięganie po środki pochodzące z programów oraz instrumentów zarządzanych centralnie przez Komisję Europejską;
- większemu zaangażowaniu środków krajowych, w tym zwłaszcza środków pochodzących z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, na rzecz finansowania działań z zakresu polityki rozwoju.

W projekcie Strategii podkreślono, że kluczowym partnerem w regionalnej polityce rozwoju będą w przyszłości gminy. Zauważono, że powiaty w praktyce nie mają kompetencji do prowadzenia polityki rozwoju, nie mają też kompetencji w sferze polityki przestrzennej. Niemniej – w kontekście zarządzania strategicznego rozwojem województwa, a szczególnie w kontekście potrzeby budowania klimatu do

współpracy – powiaty są symboliczną platformą konsolidacji lokalnych środowisk samorządowych oraz potencjalnym polem organizowania niektórych inicjatyw oddolnych.

Z prognoz finansowych przedstawionych w projekcie Strategii wynika, że to właśnie gminy dysponować będą w perspektywie do 2030 roku największymi środkami finansowymi na cele rozwojowe w Małopolsce.

Szacuje się, że na sfinansowanie nowych zadań rozwojowych, w tym nowych programów i projektów współfinansowanych ze środków UE, małopolskie samorzady łącznie będą mogły wydać około 38 mld zł środków własnych (bez uwzględniania finansowania projektów rozpoczętych przed 1 stycznia 2018 r. oraz z pominięciem środków zagranicznych) oraz ok. 8 mld zł środków zewnętrznych pozyskanych w formie kredytów, pożyczek i obligacji. **łącznie potencjał inwestycyjny JST w województwie w latach 2018-2030 szacować można na ok. 46,8 mld zł.**

Największym potencjałem inwestycyjnym w perspektywie 2030 roku dysponować mają w regionie miasta na prawach powiatu (z wyłączeniem Krakowa) - około 10,5 mld zł, miasto Kraków - 9,3 mld zł oraz gminy miejsko-wiejskie - 9,9 mld zł.

Z prognozy wynika, że potencjał inwestycyjny małopolskich JST będzie rósł w okresie 2019-2024 średnio w tempie 10,7% w skali roku, przy czym skokowy wzrost nastąpi w latach 2020-21, w związku z kończeniem realizacji projektów rozpoczętych przed 1 stycznia 2018 r. Najwyższy wzrost - o 21,3% - nastąpi w roku 2020, wówczas też pojawi się znacząca nadwyżka środków na finansowanie nowych projektów. Z kolei w latach 2025-2030 potencjał inwestycyjny JST będzie małał, średnio o 4,6% rocznie.

W sumie wstępnie przyjąć można, że w latach 2018-2022 średni potencjał inwestycyjny JST wyniesie około 2,56 mld zł rocznie, w latach 2023-2026 3,8 mld zł rocznie, a w latach 2027-2030 4,6 mld zł rocznie.

Wskazano, że tylko część potencjału inwestycyjnego będzie mogła być zaangażowana w projekty strategiczne (o większej skali, wieloletnie, partnerskie, wspierane środkami UE etc.). Dużą ich część pochłoną różne rutynowe wydatki majątkowe. Można przewidywać, że - biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia - na poziomie gminnym wydatki strategiczne wykorzystają najwyżej 50% całego potencjału inwestycyjnego, na poziomie powiatów wskaźnik ten będzie wyraźnie niższy.

Mając na uwadze sporządzoną prognozę finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego do 2030 roku oraz opisane w dokumencie Strategii ramy finansowe należy przedstawić następujące wnioski:

- Istotny udział w finansowaniu polityki rozwoju województwa będą mieć przedsiębiorcy, suma nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw może być wyższa od sumy nakładów inwestycyjnych kierowanych na rozwój regionu ze sfery publicznej (kraj, województwo, powiaty, gminy). **W Strategii należy podkreślić możliwy wkład przedsiębiorstw oraz skalę zmian wywołanych inwestycjami prywatnymi w sferze społeczno-gospodarczej.** Proponuje się uzupełnienie stosownych zapisów w projekcie Strategii poprzez przedstawienie danych nt. inwestycji przedsiębiorstw, bazujące na uśrednionych danych z okresu poprzedzającego realizację SRW. Przyjęcie takiego algorytmu uzasadniają opisy stosownych trendów rozwojowych, w tym wskazujących na stabilność wzrostu gospodarczego.
- Słusznie w projekcie Strategii zdiagnozowano źródła finansowania polityki rozwoju regionalnego. Logiczny jest brak wskazania konkretnych wartości środków finansowych, mając na względzie brak ustaleń odnośnie finansowania Polityki Spójności.

- Słusznie prognozuje się potrzebę podjęcia wysiłków na rzecz zwiększenie finansowania polityki rozwoju regionu przez środki własne oraz instrumenty finansowe zarządzane centralnie przez Komisję Europejską.
- Środki unijne nadal będą stanowić istotny impuls do inwestycji w regionie.
- Wydaje się, że prawidłowo zdiagnozowano potencjał finansowania polityki rozwoju regionu z poziomu JST. Metodologia wykorzystana do obliczenia potencjału finansowania polityki rozwoju zastosowana przez autorów Strategii dała podobne wyniki jak metodologia wykorzystana w przedmiotowej ocenie.

8. Ocena spójności projektu Strategii z dokumentami określającymi ramy krajowej polityki rozwoju, tj. Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Dokonując oceny spójności projektu SRWM 2030 z dokumentami określającymi ramy krajowej polityki rozwoju, tj. Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, skupiono się na analizie wyzwań rozwojowych i celów (głównych, strategicznych, szczegółowych) ujętych w trzech ww. dokumentach¹⁰.

Rada Ministrów 14 lutego 2017 r. przyjęła Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – w skrócie SOR. SOR **stanowi aktualizację średniookresowej strategii rozwoju kraju**, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej.

W SOR zawarte są rekomendacje dla polityk publicznych. Strategia stanowi też podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych (strategii, polityk, programów).

Z kolei 17 września 2019 r. Rada Ministrów przyjęła Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030 – w skrócie KSRR. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (zwana dalej KSRR) rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), określone w filarze **rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony**. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r.

KSRR identyfikuje cele polityki regionalnej i działania, jakie dla ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorząd terytorialny oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne, ich zadania, dokumenty programowe, sposób monitorowania i oceny efektów realizacji, formy wsparcia finansowego oraz źródła finansowania polityki regionalnej.

Analiza wyzwań rozwojowych

Zarówno w SOR jak i w KSRR podkreśla się znaczenie wyzwań rozwojowych jakie niosą ze sobą **trendy demograficzne**. Zwraca się uwagę na fakt, że zjawisko starzenia się społeczeństwa będzie oddziaływać na niemal wszystkie sfery życia gospodarczego i społecznego, powodując nie tylko przeobrażenie rynku pracy, ale również wpływając na kształt struktury gospodarki, rozwój jej poszczególnych części bądź stagnację innych. Starzejące się społeczeństwo to m.in. możliwy spadek tempa wzrostu produktywności, wzrost udziału wydatków na opiekę zdrowotną i długotrwałą opiekę nad osobami w zaawansowanym wieku, a tym samym ograniczenie puli środków na inwestycje. Równocześnie otwierają one perspektywy rozwoju sektora usług opiekuńczych, technologii dostosowanych do użytkowników i zastosowania inteligentnych maszyn.

¹⁰ Analizę wyzwań i celów rozwojowych przeprowadzono z wykorzystaniem treści zawartych w następujących dokumentach:

1. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Warszawa, 2017 (*Dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r.*)
2. Krajowa strategia rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa, 2019 (*Dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 17 września 2019 r.*)

Wyzwaniem dla polityki regionalnej będzie łagodzenie niekorzystnych skutków procesów demograficznych. Zmiany liczby ludności mają bowiem wpływ na zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi, w tym infrastrukturę transportową czy zdrowotną, a w konsekwencji wpływają na lokalne rynki pracy. Wyzwaniem dla polityki regionalnej będzie również przeciwdziałanie niekontrolowanej suburbanizacji zarówno w kontekście zrównoważonego rozwoju miast, jak i obszarów wiejskich. Zmiany demograficzne wpływają także na zmiany struktury gospodarki, w tym na efekt wymywania zasobów kapitału ludzkiego. W programowaniu i realizacji polityki regionalnej należy umiejętnie wykorzystać potencjał związany ze wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym co pozwoli na niwelowanie niektórych niekorzystnych skutków postępujących przemian demograficznych.

W projekcie SRWM 2030 także wskazano na wyzwania dotyczące zmian demograficznych wskazując chociażby na:

- konieczność podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu zapewnienie odpowiedniej liczby osób aktywnych na rynku pracy wobec malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym,
- zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych odpowiadających na potrzeby rosnącej grupy osób starszych,
- konieczność stworzenia systemowych rozwiązań w zakresie aktywności społecznej i zawodowej osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, ukierunkowanych na wykorzystanie ich potencjału i zapobieganie wycofywaniu się przez nich lub wypychaniu ich z życia społecznego i zawodowego,
- konieczność zapewnienia dostępu do wysokiej jakości i przystępnych cenowo usług asystencko-opiekuńczych dla osób potrzebujących pomocy w samodzielnym funkcjonowaniu oraz wsparcie dla nieformalnych opiekunów osób zależnych,
- dostosowanie bazy instytucjonalnej i usług medycznych do zmieniających się potrzeb społecznych, w tym do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.

Analizując treść KSRR odnajdziemy wymienione bezpośrednio wyzwania rozwojowe dotyczące **rozwoju i wsparcia kapitału ludzkiego i społecznego**. Do tych zagadnień SOR odnosi się w części omawiającej obszary wpływające na osiągnięcie celów SOR. Możemy tam przeczytać, że dla jakości kapitału ludzkiego w Polsce kluczowe będzie podjęcie działań m.in. w zakresie poprawy efektywności systemu edukacji formalnej oraz upowszechnienia i zwiększenia efektywności uczenia się innego niż formalnego dla wszystkich grup wiekowych. Ponadto równie ważna będzie poprawa systemu opieki zdrowotnej, zwiększenia dostępu do różnego rodzaju usług, poprawa materialnych i pozamaterialnych warunków życia, dbałość o stan środowiska naturalnego oraz budowanie otoczenia sprzyjającego samorealizacji. Z kolei zapisy KSRR informują, że wyzwaniem dla polityki regionalnej będzie wspieranie działań podejmowanych w ramach polityki edukacyjnej na rzecz poprawy jakości kapitału ludzkiego. Działania te dotyczyć powinny m.in. podniesienia jakości kształcenia i dopasowania kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, poprzez budowanie pozytywnego wizerunku szkół zawodowych, a także stworzenia warunków do kształcenia ustawicznego w szczególności dla osób o niewystarczających lub przestarzałych umiejętnościach. Ponadto wyzwaniem będzie usprawnienie systemu kształcenia na wszystkich poziomach, tak aby był on nakierowany na potrzeby regionalnych rynków pracy i wymagania innowacyjnej gospodarki. Wyzwaniem stanowi również pełniejsze wykorzystanie zasobów pracy, szczególnie aktywizacja osób bezrobotnych, kobiet, osób z bezrobocia ukrytego w rolnictwie oraz ludzi młodych. Natomiast wyzwaniem dla polityki regionalnej w zakresie kapitału społecznego będzie stymulowanie procesów wzrostu zaufania społecznego, zwiększenie troski o dobro wspólne

i wspólną przestrzeń, wspieranie aktywności obywatelskiej i popularyzacji ekonomii społecznej i solidarnej.

Do wyzwań związanych z rozwojem i wsparciem kapitału ludzkiego i społecznego nawiązują także wyzwania wskazane w projekcie SRWM 2030, do których można zaliczyć m.in. następujące:

- poprawa zdolności systemu edukacji do kształtowania kompetencji uniwersalnych, w tym umiejętności cyfrowych oraz postaw proinnowacyjnych i przedsiębiorczych,
- dostęp do doradztwa edukacyjnego i zawodowego na każdym poziomie nauczania,
- współpraca szkół z pracodawcami i lepsze przygotowanie absolwentów do potrzeb rynku pracy i przemian w jego obrębie,
- aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego spośród osób w wieku produkcyjnym biernych zawodowo,
- rozwój oferty kształcenia ustawicznego oraz wzrost udziału osób dorosłych w edukacji,
- wzmocnienie systemu doskonalenia kwalifikacji przez kadrę nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia,
- poprawa aktywności edukacyjnej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami
- kultura dla nowego pokolenia – świadomość i wrażliwość ludzi – wzmocnienie edukacji kulturowej poprzez rozszerzenie oferty edukacyjnej, budowanie tożsamości lokalnej i ponadregionalnej, podnoszenie poziomu wiedzy o kulturze, sztuce i twórcach, kształcenie oraz rozwijanie kompetencji kulturowych i kreatywnych.
- wzmacnianie zaangażowania liderów lokalnych i regionalnych w sprawy wspólne, jako potencjalnych partnerów samorządów w polityce rozwoju. Wymaga to zarówno działań wzmacniających chęć do angażowania się (tożsamość małopolska, identyfikacja z regionem), jak i budujących realne możliwości większego zaangażowania (kompetencje, wzmocnienie organizacyjne i finansowe organizacji pozarządowych).

Kolejny obszar wyzwań rozwojowych wskazanych w SOR i KSRR dotyczy **innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki**. Zapisy SOR wskazują na wyzwania związane z niską innowacyjnością krajowej gospodarki wynikającą przede wszystkim z: niewystarczających bodźców dla podejmowania działań innowacyjnych, niewielkiego popytu na nowe technologie wśród polskich firm oraz niskiej efektywności współpracy pomiędzy sektorem naukowo-badawczym, administracją i biznesem. Ponadto wskazuje się na fakt, że struktura polskiej gospodarki/przemysłu oparta jest przede wszystkim na tradycyjnych sektorach wytwarzających produkty o niskiej wartości dodanej. Z kolei w KSRR czytamy, że wyzwaniem dla polityki regionalnej będzie ukierunkowanie działań (edukacyjnych, dotyczących współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowo-badawczymi, dotyczących większego wykorzystania badań i technologii na rzecz rozwoju branż stwarzających największe szanse gospodarcze, dotyczących aktywności społecznej, związanych z dostępnością terytorialną) mających wspierać rozwój i absorpcję innowacji, przy wykorzystaniu odpowiednich potencjałów regionalnych. Wyzwanie stanowi także zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych oraz wspomaganie rozwoju i modernizacji infrastruktury teleinformatycznej i telekomunikacyjnej, w tym w szczególności na obszarach wykluczonych cyfrowo.

Do powyższych zagadnień nawiązują zapisy projektu SRWM 2030, w których znajdziemy m.in. takie wyzwania rozwojowe, jak:

- zwiększenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw w Małopolsce, szczególnie w MŚP, w tym zwiększenie dostępu do finansowania rozwoju oraz instrumentów wspierających innowacyjność bądź internacjonalizację,
- bieżące monitorowanie i aktualizacja regionalnych inteligentnych specjalizacji w celu skoncentrowania wsparcia na produktach/usługach/dziedzinach nauki najbardziej perspektywicznych w skali globalnej,
- stymulowanie popytu na innowacje oparte na działalności B+R, głównie w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym poprzez współpracę z dużymi przedsiębiorstwami,
- promowanie współpracy nauki z przemysłem poprzez np. inicjatywy klastrowe, wydarzenia, działania Centrów Transferu Wiedzy, sieciowanie przedsiębiorstw,
- ułatwienie dostępu do zaawansowanych usług dla przedsiębiorstw,
- zapewnienie infrastruktury teleinformatycznej i szybkiego przesyłu danych dla rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym dla przejścia do modelu przemysłu 4.0,
- wdrażanie rozwiązań z zakresu IT, w tym przetwarzanie i analiza danych, stanowiące niezbędny warunek zapewnienia konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym MŚP,
- dalsze stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości w Małopolsce, m.in. poprzez wspieranie startupów,
- zwiększenie skali zagranicznej wymiany handlowej oraz internacjonalizacji MŚP, szczególnie w zakresie eksportu do krajów pozaeuropejskich.

W KSRR wskazuje się na wyzwania rozwojowe związane z **rozwojem infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach**. Do tych zagadnień SOR nawiązuje w części omawiającej obszary wpływające na realizację celów Strategii, gdzie jest m.in. mowa o infrastrukturze transportowej i środkach transportu. Ponadto problematyka ta jest poruszana przy zagadnieniach dotyczących rozwoju terytorialnie zrównoważonym. Wracając natomiast do KSRR odnajdziemy w tym dokumencie zapisy mówiące o tym, że wyzwaniem dla polityki regionalnej będzie zapewnienie infrastruktury technicznej i społecznej, gwarantującej spójność terytorialną kraju i budującej konkurencyjność regionów. Kluczowe znaczenie w tym zakresie będzie miała dostępność transportowa w wymiarze między i wewnątrzregionalnym oraz w wymiarach międzynarodowym i krajowym. Zwraca się także uwagę na wyzwanie związane z rozwojem infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych, integracji systemów zarządzania ruchem i systemów informacji pasażerskiej. Ponadto wyzwaniem pozostanie zapewnianie infrastruktury wspierającej równy dostęp wszystkich mieszkańców do wysokiej jakości usług publicznych świadczonych przez m.in. podmioty ekonomii społecznej i solidarnej, urzędy pracy, placówki opieki zdrowotnej, edukacyjne i oświatowe, kulturalne. Ponadto wyzwaniem stanowi wspomaganie rozwoju i modernizacja infrastruktury teleinformatycznej i telekomunikacyjnej, w tym w szczególności na obszarach wiejskich.

Zapisy projektu SRWM 2030 pozwalają wskazać wyzwania, które korespondują z wyżej wymienionymi. Do wyzwań tych można zaliczyć następujące:

- uzupełnienie sieci dróg krajowych, szczególnie dróg ekspresowych w kierunku północ-południe (S7 do granicy państwa w Chyżnem oraz S7 od Krakowa do granicy z województwem świętokrzyskim), a także drogi ruchu przyspieszonego na odcinku Brzesko - Nowy Sącz - granica państwa,

- poprawa infrastruktury kolejowej w kierunku zwiększenia prędkości na najważniejszych trasach, a w związku ze spodziewaną jej poprawą i wzrostem zainteresowania transportem kolejowym zapewnienie taboru kolejowego, zarówno pod względem pojemności, jak i oczekiwanego komfortu podróży,
- rozwój taboru niskoemisyjnego, w tym rozwój i rozbudowa systemu transportu szynowego z wykorzystaniem istniejącej sieci kolejowej w miastach. Stworzenie różnego rodzaju zachęt do rozwijania przez gminy kompleksowego systemu ścieżek rowerowych jako alternatywy dla przemieszczania się na krótkich odcinkach,
- dla poprawy dostępności komunikacyjnej konieczne jest tworzenie nowych oraz reorganizacja regionalnych i lokalnych połączeń autobusowych, które Województwo będzie starało się zintegrować z połączeniami w transporcie kolejowym, dzięki powiązaniu rozkładów jazdy oraz rozwojowi zintegrowanych ofert taryfowo-biletowych,
- aktywizacja ruchu transgranicznego Małopolski ze Słowacją, zarówno w zakresie dostosowania drogowych przejść granicznych do ruchu ciężarówek powyżej 12 t DMC, jak i zapewnienia połączeń transgranicznych ze Słowacją w pasażerskim transporcie zbiorowym,
- zachowanie dziedzictwa dla przyszłych pokoleń, szczególnie przeprowadzenie prac adaptacyjnych i modernizacyjnych obiektów zagrożonych (np. drewnianego budownictwa mieszkalnego – interwencja „in situ”, zabytkowych dworów, pałaców i zamków oraz zabytkowych obiektów techniki),
- rozbudowa systemu wodociągów oraz kanalizacji, głównie w obszarach objętych formami ochrony przyrody.

Ważnym obszarem generującym wyzwania rozwojowe jest obszar **środowiska naturalnego**. W SOR podkreśla się konieczność uwzględnienia wpływu działalności gospodarczej na środowisko naturalne oraz dostosowywania technik i technologii produkcji, a także nasilających się efektów zmian klimatycznych. Z jednej strony mamy do czynienia z poważnym zagrożeniem dla stabilności ekosystemów jakie rodzi ryzyko utraty bioróżnorodności. Z drugiej zaś strony otwierają się perspektywy rozwoju zielonej gospodarki. Z kolei w KRSS czytamy, że wyzwaniem dla polityki regionalnej będzie konieczność adaptacji do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska. Skumulowany wpływ zmian klimatu będzie powodować poważne problemy zwłaszcza w niektórych regionach oraz odbije się w sposób szczególny na jakości życia mieszkańców. Z kolei spadek różnorodności biologicznej przekłada się na pogarszanie się jakości życia w miastach, jak i na terenach wiejskich a także utrudnia wykorzystanie rozwiązań opartych na ekosystemach, które pozwalają na minimalizację skutków zmian klimatu oraz pomagają w rozwiązywaniu problemów środowiskowych (takich jak hałas, zanieczyszczenie powietrza). Wyzwaniem będzie zatem zachowanie bogactwa przyrodniczego regionów, które może stać się podstawą do ich rozwoju w dziedzinach bazujących na usługach ekosystemowych.

Problematyka dotycząca ochrony środowiska i zmian zachodzących w środowisku widoczna jest także na poziomie wyzwań rozwojowych wskazanych w SRWM 2030. Do wyzwań tych możemy zaliczyć m.in.:

- w związku z wzrostem nacisku na ochronę klimatu będzie wzrastać zapotrzebowanie na ekologiczne formy transportu, w tym transportu intermodalnego, co będzie wymagać integracji różnych gałęzi transportu,

- kontynuacja redukcji zanieczyszczeń związanych z tzw. niską emisją w ramach wymiany niskosprawnych kotłów na paliwa stałe oraz rozwój transportu publicznego, zwłaszcza w obszarach miejskich i ich stref podmiejskich,
- dalsze ograniczenie emisji dwutlenku węgla,
- wzrost udziału energii odnawialnej, opartej głównie na energii wód płynących, wód termalnych, energii słonecznej i biomasy oraz zintensyfikowanie działań zmierzających do poprawy efektywności energetycznej poprzez rozwój energooszczędnego budownictwa, energooszczędnych urządzeń, niskoemisyjnego transportu oraz kogeneracji (jednoczesne wytwarzanie energii i ciepła),
- ochrona bioróżnorodności i kształtowanie systemu obszarów chronionych jako cech podnoszących odporność środowiska przyrodniczego na zmiany klimatyczne.
- podjęcie działań ograniczających zmiany klimatyczne i łagodzących ich skutki oraz zwiększających odporność na te zmiany, z uwzględnieniem specyfiki większych zespołów miejskich i terenów intensywnie użytkowanych rolniczo, poprzez tzw. zieloną i błękitną infrastrukturę (szczególnie: mikro i mała retencja, niecki, rowy, mokradła),
- tworzenie spójnego systemu terenów zieleni w miejskich obszarach funkcjonalnych, powiązanych z systemem przyrodniczym otoczenia,
- rozwijanie technik podnoszenia retencyjności zlewni,
- podkreślenie wielofunkcyjnego charakteru zielonej i błękitnej infrastruktury, pełniącej rolę przyrodniczą, aerosanitarną, łagodzącą skutki zmian klimatycznych, ale również społeczną, w tym rekreacyjną, gospodarczą (miejsca pracy związane z utrzymaniem i działaniami w terenach zielonych, wzrost wartości nieruchomości w pobliżu atrakcyjnych terenów parkowych itp.) i estetyczną,
- edukacja w zakresie ograniczania zanieczyszczeń powietrza i wód, problematyki ograniczania i łagodzenia skutków zmian klimatycznych, ukierunkowana wokół zagadnień powietrza, klimatu, odpadów i walorów przyrodniczo-krajobrazowych,
- zwiększanie świadomości zarówno przedsiębiorców, jak i mieszkańców Małopolski w zakresie korzyści z jak najszerszego stosowania GOZ,
- podjęcie działań na rzecz bardziej efektywnego wykorzystania produktów, surowców i odpadów,
- ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych, podziemnych oraz gleb,
- odpowiednie zagospodarowywanie terenów zagrożonych powodzią, suszą hydrologiczną oraz ruchami masowymi, m.in. poprzez ograniczanie zabudowy na terenach zalewowych i na osuwiskach, wprowadzanie małej retencji oraz śródpolnych zadrzewień i zakrzewień poprawiających warunki klimatyczno-hydrologiczne,
- rozwijanie technologii i działań zapobiegających i ograniczających wytwarzanie i składowanie odpadów,
- rozwój systemu recyklingu (nacisk należy położyć na cykl życia produktów w sposób pozwalający oszczędzać zasoby, zapobiegać powstawaniu odpadów i zamknięcie obiegu gospodarowania odpadami).

Kolejny obszar w którym zarówno SOR jak i KSRR dostrzega wyzwania rozwojowe, to **zrównoważony rozwój terytorialny**. W SOR czytamy, że mamy do czynienia z wyzwaniem polegającym na niwelowaniu utrzymujących się nierówności terytorialnych w sferze rozwoju gospodarczego, które skutkują występowaniem obszarów ograniczonego dostępu do usług publicznych oraz słabym wykorzystaniem lokalnych potencjałów. Z kolei zapisy KSRR wskazują na wyzwania dla polityki regionalnej, którymi są: zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego podregionów oraz przeciwdziałanie kumulacji problemów społeczno-gospodarczych, szczególnie na obszarach peryferyjnych, położonych z dala od dużych ośrodków miejskich i na styku województw; zmniejszanie zróżnicowań wewnątrzmijskich oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców na obszarach zdegradowanych; poprawa atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości. Ponadto w kontekście zapewnienia spójności terytorialnej znaczenie ma także zwiększenie poziomu dostępu do usług (edukacyjnych, zdrowotnych, z zakresu kultury, społecznych, transportowych, doradztwa biznesowego) i podstawowych dóbr warunkujących włączenie się mieszkańców tych obszarów w procesy rozwojowe w szczególności z wykorzystaniem potencjału społeczności lokalnych i sektora ekonomii społecznej i solidarnej.

Do powyższych wyzwań rozwojowych znajdziemy nawiązanie w zapisach SRWM 2030, gdzie wskazuje się na m.in. takie wyzwania rozwojowe województwa, jak:

- zwiększenie poziomu PKB dla Małopolski, szczególnie w podregionach o najniższym wskaźniku per capita,
- konieczność lepszego dostosowania interwencji dla miast, w zależności od ich realnych potrzeb - różnorodność małopolskich miast utrudnia wskazanie głównych, wspólnych dla wszystkich ośrodków barier i szans rozwoju. Charakteryzują się one odmienną specyfiką, która uzależniona jest m.in. od liczby mieszkańców, wewnętrznych potencjałów, położenia geograficznego, pełnionych funkcji, kierunku rozwoju czy dostępności transportowej.,
- konieczność odpowiedniego dostosowania interwencji kierowanej dla miast w Małopolsce. Inne działania będą dedykowane dla dużego, nowoczesnego i silnego ośrodka miejskiego jakim jest Kraków, inne dla miast o znaczeniu regionalnym, które potrzebują wzmocnienia ich funkcji ponadlokalnych, inne dla ośrodków średnich i małych. Wyzwaniem dla polityki regionalnej wobec obszarów miejskich oraz otaczających je terenów zurbanizowanych będzie ich wzmocnienie w kontekście zachodzących przemian cywilizacyjnych i globalnych. Kluczowym wyzwaniem dla rozwoju małych i średnich miast będzie zatrzymanie odpływu ich mieszkańców,
- w kontekście zachodzących przemian społecznych, gospodarczych i przestrzennych, na szczególną uwagę zasługuwać będą problemy zachodzące w miastach, takie jak ich „rozlewanie się”, „kurczenie się”, „starzenie się”, czy występowanie problemów z zakresu ochrony środowiska,
- w kontekście zachodzących przemian na obszarach wiejskich i zmiany pełnionych przez nie funkcji, szczególnym wyzwaniem będzie zapewnienie mieszkańcom atrakcyjnych warunków do życia oraz dostępu do usług, zwłaszcza na obszarach peryferyjnych,
- w kontekście wzmocnienia rozwoju obszarów wiejskich w Małopolsce bardzo ważne będzie wspieranie nawiązywania współpracy międzygminnej w celu realizacji wspólnych i komplementarnych projektów,

- kluczym wyzwaniem w perspektywie następnych lat będzie zagwarantowanie mieszkańcom Małopolski wysokiej jakości i dostępności do usług publicznych.

Ostatnim analizowanym obszarem, gdzie zarówno zapisy SOR jak i KSRR wskazują na występowanie wyzwań rozwojowych, jest obszar związany ze **strategicznym zarządzaniem rozwojem terytorialnym**. W KSRR podkreśla się, że wyzwaniem dla polityki regionalnej będzie zwiększenie zdolności instytucjonalnej do zarządzania rozwojem zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym oraz lokalnym. Dla jakości rządzenia na poziomie regionalnym i lokalnym istotne jest udoskonalenie lub wypracowanie nowych mechanizmów współpracy w celu wzmocnienia systemu współzarządzania procesami rozwojowymi, tj. współpraca i partnerstwo pomiędzy wszystkimi szczeblami JST a rządem, przedsiębiorcami i społeczeństwem dla rozwiązywania problemów i wykorzystywania potencjałów w funkcjonalnych układach terytorialnych. Wyzwanie stanowi także inicjowanie różnych form współpracy i współodpowiedzialności. Istotne jest także włączenie planowania przestrzennego jako obowiązkowego elementu zarządzania rozwojem (w tym uporządkowanie systemu planowania przestrzennego).

Analiza zapisów projektu SRWM 2030 pozwala wskazać wyzwania rozwojowe na poziomie województwa, które korespondują z wyzwaniami omówionymi powyżej. Do wyzwań tych należy zaliczyć:

- przygotowanie się samorządu województwa do stopniowej zmiany roli i dominującego sposobu funkcjonowania - z dysponenta środków na rozwój na inicjatora, kreatora, moderatora, mentora oraz autora projektów rozwojowych aktywnie pozyskującego zewnętrzne środki (nie tylko z alokowanych na poziom wojewódzki), a także realnego partnera w wielopoziomowych projektach rozwojowych na rzecz całego województwa oraz jego wybranych, szczególnie tego wymagających obszarów,
- objęcie regulacjami architektoniczno-urbanistycznymi najcenniejszych walorów krajobrazowych regionu w ramach wyznaczonych w audycie krajobrazowym krajobrazów priorytetowych,
- priorytetowym działaniem władz Samorządu Województwa Małopolskiego będzie poprawa integracji przestrzennej regionu i podniesienie dostępności do obszarów najbardziej oddalonych. Działania strategiczne w zakresie transportu powinny sprawiać, że infrastruktura i usługi transportowe będą w pełni zaspokajały potrzeby mieszkańców Małopolski,
- ograniczenie intensywnych procesów rozlewania się miast, poprzez ustanowienie w politykach samorządowych priorytetu dla koncepcji „zwartych miast” z dobrym dostępem do terenów otwartych, zieleni i obszarów rekreacyjnych,
- z punktu widzenia zarządzania strategicznego wciąż aktualnym wyzwaniem jest większa konsekwencja we wdrażaniu ustaleń Strategii Rozwoju WM uchwalonej przez Sejmik, nie tylko w części programowej, ale także instytucjonalnej oraz wdrożeniowej,
- wzmocnienie procesów planowania przestrzennego w gminach oraz informowanie o negatywnych skutkach braku prowadzenia odpowiedniej polityki przestrzennej przez władze gmin, aby nie doprowadzić do sytuacji, w której to plany nie wyznaczają właściwej ścieżki rozwoju terytorialnego, a jedynie są dopasowywane do bieżących potrzeb inwestycyjnych,
- przeciwstawianie się narastającym konfliktom przestrzennym, w szczególności niekontrolowanemu rozlewaniu się zabudowy miejskiej na tereny wiejskie.

Podsumowując tę część oceny spójności projektu SRWM 2030 z dokumentami określającymi ramy krajowej polityki rozwoju, tj. SOR oraz KSRR, należy stwierdzić, że wyzwania rozwojowe zdefiniowane w SRWM 2030 korespondują z wyzwaniami rozwojowymi ujętymi w SOR i w KSRR

Analiza celów

W SOR zdefiniowano **cel główny**, którym jest **tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym**.

Do tak zdefiniowanego celu głównego przypisano trzy **cele szczegółowe**:

- Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną
- Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony
- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu

W ramach każdego z tych celów aktywność państwa skupi się na **wybranych obszarach** – filarach nowego modelu gospodarczego dla Polski (w każdym z obszarów zarysowano cel realizacji założonych działań):

- Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną:
 - Obszar Reindustrializacja – cel: Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji.
 - Obszar Rozwój innowacyjnych firm – cel: Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych.
 - Obszar Małe i średnie przedsiębiorstwa – cel: Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia.
 - Obszar Kapitał dla rozwoju – cel: Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych.
 - Obszar Ekspansja zagraniczna – cel: Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie.
- Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony:
 - Obszar Spójność społeczna – cel: Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.
 - Obszar Rozwój zrównoważony terytorialnie – cel: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania.

- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu:
 - Obszar Prawo w służbie obywatelom i gospodarce – cel: Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli.
 - Obszar Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem – cel: Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego.
 - Obszar E-państwo – cel: Cyfrowe państwo usługowe.
 - Obszar Finanse publiczne – cel: Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne.
 - Obszar Efektywność wykorzystania środków UE – cel: Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe.

Poniższa tabela zawiera porównanie celów szczegółowych do osiągnięcia w ramach Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) z celami SRWM 2030.

Tabela 7. Zgodność pomiędzy celami Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) i celami SRWM 2030

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	SRWM 2030 – cele strategiczne
<p>Cel szczegółowy 1 Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Obszar Reindustrializacja Cel: Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji ○ Obszar Rozwój innowacyjnych firm Cel: Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych ○ Obszar Małe i średnie przedsiębiorstwa Cel: Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia ○ Obszar Kapitał dla rozwoju Cel: Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych ○ Obszar Ekspansja zagraniczna Cel: Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie 	<p style="text-align: center;">Cel strategiczny: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka Małopolski</p>
<p>Cel szczegółowy 2 Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Obszar Spójność społeczna Cel: Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy ○ Obszar Rozwój zrównoważony terytorialnie Cel: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania. 	<p style="text-align: center;">Cel strategiczny: Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie</p> <p style="text-align: center;">Cel strategiczny: Zrównoważony i trwały rozwój województwa w oparciu o endogeniczne potencjały poszczególnych obszarów Małopolski</p>

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	SRWM 2030 – cele strategiczne
<p>Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Obszar Prawo w służbie obywatelom i gospodarce Cel: Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli ○ Obszar Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem Cel: Inklusywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego ○ Obszar E-państwo Cel: Cyfrowe państwo usługowe ○ Obszar Finanse publiczne Cel: Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne ○ Obszar Efektywność wykorzystania środków UE Cel: Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe 	<p>Cel strategiczny: System zarządzania strategicznego rozwojem w województwie dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030</p>

Źródło: opracowanie własne

Ponadto w SOR wskazano obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii. Do obszarów tych zaliczono:

- Kapitał ludzki i społeczny
- Cyfryzacja
- Transport
- Energia
- Środowisko
- Bezpieczeństwo narodowe

W projekcie SRWM 2030 cel strategiczny: *Wysoka jakość środowiska przyrodniczego, krajobrazu i przestrzeni zamieszkania oraz świadomi ekologicznie Małopolanie* bezpośrednio nawiązuje do obszaru *Środowisko* wymienionego w SOR. Należy także stwierdzić, że pozostałe cztery cele strategiczne SRWM 2030 korespondują z obszarami wpływającymi na osiągnięcie celów SOR. W szczególności mamy tu na myśli obszary: *Kapitał ludzki i społeczny, Transport, Energia, Cyfryzacja*.

Podsumowując można wskazać, że analiza zawartości powyższej tabeli pozwala uznać, że cztery spośród pięciu celów strategicznych projektu SRWM 2030 wpisuje się w cele Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Ponadto szczegółowa analiza głównych kierunków polityk rozwoju oraz kierunków działań strategicznych ujętych w SRWM 2030 uprawnia do sformułowania wniosku, że mają one powiązania nie tylko z celami SOR, ale także z wymienionymi w tym dokumencie obszarami wpływającymi na osiągnięcie przyjętych w SOR celów.

W KSRR zdefiniowano **cel główny**, którym jest **efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym**

Do tak zdefiniowanego celu głównego przypisano trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym
- Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych

- Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie

W ramach każdego z tych celów określono kierunki interwencji:

- Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym:
 - 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo
 - 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze
 - 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska
 - 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych
 - 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów
- Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych:
 - 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego
 - 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym
 - 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach
- Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie:
 - 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem
 - 3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym
 - 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
 - 3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej

Poniższa tabela zawiera porównanie celów szczegółowych do osiągnięcia w ramach Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2030 z celami SRWM 2030.

Tabela 8. Zgodność pomiędzy celami Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2030 i celami SRWM 2030

Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2030	SRWM 2030 – cele strategiczne
Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym: <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów 	Cel strategiczny: Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie Cel strategiczny: Zrównoważony i trwały rozwój województwa w oparciu o endogeniczne potencjały poszczególnych obszarów Małopolski Cel strategiczny: Wysoka jakość środowiska przyrodniczego, krajobrazu i przestrzeni zamieszkania oraz świadomości ekologicznej Małopolanie

Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2030	SRWM 2030 – cele strategiczne
<p>Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach 	<p>Cel strategiczny: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka Małopolski</p> <p>Cel strategiczny: Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie</p> <p>Cel strategiczny: Zrównoważony i trwały rozwój województwa w oparciu o endogeniczne potencjały poszczególnych obszarów Małopolski</p>
<p>Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem 3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych 3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej 	<p>Cel strategiczny: System zarządzania strategicznego rozwojem w województwie dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030</p>

Źródło: opracowanie własne

Analiza zawartości powyższej tabeli pozwala stwierdzić, że wszystkie cele strategiczne projektu SRWM 2030 wpisują się w cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Ponadto szczegółowa analiza głównych kierunków polityk rozwoju oraz kierunków działań strategicznych ujętych w SRWM 2030 uprawnia do sformułowania wniosku, że mają one powiązania nie tylko z celami KSRR, ale także z wymienionymi w tym dokumencie kierunkami interwencji.

Rekomendacje

Poniżej zestawiono zakres rekomendacji w odniesieniu do projektu SRWM 2030, odnosząc poszczególne rekomendacje do obszarów, dla których wykonano ocenę.

Tabela 9. Zgodność pomiędzy celami Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2030 i celami SRWM 2030

Obszar oceny	Rekomendacje
1. Ocena poprawności i trafności zdefiniowanych w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” przesłanek aktualizacji dokumentu oraz pozycji wyjściowej, obejmującej: diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, prognozę trendów rozwojowych, wyzwania rozwojowe	Brak uwag i rekomendacji.
1.1. Ocena poprawności i trafności zdefiniowanych w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” przesłanek aktualizacji dokumentu	Brak uwag i rekomendacji.
1.2. Ocena poprawności i trafności zdefiniowanej w projekcie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” pozycji wyjściowej, obejmującej: diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, prognozę trendów rozwojowych, wyzwania rozwojowe	Brak uwag i rekomendacji.
1.2.1. Ocena poprawności i trafności sporządzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych	<p>Uzupełnienie treści o wyzwania, które wynikają z części diagnostycznej, co wpłynie na jakość podsumowania diagnozy oraz większą spójność części diagnostycznej i operacyjnej Strategii.</p> <p>Proponuje się dodanie następujących wyzwań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podjęcia działań mających na celu odciążenie malejącego odsetka osób w wieku produkcyjnym od zadań związanych ze sprawowaniem opieki nad rosnącą liczbą osób niesamodzielnych. • Konieczność podjęcia działań mających na celu sprostanie problemowi rosnącego odsetka populacji cierpiącej na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne, ze szczególnym uwzględnieniem działań skierowanych do osób młodych, tj. poniżej 18. roku życia. • Konieczność podjęcia działań mających na celu skuteczną walkę z przestępczością, w tym w szczególności z przestępczością wynikającą z łamania zapisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. • Konieczność podjęcia działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa pieszych oraz innych uczestników ruchu drogowego. • Zwiększenie dostępu do kultury, w szczególności rodzinom z dziećmi, osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom starszym. • Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu przygotowanie się województwa do wyzwań związanych z

Obszar oceny	Rekomendacje
	<p>rozwojem elektromobilności obejmujących m.in. rozbudowę infrastruktury punktów ładowania pojazdów elektrycznych czy budowę parkingów dla samochodów elektrycznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań mających na celu odciążenie miast i aglomeracji z liczby pojazdów oraz zmianę zachowań komunikacyjnych mieszkańców regionu • Zmniejszenie skali tzw. ubóstwa energetycznego, które jest jedną z głównych przyczyn zanieczyszczenia powietrza na terenach zurbanizowanych, poprzez realizację projektów i przedsięwzięć w przestrzeni funkcjonalnej z punktu widzenia migracji zanieczyszczeń. • Zwiększenie potencjału retencji wód – konieczność zaplanowania i realizacji kompleksowych działań na terenach całego województwa, dostosowanych do specyfiki danej przestrzeni (zabudowa miejska, wiejska, obszary rolnicze, leśne, górskie, etc.). • Wzmocnienie systemu selektywnej zbiórki odpadami, w szczególności w oparciu o innowacyjne rozwiązania w zakresie recyklingu. • Zwiększenie efektywności i kooperacji pomiędzy systemami wytwarzania i dostaw energii oraz zwiększenie udziału wytwarzanej energii przez podmioty prywatne. • Podnoszenie świadomości społecznej dot. jakości krajobrazu. • Przeciwdziałanie niekontrolowanej urbanizacji na obszarach atrakcyjnych krajobrazowo i turystycznie, w celu zachowanie m. in. wartości przestrzennych, kulturowych oraz krajobrazowych. <p>Szczególna koncentracja negatywnych zjawisk społecznych i poza społecznymi w wybranych przestrzeniach miast, skutkująca koniecznością zaplanowania i realizacji kompleksowej rewitalizacji. Wzmocnienie kompetencji kadr zarządzających małymi miastami oraz obszarami wiejskimi, w szczególności z zakresu współpracy i wykorzystania lokalnych potencjałów.</p> <p>Należałoby również uzupełnić, wyjaśnić treść lub brzmienie ujętych już w Strategii wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa efektywności działań służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Małopolan. Do tak sformułowanego wyzwania można mieć zastrzeżenie. Wydaje się, że jest ono ujęte w sposób zbyt ogólny. Należałoby doprecyzować co rozumie się pod sformułowaniem „poprawa efektywności” działania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Małopolan. • Wyzwanie „Racjonalne wykorzystanie wód termalnych” został już wskazane przy obszarze tematycznym „energetyka”. Warto zróżnicować zapisy. • W odniesieniu do użytego pojęcia rewitalizacji dawnych pogórnich wyrobisk, warto podkreślić, że rewitalizacja jest pojęciem szerszym, wieloaspektowym i nie powinna być używana w odniesieniu do działań związanych z zagospodarowaniem pogórnich wyrobisk. Działania te mogą być natomiast częścią rewitalizacji miast lub obszarów wiejskich, jednak nadrzędny w rewitalizacji jest czynnik społeczny. • Warto ponadto zwrócić uwagę, że w skali Europy problemy obszarów pogórnich zostały zauważone i traktowane są priorytetowo (zobacz: Inicjatywa Komisji Europejskiej w zakresie Coal Regions in Transition).

Obszar oceny	Rekomendacje
	<ul style="list-style-type: none"> • W odniesieniu do wyzwania „Podjęcie działań ograniczających zmiany klimatyczne ...” warto uzupełnić zapisy wskazujące na potrzebę odpowiedniego planowania przestrzennego. • W odniesieniu do wyzwania „Rozwijanie technik podnoszenia retencyjności zlewni” warto doprecyzować, co ono oznacza. Czy to oznacza prowadzenie stosownych prac badawczych i wdrożeniowych?
<p>1.2.2. Ocena poprawności i trafności sporządzonej prognozy trendów rozwojowych.</p>	<p>Proponuje się uzupełnienie treści odnoszących się do prognozy trendów rozwojowych. Pozwoli to precyzyjniej zobrazować wymiary planowania strategicznego i określić wpływ interwencji publicznej na zmiany społeczno-gospodarcze w regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • W projekcie Strategii stwierdzono, że rejestrowane w minionej dekadzie wyniki gospodarcze Małopolski pozwalają przyjąć założenie o stabilności regionu w najbliższych latach. Wyzwanie, przed którym staje Małopolska wiąże się przede wszystkim z utrzymaniem dotychczasowego tempa rozwoju. Czynnikiem spowalniającym rozwój gospodarczy regionu w kolejnych latach będzie niekorzystna sytuacja demograficzna. Z tezą tą można się zgodzić częściowo. Wydaje się, że istotnym hamulcem rozwoju gospodarczego może być poziom innowacyjności i adaptacyjności do zachodzących zmian (w tym społecznych, ekologicznych, technologicznych). • Prognozuje się, że w zakresie dostępności czasowej i przestrzennej do ośrodków miejskich województwa małopolskiego nastąpi poprawa. Biorąc pod uwagę skalę realizowanych inwestycji drogowych i kolejowych jest to prognoza właściwa. W aspekcie transportu i komunikacji należy rozważyć uzupełnienie zapisów o trendy związane z rozwojem elektromobilności, w szczególności w sferze klientów indywidualnych. • Projekt Strategii podkreśla istotny kontekst dla polityki rozwoju prowadzonej przez samorząd regionalny zmian klimatu. W tym miejscu warto szerzej spojrzeć na kwestię zmian klimatycznych. Zmiany klimatyczne stanowią istotny paradygmat dla kreowania rozwoju regionalnego i lokalnego, jak również koncepcji i planów mających wymiar krajowy czy globalny. Nasilenie się zmian klimatycznych korelować będzie z szeregiem problemów społecznych i gospodarczych w skali całego świata, co może mieć istotne skutki dla Europy, kraju i Małopolski. Zmiany klimatyczne w dużym stopniu determinować będą (podobnie jak problemy zanieczyszczenia środowiska – odniesione m. in. do GOZ) regulacje polityk rozwoju poziomu wspólnotowego. Determinować będą szereg sfer życia mieszkańców regionu, począwszy od edukacji, poprzez pracę, jakość życia, ekonomię, rozrywkę, etc. • Prognoza jakości powietrza dla Małopolski opracowana na podstawie modelowania CALPUFF wykazała, że w perspektywie 2023 roku działania na rzecz poprawy jakości powietrza ograniczone do niektórych obszarów występowania przekroczeń mogą okazać się niewystarczające. Analiza trendu wydaje się być prawdopodobna. Należy uwzględnić kilka zmiennych, które mogą mieć istotny wpływ na jakość powietrza w regionie. Może dojść m. in. do pogłębienia zjawiska ubóstwa energetycznego, w szczególności na obszarach wiejskich. Może być to związane

Obszar oceny	Rekomendacje
	<p>głównie z kwestiami ekonomicznymi (spadek realnych dochodów, wzrost kosztów ogrzewania, wzrost cen prądu).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Słusznie prognozuje się, że wsparciem dla działań związanych z walką o czyste powietrze będzie wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii. Polityka Unii Europejskiej w zakresie energetyki zmierza w kierunku wzrostu udziału OZE w wytwarzaniu energii ogółem. Obecnie rozważa się, aby do 2030 roku energia z odnawialnych źródeł stanowiła 32% całej produkcji energii w UE, a więc w przypadku Małopolski należy oczekiwać działań w kierunku inwestycji w te dziedziny energetyki, które można rozwijać w regionie na bazie własnych zasobów – geotermia, hydroenergetyka, ale także spalanie biomasy i fotowoltaika. Warto rozważyć wskazanie, że istotny potencjał do wzrostu produkcji energii ze źródeł odnawialnych związany jest ze zwiększeniem udziału wytwarzanej energii przez podmioty prywatne (tzw. pakiet prosumencki). • W prognozach trendów rozwojowych wydaje się, że pominięto istotną kwestię związaną z rosnącym potencjałem ekonomicznym mieszkańców kraju i województwa. Dane dot. bezrobocia, aktywności zawodowej, wykształcenia, wzrostu gospodarczego, rozwoju infrastruktury, pomocy społecznej – uprawniają do stwierdzenia, że przeciętny mieszkaniec kraju i województwa posiada większą ilość środków finansowych. Przekładać się to będzie na szereg aspektów funkcjonowania regionu. Większa zasobność portfela to większa konsumpcja (w sensie pozytywnym i negatywnym, np. wzrostu ilości odpadów, samochodów, etc.), większe potrzeby zaspokajania potrzeb rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych, większa skłonność do podejmowania innych decyzji konsumenckich (np. zakup produktów ekologicznych).
<p>2. Ocena poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej, w tym zawartych w nim celów, obszarów, kierunków polityki rozwoju oraz działań</p>	<p>W odniesieniu do poprawności i trafności interwencji publicznej, pojawiły się wątpliwości co do możliwości realizacji wybranych działań oraz poprawności użytych sformułowań:</p> <p>MAŁOPOLANIE</p> <ul style="list-style-type: none"> • W odniesieniu do działania „1.9.2. Systemowe rozwiązania dla inkubowania i testowania innowacji społecznych oraz ich wdrażania i upowszechniania” istnieją wątpliwości realizacji z poziomu województwa. Systemowe rozwiązania wskazują na poziom interwencji kierowany ze szczebla centralnego. • W odniesieniu do działań „2.5.1. Systemowe działania edukacyjne i profilaktyczne w zakresie zdrowia psychicznego”, „2.8. Systemowe rozwiązania dla współpracy między podmiotami świadczącymi usługi medyczne i koordynacji świadczeń medycznych” oraz „2.9. Systemowe rozwiązania dla zabezpieczenia kadr medycznych (np. w formie programów stypendialnych dla studentów określonych kierunków medycznych)” istnieją wątpliwości realizacji z poziomu województwa. Systemowe rozwiązania wskazują na poziom interwencji kierowany ze szczebla centralnego. • W odniesieniu do działań „3.1. Rozwiązania programowe, organizacyjne i metodyczne sprzyjające kształtowaniu kompetencji uniwersalnych” oraz „3.8. Doskonalenie systemu aktualizacji wiedzy nauczycieli i kadry akademickiej oraz tworzenie zachęt dla korzystania przez nich z oferty aktualizacji

Obszar oceny	Rekomendacje
	<p>i podnoszenia kompetencji i kwalifikacji” istnieją wątpliwości realizacji z poziomu województwa. Systemowe rozwiązania wskazują na poziom interwencji kierowany ze szczebla centralnego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • W odniesieniu do działania „4.2.7. Wzmocnienie kooperacji podmiotów działających w obszarze kultury z podmiotami przemysłów kreatywnych” istnieje obawa, czy województwo ma zdolności do jego realizacji. Pojawia się pytanie, jaka jest zdolność w regionie do kreowania postaw współpracy w odniesieniu do sektora prywatnego przemysłów kreatywnych. • W odniesieniu do działań „5.1.4. Systemowe działania sprzyjające podejmowaniu przez cudzoziemców pracy długoterminowej, szczególnie w zawodach deficytowych” oraz „5.2.1. Upowszechnianie stosowania elastycznych form świadczenia pracy” istnieje obawa, czy województwo ma zdolności do ich realizacji. Oba działania bazują na rozwiązaniach systemowych, wdrażanych z poziomu kraju. <p>GOSPODARKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • W odniesieniu do działań „1.1.3. Wzmacnianie zdolności menadżerskich do zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach”, „1.2.1. Kreowanie postaw proinnowacyjnych wśród małopolskich przedsiębiorców”, „1.2.2. Stymulowanie popytu na innowacje w przedsiębiorstwach, w szczególności w MŚP, w tym poprzez promowanie współpracy z dużymi przedsiębiorstwami”, „1.2.3. Usprawnienie współpracy i tworzenia sieci kontaktów dla generowania innowacyjnych produktów i usług”, „1.3.1. Wsparcie dla działań zmierzających do zwiększenia zaangażowania kapitału prywatnego na rzecz prowadzenia działań B+R+I” istnieje obawa, czy województwo ma zdolności do ich realizacji. Działania w dużym stopniu realizowane będą przez niezależnych przedsiębiorców. Jeśli przyjąć, że wyżej opisane działania odpowiadają pożądanym zmianom w sposobie funkcjonowania przedsiębiorców w województwie, należy przeanalizować możliwości i skalę oddziaływania interwencji publicznej na te zmiany. Wydaje się, że województwo w niedużym stopniu może wpłynąć/ wywołać ww. opisane zmiany. Proponuje się stosowne przeformułowanie ww. zapisów, np. poprzez dodanie zapisu „wspieranie”, „promowanie”, etc. • W odniesieniu do działania „2.3.3. Wsparcie na rzecz udziału małopolskich podmiotów w międzynarodowych konsorcjach” istnieje obawa, czy województwo ma zdolności i kompetencje do ich realizacji. W tym przypadku obawa związana jest z rolą jaką mają pełnić instytucje publiczne lub kierowane z poziomu regionalnego wsparcie. • W odniesieniu do działania „3.2.4. Stworzenie oferty specjalistycznej, opartej o turystykę aktywną oraz rozwój zainteresowań i umiejętności” pojawiają się wątpliwości co do czytelności intencji interwencji publicznej. Niejasne jest sformułowanie: „rozwój zainteresowań i umiejętności”. Rodzi się pytanie kogo? • W odniesieniu do działania „3.3.2. Zaproponowanie nowoczesnej oferty turystyki biznesowej” pojawiają się wątpliwości co do czytelności intencji interwencji publicznej. Rodzą się pytania czy w chwili obecnej nie ma takiej oferty (nowoczesnej, czy też

Obszar oceny	Rekomendacje
	<p>w ogóle oferty turystyki biznesowej). Jaką zmianę ma wywołać realizacja tego działania?</p> <ul style="list-style-type: none"> • W odniesieniu do działania „4.1.10. Działania na rzecz stworzenia warunków dla rozwoju transportu niskoemisyjnego, w tym elektromobilności w regionie, ze szczególnym uwzględnieniem budowy sieci stacji ładowania pojazdów elektrycznych przy drogach wojewódzkich, w celu stworzenia warunków do popularyzacji ekologicznych środków transportu” pojawia się pytanie, dlaczego interwencja związana z budową stacji ładowania pojazdów elektrycznych ograniczać się będzie do dróg wojewódzkich? • W odniesieniu do działania „5.2.2. Udostępnianie otwartych danych publicznych” pojawiają się wątpliwości co do czytelności intencji interwencji publicznej. Niejasne jest sformułowanie: „otwarte dane publiczne”. Komu te dane będą udostępniane i czym one są? • W odniesieniu do działania „6.3.5. Wdrażanie technologii wydłużających życie produktów m.in. poprzez ich naprawę i regenerację” pojawiają się wątpliwości co do zdolności województwa do wdrożenia działania. Regulacje i wsparcie dotyczyć może wąskiego strumienia produktów. Województwo ma małe możliwości wpłynięcia na globalne zmiany. Z drugiej strony może wspierać technologie w formie działań pilotażowych, testowych lub wnoszących wartość dodaną, np. wizerunkową małopolskich przedsiębiorców. Jednocześnie warto dodać, że ujęto w projekcie SRW działanie „6.3.6. Tworzenie punktów napraw i ponownego użycia produktów”. • W odniesieniu do działania „6.4.1. Efektywny system pozwoleń zintegrowanych” niejasne jest o jakie system pozwoleń chodzi? Warto uzupełnić treść działania. <p>ŚRODOWISKO</p> <ul style="list-style-type: none"> • W odniesieniu do działania „1.1.1 Przechodzenie na tzw. „ekologiczne paliwa” pojawiają się wątpliwości do skali wpływu interwencji publicznej na tak zdefiniowane działanie. Interwencja publiczna w dużym stopniu może wpłynąć na zmiany w odniesieniu do podmiotów publicznych. Bardziej trafne zdefiniowanie treści działania związane będzie ze „wspieraniem”, biorąc pod uwagę, że główna skala przemian związana będzie ze zmianami w sektorze prywatnym. • W odniesieniu do działania „1.2.1 Rozwój taboru autobusowego i tramwajowego oraz rozwój infrastruktury związanej z pojazdami elektrycznymi i hybrydowymi (stacje ładowania pojazdów itp.)” warto przeanalizować możliwość rozdzielenia interwencji dot. komunikacji publicznej od komunikacji indywidualnej. Zwiększy to czytelność interwencji publicznej. • W odniesieniu do działania „4.2.3. Eliminowanie plastikowych przedmiotów jednorazowego użytku z przestrzeni publicznej” pojawiają się wątpliwości co do możliwości jego realizacji z poziomu województwa. W dużym stopniu problem obecności przedmiotów jednorazowego użytku w przestrzeni publicznej regulowany jest z poziomu centralnego oraz prawa unijnego. Jeśli jednak intencją autorów SRW było wskazanie tego działania jako pilotażowego i pokazowego, np. w instytucjach publicznych

Obszar oceny	Rekomendacje
	<p>zarządzanych przez województwo, to należy stosownie doprecyzować jego brzmienie.</p> <p>ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA</p> <ul style="list-style-type: none"> W odniesieniu do działania „1.3. Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego jako centrum kompetencji w zakresie monitorowania i ewaluacji oraz transferu wiedzy nt. procesów rozwojowych w regionie” nie wskazano oczekiwanego kierunku zmiany, np. wzmocnienie, rozwój, etc.
<p>3. Ocena spójności wewnętrznej projektu Strategii</p>	<p>W wyniku przeprowadzonej analizy spójności części diagnostycznej i operacyjnej Strategii można wskazać następujące uwagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Warto przeanalizować zasadność ujęcia dodatkowych działań, które w pełniejszy sposób realizować będą interwencję publiczną w odniesieniu do wybranych wyzwań, Wśród wyzwań są takie, do których nie przypisano żadnych działań, warto je przeanalizować. <p>Propozycje dodatkowych działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> Rynek pracy/ Działania wspierające integrację społeczno-kulturową cudzoziemców, np. poprzez naukę języka, promocję kultury, integrację ze społecznościami lokalnymi. Transport/ Brakuje działań o charakterze planistycznych i infrastrukturalnych, które przyczyniać się będą do rozwoju powszechności użytkowania pojazdów elektrycznych. Wody/ Zachowanie lub odtwarzanie roślinności pasów brzegowych wzdłuż cieków i rowów odwadniających w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń biogenych. Wody/ Upowszechnienie zabiegów agrotechnicznych ograniczających spływ powierzchniowych i zwiększających retencję. Zwiększanie lesistości kosztem wyłączenia z produkcji rolnej gruntów marginalnych o niskiej wartości przyrodniczej. Zachowanie bądź odtwarzanie naturalnych terenów retencyjnych (torfowiska, łąki wilgotne). Energetyka/ Warto rozważyć uzupełnienie o działania odnoszące się do zmian na rynku energii elektrycznej (m. in. mając na uwadze tzw. pakiet prosumencki). <p>Ponadto analiza treści zapisów poszczególnych działań wskazuje na potrzebę wyjaśnienia/ uzupełnienia:</p> <ul style="list-style-type: none"> Przedsiębiorczość/ Trudność wskazania działań, które korespondują z wyzwaniem „Ułatwienie dostępu do zaawansowanych usług dla przedsiębiorstw.” Zasoby surowcowe/ Działanie „Adaptacja terenów poeksploatacyjnych i przemysłowych na cele gospodarcze i rekreacyjne” ogranicza się tylko do kreowania funkcji gospodarczych i rekreacyjnych. Czy jest to celowe ograniczenie? W odniesieniu do działań odnoszących się do rewitalizacji i odnowy wsi, warto przeanalizować możliwość rozdzielania obu kwestii w hierarchicznym układzie celów i działań. W odniesieniu do działania „Poprawa struktury obszarowej gospodarstw poprzez scalanie gruntów” trudno znaleźć zapisy w części diagnostycznej, które wskazują na potrzebę jego realizacji.
<p>4. Ocena skwantyfikowania celu głównego oraz celów szczegółowych</p>	<p>Zastosowane wskaźniki prawidłowo przyporządkowano do poszczególnych celów (głównego oraz szczegółowych). Warto</p>

Obszar oceny	Rekomendacje
<p>w odniesieniu do przyjętych w projekcie wskaźników dla tych celów w ramach każdego z obszarów</p>	<p>rozważyć uzupełnienie o wskaźniki, które w pełniejszy sposób pozwolą ocenić skutki/efekty realizacji Strategii:</p> <p>MAŁOPOLANIE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brakuje wskaźników, które w pełniejszy sposób kwantyfikowałyby cel strategiczny obszaru MAŁOPOLANIE, propozycje nowych wskaźników to: <ul style="list-style-type: none"> ○ Udział osób w wieku produkcyjnym w strukturze wiekowej społeczeństwa województwa małopolskiego [%], ○ Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [%], ○ Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym [%], ○ Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej [szt.], ○ Liczba kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka na 10 tys. mieszkańców [osoba], ○ Liczba wypadków i zabitych na drogach wojewódzkich. <p>GOSPODARKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brakuje wskaźników, które w pełniejszy sposób kwantyfikowałyby cel strategiczny obszaru GOSPODARKA, propozycje nowych wskaźników to: <ul style="list-style-type: none"> ○ Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem [%], ○ Udział przedsiębiorstw przemysłowych/usługowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw [%], ○ Udział mieszkańców posiadających dostęp do publicznego transportu wojewódzkiego (pociąg i autobus) ze swojej miejscowości [%]. <p>ŚRODOWISKO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brakuje wskaźników, które w pełniejszy sposób kwantyfikowałyby cel strategiczny obszaru ŚRODOWISKO, propozycje nowych wskaźników to: <ul style="list-style-type: none"> ○ Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem [%], ○ Odpady wytworzone w ciągu roku (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) [tys. ton]. <p>ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA</p> <ul style="list-style-type: none"> • W odniesieniu do wskaźników przypisanych do celu strategicznego ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA należy zwrócić uwagę, że cztery wskaźniki zostały wadliwie skonstruowane. W ich nazwach znajduje się już oczekiwana tendencja zmian. Do wskaźników tych zaliczamy: <ul style="list-style-type: none"> ○ Przyrost w dochodach własnych budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%], ○ Przyrost wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%], ○ Przyrost wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%], ○ Przyrost wartości budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [%].

Obszar oceny	Rekomendacje										
	<ul style="list-style-type: none"> W powyższych wskaźnikach zastosowano słowo „przyrost”, które sugeruje oczekiwaną zmianę w perspektywie 2030 roku. Należy podkreślić, że oczekiwaną zmianę definiujemy w obszarze „oczekiwany trend” a nie w treści wskaźnika. Rekomenduje się zatem korektę treści ww. wskaźników. Ponadto w przypadku trzech wskaźników rekomenduje się w dokonanie zmian zapisów w obszarze „oczekiwany trend” – zamiast „stabilizacja” sugeruje się „wzrost”. Brakuje wskaźników, głównie w obszarze promocji i współpracy na linii jednostki samorządu terytorialnego – mieszkańcy, które w pełniejszy sposób kwantyfikowałyby cel strategiczny obszaru ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE, propozycje nowych wskaźników to: <ul style="list-style-type: none"> Łączna frekwencja w budżetach obywatelskich [%], Udział środków przeznaczanych na działania promocyjne w budżetach samorządów z Małopolski [%]. 										
<p>5. Ocena potencjalnego wpływu realizacji Strategii na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem: prognozowanych trendów rozwojowych, zakładanych wartości wskaźników, ram finansowych ujętych w projekcie.</p>	<p>Dokonując syntetycznego podsumowania przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> Większość zaprezentowanych zmian wartości wskaźników odnoszących się do poszczególnych celów strategicznych jest właściwa. Odpowiada prognozowanym trendom rozwojowym oraz treści interwencji publicznej. Wątpliwości oceniających dotyczą czterech wskaźników kwantyfikujących cel strategiczny 4 -System zarządzania strategicznego rozwojem w województwie dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030. Przyjęte nazwy wskaźników są wadliwe, ponieważ zawierają w sobie sugerowany trend zmiany przewidywanej w perspektywie 2030 roku. Autorzy ekspertyzy zaproponowali korekty w nazwach problematycznych wskaźników: <table border="1" data-bbox="639 1294 1401 1980"> <thead> <tr> <th data-bbox="646 1303 1011 1350">Obecna nazwa wskaźnika</th> <th data-bbox="1011 1303 1394 1350">Rekomendowana nazwa wskaźnika</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="646 1350 1011 1496">Przyrost w dochodach własnych budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]</td> <td data-bbox="1011 1350 1394 1496">Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]</td> </tr> <tr> <td data-bbox="646 1496 1011 1675">Przyrost wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]</td> <td data-bbox="1011 1496 1394 1675">Wielkość wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]</td> </tr> <tr> <td data-bbox="646 1675 1011 1854">Przyrost wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]</td> <td data-bbox="1011 1675 1394 1854">Wielkość środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]</td> </tr> <tr> <td data-bbox="646 1854 1011 1980">Przyrost wartości budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]</td> <td data-bbox="1011 1854 1394 1980">Suma budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]</td> </tr> </tbody> </table>	Obecna nazwa wskaźnika	Rekomendowana nazwa wskaźnika	Przyrost w dochodach własnych budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Przyrost wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Wielkość wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]	Przyrost wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Wielkość środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]	Przyrost wartości budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Suma budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]
Obecna nazwa wskaźnika	Rekomendowana nazwa wskaźnika										
Przyrost w dochodach własnych budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów samorządów z Małopolski na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]										
Przyrost wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Wielkość wpływów do małopolskich OPP z tytułu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]										
Przyrost wartości środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Wielkość środków finansowych pozyskanych przez beneficjentów z Małopolski ze źródeł pozakrajowych na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]										
Przyrost wartości budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [%]	Suma budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat [tys. zł]										

Obszar oceny	Rekomendacje
	<ul style="list-style-type: none"> • Wątpliwości oceniających budzi trend stabilizacji przyjęty dla trzech wskaźników kwantyfikujących cel strategiczny 4 -System zarządzania strategicznego rozwojem w województwie dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030. Autorzy ekspertyzy zaproponowali trend wzrostowy dla tych wskaźników (szczegóły w tabeli 6). • Wątpliwości oceniających dotyczą także wskaźnika Zróżnicowania poziomu rozwoju gmin w Małopolsce na podstawie wskaźnika syntetycznego. Prognozy finansowania rozwoju województwa w perspektywie do 2030 roku wskazują, że środki prywatne przeznaczane na inwestycje będą wyższe od skumulowanych środków inwestycji publicznych. W związku z tym Województwo Małopolskie ma ograniczone zdolności do wpływania na poziom zróżnicowania wewnętrznego rozwoju w regionie, gdyż jest on kształtowany w dużym stopniu przez procesy gospodarcze.
<p>6. Ocena zaproponowanego w dokumencie systemu realizacji (wdrażanie, monitorowanie, ocena i aktualizacja) Strategii w kontekście skuteczności i efektywności przedstawionych rozwiązań.</p>	<p>Zaproponowany system realizacji strategii został opracowany trafnie. Jednocześnie należy rozważyć uzupełnienie tej części dokumentu SRWM 2030 o zapisy, które pozwolą poprawić jej jakość. Warto uzupełnić dokument o zapisy dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • informacji o instytucjach i podmiotach zaangażowanych w proces wdrażania SRWM 2030, • informacji o procesie opracowywania, podmiotach zaangażowanych w ten proces, oraz granicznym terminie na opracowanie następujących dokumentów: Plan Zarządzania Strategią, Małopolski Plan Inwestycyjny, Plan Monitorowania i Ewaluacji, • informacji o procedurze postępowania w przypadku podjęcia decyzji o aktualizacji Strategii w całości lub części, <p>Ponadto w dokumencie strategii warto podkreślić znaczenie wyzwania związanego z przygotowaniem się samorządu województwa do stopniowej zmiany roli i dominującego sposobu funkcjonowania – z dysponenta środków na rozwój na inicjatora, kreatora, moderatora, mentora oraz autora projektów rozwojowych aktywnie pozyskującego zewnętrzne środki (nie tylko z alokowanych na poziom wojewódzki), a także realnego partnera w wielopoziomowych projektach rozwojowych na rzecz całego województwa oraz jego wybranych, szczególnie tego wymagających obszarów.</p> <p>Waga tego wyzwania dla rozwoju województwa Małopolskiego jest istotna. Wiąże się bowiem ze zwiększeniem efektywności funkcjonowania struktur samorządu województwa małopolskiego, co będzie miało wpływ na budowanie przewag konkurencyjnych regionu. Sprawność instytucjonalna staje się bowiem coraz ważniejszym atutem konkurencyjności. Sprawne funkcjonowanie województwa w perspektywie 2030 roku wiązać się będzie z umiejętnym zarządzaniem projektami przenikającymi różne obszary tematyczne. Konieczne będzie zatem budowanie międzydyscyplinarnych zespołów tematycznych, wprowadzanie zarządzania przez cele oraz motywujących systemów wynagradzania. Władze województwa powinny rozważyć, we współpracy z regionami sąsiadującymi, prowadzenie wspólnej polityki zakupowej (np. energii elektrycznej), stosowanie na szerszą skalę inteligentnych zamówień publicznych, wdrażanie rozwiązań upowszechniających e-administrację oraz kompleksowe zarządzanie polityką gospodarczą województwa.</p>

Obszar oceny	Rekomendacje
	Sprostanie tym wyzwaniom wymagać będzie unowocześnienia administracji, podniesienia kompetencji pracowników, zmniejszenia kosztów funkcjonowania oraz przyśpieszenia procesów.
7. Ocena zaproponowanych w dokumencie ram finansowych.	<p>Mając na uwadze sporządzoną prognozę finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego do 2030 roku oraz opisane w dokumencie Strategii ramy finansowe należy przedstawić następujące wnioski:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Istotny udział w finansowaniu polityki rozwoju województwa będą mieć przedsiębiorcy, suma nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw może być wyższa od sumy nakładów inwestycyjnych kierowanych na rozwój regionu ze sfery publicznej (kraj, województwo, powiaty, gminy). W Strategii należy podkreślić możliwy wkład przedsiębiorstw oraz skalę zmian wywołanych inwestycjami prywatnymi w sferze społeczno-gospodarczej. Proponuje się uzupełnienie stosownych zapisów w projekcie Strategii. • Słusznie w projekcie Strategii zdiagnozowano źródła finansowania polityki rozwoju regionalnego. Logiczny jest brak wskazania konkretnych wartości środków finansowych, mając na względzie brak ustaleń odnośnie finansowania Polityki Spójności. • Słusznie prognozuje się potrzebę podjęcia wysiłków na rzecz zwiększenie finansowania polityki rozwoju regionu przez środki własne oraz instrumenty finansowe zarządzane centralnie przez Komisję Europejską. • Środki unijne nadal będą stanowić istotny impuls do inwestycji w regionie. • Wydaje się, że prawidłowo zdiagnozowano potencjał finansowania polityki rozwoju regionu z poziomu JST. Metodologia wykorzystana do obliczenia potencjału finansowania polityki rozwoju zastosowana przez autorów Strategii dała podobne wyniki jak metodologia wykorzystana w przedmiotowej ocenie.
8. Ocena spójności projektu Strategii z dokumentami określającymi ramy krajowej polityki rozwoju, tj. Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030	Brak uwag i rekomendacji.
Pozostałe rekomendacje.	W projekcie SRWM2030 wspomina się, że wskaźnik syntetyczny został skonstruowany w oparciu o 15 składowych. Tymczasem na mapie 31 na str. 55 (część II Strategia) ujęto 14 wskaźników, na których podstawie został wyliczony wskaźnik syntetyczny. Należy zatem w dokumencie Strategii skorygować błędną informację o liczbie wskaźników cząstkowych wykorzystanych do konstrukcji wskaźnika syntetycznego.

Spis tabel

Tabela 1. Szczegółowa ocena poprawności i trafności sporządzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych	18
Tabela 2. Ocena poprawności i trafności sporządzonej prognozy trendów rozwojowych	47
Tabela 3. Ocena poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej w odniesieniu do kierunków polityki rozwoju (opracowanie własne, na podstawie matrycy oceny poprawności i trafności zaproponowanej w dokumencie interwencji publicznej w odniesieniu do działań, użyto 5-stopniowej skali Likerta)	70
Tabela 4. Ocena spójności wewnętrznej pomiędzy częścią diagnostyczną oraz częścią operacyjną Strategii.	73
Tabela 5. Terytorialne ukierunkowanie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” w tym obszary strategicznej interwencji.....	80
Tabela 6. Ocena potencjalnego wpływu realizacji Strategii na rozwój społeczno-gospodarczy Małopolski z uwzględnieniem: prognozowanych trendów rozwojowych, zakładanych wartości wskaźników, ram finansowych ujętych w projekcie SRWM 2030.....	95
Tabela 7. Zgodność pomiędzy celami Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) i celami SRWM 2030	127
Tabela 8. Zgodność pomiędzy celami Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2030 i celami SRWM 2030	129
Tabela 9. Zgodność pomiędzy celami Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2030 i celami SRWM 2030	131

Spis rysunków

Rysunek 1. Wydatki inwestycyjne województwa, powiatów oraz gmin w Małopolsce od 2010 do 2018 roku	112
Rysunek 2. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w województwie małopolskim od 2010 do 2018 roku w mld zł	113
Rysunek 3. Prognozy finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego od 2019 do 2030 roku w mld zł	113
Rysunek 4. Potencjał finansowania polityki rozwoju województwa małopolskiego do 2030 roku	114